

Irodalmi Jelen

XXI. évfolyam, 235. szám

2021. MÁJUS

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5.

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Munkatársak: **Varga Melinda** (vers, interjú), **Bene Zoltán** (próza),

Laik Eszter (helyszíni tudósítások, műfordítás, esszé),

dr. Hegyi Pál (tudomány, esszé), **Kis Petronella** (kritika),

Szöcs Tekla (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Örökös munkatársak: **Faludy György, Makkai Ádám,
Méhes György, Szöcs Géza**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

A borítón **NAGY OSZKÁR** (1893–1965)

festménye/magángyűjtemény

Böszörményi Zoltán

Az évek ragyogásában

Bege Magda 60. születésnapjára

*Az erkélyed építése körüli
rendhagyó felhajtás jut most eszembe,
a lázas készülődés
körültekingtő nyugalma,
az örömteli remegés,
a rózsavörös izgatottság,
amikor nem volt elég pénzed,
és a bankhoz fordultál kölcsönért,
mondtad – az erkély nem rögeszme,
mindenkinek szüksége van egy olyan helyre,
ahová, ha kisétál,
jobban látja, mi van körülötte:
tisztábban a gondolatokat –
még az emlékekről szőtt
gondolatok gondolatait is –
az érzelmek hegyeit és völgyeit,
az élet útkeresztveződéseit, melyeknél –
egyszer-kétszer vagy többször megállva –
mindig utólag derül ki, hogy nem jobbra,
hanem balra, nem hátra, hanem előre
kellett volna haladnia az embernek –
csak az erkélyről forgathat élethű filmet
a sors operatőre –
onnan jobban lelátni a sakktáblákra,
az ezerkilencszázhetvenhetes bukaresti utcákra,
a romba dőlt házakra, a betemetett reményre,
a félelemtől reszkető fák között
kanyargó villamosokra,
onnan jobban kivehető a fájdalmas*

*és a boldog szerelmek vidéke,
az ökörnyál-vékony öröm sejtelmes fénye,
erről a rég megépült erkélyről jobban lelátni
a sarkon túli csapodár világra,
az évek ragyogásában könnyebb megpillantani
a lelkesítő mindenséget.*

Viking művészet

Frideczky Katalin

Árulás

Zsuzsa és Márti egy évfolyamra jártak az egyetemen. Egyformán szépek és okosak voltak, ugyanazok a dolgok érdekelték őket, hasonló volt a gondolkodásuk és a humoruk. Lassacskán kialakult egy, csak rájuk jellemző stílus, egy sajátos nyelvkészlet, szóhasználat. Félszavakból is értették egymást. Sokszor még annyi sem kellett, csak egy szemvillanás, és máris tudták, min kell kacagni éppen. Egy kerületben laktak mindketten: a tizenharmadikban. De micsoda különbség! Zsuzsa az Újlipótváros gazdag polgárlánya, míg Márti Angyalföld munkás-szülőtte volt. Máshonnan jöttek, más körökben mozogtak, de az egyetem összehozta őket, és a legjobb barátnők lettek. A társadalmi és kulturális különbségek egészen addig nem is ütköztek ki, amíg kölcsönösen meg nem látogatták egymást. Elsőnek Zsuzsa ereszkedett le az ő Pozsonyi úti magaslatából Mártiék Fiastyúk utcai lakásába. Mi tagadás, volt min megütköznie! Mártiék nagyon szerény körülmények között éltek. A lakás eredetileg egyszobás volt, de a konyha átalakításából nyertek még egy helyiséget. Ez lett Márti szobája. Itt fogadta barátnőjét. A kanapéra kucorodva vették át a vizsgaanyagot, amiben történetesen Márti jobban eligazodott, mint Zsuzsa. A szobácska a legelemibb kényelmet is nélkülözte, de Zsuzsa hamar feltalálta magát, és azonnal alkalmazkodott a körülményekhez. Fesztelen volt és közvetlen. Semmi nem zavarta. A szőnyegen ülve itta meg az üdítőjét, az üres poharat kisasztal híján az ablakpárkányra tette, a csikket hamutartó híján a kistányéron nyomta el, íróasztal híján az ölkben jegyzeteltek, vagy a földre hasalva hajoltak a közös vázlat fölé. Jó volt így, nem hiányzott semmi. Jókat kacagtak, cigarettáztak, kibeszélték a fiúkat, s a tanulás örvén egy palack bort is megittak. A búcsúzkodás során derült ki, hogy nincs tükör a lakásban. Zsuzsa szerette volna megnézni magát az előszobában, mielőtt kimegy az utcára. Ezen ütközött meg először.

– Nálatok nincs tükör? – kérdezte. Márti kacagva jegyezte meg: – Minek? Úgyis tudjuk, hogy szépek vagyunk! Ezen azért később, amikor egyedül maradt, elgondolkozott. Sosem érezte hiányát tükörnek. Ha az arcát akarta kifesteni, ott volt az apja borotválkozótükre, ha meg a frizuráját akarta megnézni, csak kinyitotta az ablakot, és olyan szögbe állította, hogy lássa magát benne. Hogy nincs tükör, és még mennyi minden, ami egy lakást kényelmessé, otthonossá, széppé, barátságossá tehet – akkor vált szembetűnővé számára, amikor viszontlátogatta Zsuzsát a Pozsonyi úton. Márti lebéult a káprázatosan elegáns lakás látán. Hatalmas terek, antik bútorok, intim sarkok, tükrök, képek, szőnyegek, porcelánok, trófeák, fafaragványok, fegyverek – még felsorolni is nehéz! Akár egy kastély! Kilátás a Szigetre, a Rózsadombra! Alattuk hömpölyög a Duna, szemben a budai oldal teljes panorámája! Erkély is van, ki lehet menni. Micsoda élmény lehet innen nézni a tűzijátékot! Nahát, ki sem kell mozdulni a lakásból! Márti nem győzött álmélni. Nem tudta megjátszani magát, mintha mindez természetes lenne a számára. Elfogódottan, fél fenékkal ült le a felkínált fotelba. A kezében remegett a kávé csésze, kicsi ki is ömlött a csészealjra. Zsuzsa később megmutatta a szobáját, mely valaha cselédszoba volt, és szemernyivel sem volt nagyobb, mint az ő, konyhából átalakított kis szobája. Mégis nagyobbak tűnt, és minden volt benne, ami kell. Ágy, asztal, szekrény, görgős fotel, íróasztal. Praktikusan és ötletesen volt berendezve. Szép, modern kis szoba volt, ellentétben a lakás többi helyiségével, mely magán viselte a polgári fényűzés minden jegyét. Zsuzsa, becsületére legyen mondva, otthon is bohémként viselkedett, igyekezett Márti feszélyezettségét feloldani. Lezser volt, és szinte hányaveti, de Mártit nem tudta megtéveszteni. Érezte, hogy ez a gazdagok könnyedsége. Próbálna csak meg ő! Mindjárt otrombaság lenne belőle. Azontúl házon kívül találkoztak, jobbára az egyetemen, vagy diákbulikon. Ott nem érződött a különbség. A barátság töretlen maradt, és bensőséges. Beavatták egymást szerelmi kalandjaikba, sokszor egészen intim részletekbe menően. Márti például tudta, hogy Zsuzsa dobta a filmrende-

zójét, mert ellaposodott a szexuális kapcsolatuk, és most valami fiúval jár a bölcsészkarról.

Márti ugyan évek óta boldog volt a maga mérnökhallgatójával, de nyughatatlan természete néha őt is váratlan helyzetekbe sodorta. Valamelyik nap is bement a könyvtárba. Késő délután volt, kevesen ültek már az asztalok mellett. Felfedezte egy ismerőst, aki valaha ugyanabba az iskolába járt, mint ő. Azelőtt egy szüával elmentek volna egymás mellett, de ma a fiú szokatlanul figyelmes és kedves volt. Odaült mellé, és nem tágított. Dolguk végeztével meghívta egy italra, majd felajánlotta, hogy menjenek fel hozzá, van még egy korty Camparija, és egyúttal megmutatná Mártnak saját berendezésű stúdióját, ahol quadrofon térhatású zenei élményben lenne része. Mártn ráállt, miért is ne? A fiú a lakásban beültette őt a szoba közepére, majd bekapcsolta a négy hangszórós berendezést, és feltett valami zenét, ami körbe zsongta és a felhőkbe repítette Mártit. A beígért Campari is megtette a magáét. Elég az hozzá, hogy nem telt bele sok idő, már ölelkeztek. Hevesen és érzéken, hol állva, hol az ágyra zuhanva, hol a padlóra csúszva hosszan, és végeérhetetlenül, miközben szólt a zene, és ők a ritmusára hullámszórtak, önfeledten, kábultan, a világról mit sem tudva.

Hirtelen csengettek. Hosszan, türelmetlenül. Mártn és a fiú megdermedtek, és csendben várták, hogy elhallgasson. Még sokáig berregett a csengő, mignem hallatszott, hogy valaki kimegy ajtót nyitni.

– Van itt más is? – kérdezte Mártn.

– A haverom van a másik szobában – felelte a fiú suttogva. – Biztosan a nője jött meg.

Kisvártatva kopogtak a szobájuk ajtaján. Jézusom! Mártn a takaró alá bújt, a fiú ment az ajtóhoz. A barátjával susmorogtak egy darabig, majd a fiú visszajött, és közölte, hogy most el kell mennie, de hamarosan visszajön. Mártn meglapulva várt. Sokáig. Akkor visszajött a fiú, és meggyőzte Mártit, hogy most jobb, ha szép csendben elmegy. Majd később megmagyarázza. Mindenesetre a cselédlépcsőt válassza, és a ház hátsó udvarán keresztül

menjen ki! Márti felöltözött, és lopva távozott, az útmutatásnak megfelelően.

Pár nap múlva Márti együtt utazott a villamoson Zsuzsával. Zsuzsa meg volt akadva az új fiújával, és részletesen beszámolt Mártinak egy minapi rejtélyes ügyről.

– Képzeld, megyek föl Andráshoz, kulcsom is van hozzá, próbálom nyitni, hát nem nyílik! Pedig tudom, hogy otthon van! Erre csöngetek. Senki. Végül kijön András fürdőköpenyben, teljesen felhevülve, és nem enged be! Egyszerűen nem enged be! Engem, a nőjét! Azt mondja, hogy a haverja miatt nem akar engedni, nő van nála, akit én is ismerek, de nem akarja, hogy találkozzunk. A sarki presszóban vártam rá, míg végre megjött, és valami süket dumát vágott le. Zavaros egy ügy, egy szavát sem hiszem. Szerinted mi lehet ez? Lehet, hogy megcsal?

Márti nézte a szenvedő, kétségek között hányódó, könnyes szemű Zsuzsát, aki vigaszt, és megnyugtató szavakat vár a barátjától. Nézte és nézte, és lassan világossá vált előtte, hogy Zsuzsa *róla* beszél! Ő volt ott akkor Andrással!

Márti együttérző arckifejezést erőltetett magára, és hitetlenkedve hallgatta a történetet, de mindvégig incselkedett benne a kisördög, hogy felfedje magát: – „de hát ÉN voltam az, bazd meg!” – és nagyot röhögjenek, és vállvetve betérjenek egy kocsmába, és sírva röhögjenek... magukon, a fiúkon, a barátságon, az áruláson, aztán az árulást is túlélő barátságon...

Nem. Nem így történt. Zsuzsa pár év múlva rákban meghalt. Sosem tudta meg az igazságot. Márti nem volt ott a temetésen.

Czilli Aranka

Találkozás

Mezey Katalinnak

*Egyszer csak beléd sípolt a pillanat,
hogy a google-térképen villogó piros folt darab
előtt állsz, kapuja zárva és magas,
de csengőd van hozzá, és hangjára pattannak
a záruk s a távolság, mint egy selyemszalag
lecsúszik a kibontott ajándékról.*

*Bent letakart motor és parkoló autó mögött
fűszer- és paradicsomkert csodái előtt
megcsillan a ház fényes ablakszeme,
s te érzed már, a kilométert nem kövek,
de emlékek jelezték, s most mind életre kelt,
és nyílnak sorra az ajtók s az ölelések,
egyszer csak érzed, hogy van olyan lélek,
amihez kulcsod van, s te tényleg
nem érted, miért, mitől és meddig még,
de lelked hazaért, tiszta lett s megpihent,
mint egy puzzledarab, mely hirtelen ráébred,
hogy neki ott a helye, s töredékléte
ettől nyer színt és értelmet.*

*Mélységes csoda ez, hisz tudod, nem érdeveled,
mégis hangodra kattan a zár egy másik léleken,
véretek nem köt, méhe nem hordott,
mégis otthon vagy, ha a tekintet összekapcsol,
és féltetni kezded a csodát, ha nem látod
mosolyát bőrödön csendben megpihenni.*

*És rövid ottlét után, már a búcsúzásakor rögtön
megérzed a pontot, ahol a könnyed terem,
s ahogy bezárul a kapu telken és léleken,
a távolságszalag feszülni kezd hirtelen
rajtad, de menned kell vissza oda,
ahol nélküled kihülne talpad helye.*

*Ha újra otthontalanná tesz közélének hiánya,
burkolózz az ölelés-émlék meleg kuckójába,
mint egy piros autóba ülj be, hadd vezessen
utcáról utcára veled a szeretetet,
s miközben arcodba csap lángnyelve a hőségnek,
csavard le az ablakot s tudd, hogy ami beléd égett,
az a valóság, csak az a tettek.*

Az emléktelenség ingei

„Az apám
sosem látta az unokát.
Meghalt. Ingek, ruhák, emlékek,
miért élhettek tovább?”
(Mezey Katalin)

*Az apám
sosem látott engem.
Lehet, hogy meg sem születtem.
Csak mint egy ing, melyet
levetett magáról s elengedett este,
s amint lazán esésnek eresztette,
róla gondját már le is vette:
az apámnak ennyi lehettem.*

*A fiam nem látta apámat.
Ingébe nem nőtt bele,
lábnyomát nem taposta.
Apám úgy él valahol,
hogy ottléte halálunk:
sérült szemek lettünk
szakadt láncsonon,
gombsora egy sosem viselt ingnek:
mi az idő nyakán
használatlan sárgult meg.
Viharok jönnek, nap süt, majd beborul:
Feszül a bogozott szárítókötél alattunk.*

Badacsony mellett

„Mert ha a rét minden levelét,
minden fűszálát és minden virágját
egyenként lefényképezem,
el kell jussak a Végtelenhez.”
(Mezey Katalin)

*És ha minden szavadat, minden
kacagásod és minden csenededet
emlékeimbe mentem,
eljutok a benned lakó végtelenhez.
Az idő, mint egy kinőtt takaró
lecsúszik rólunk, de nem féltetek már
minden cingár széltől,
hangodat követem,
s kávézunk minden héten
egy kékfestős abrosszal terített
konyhaasztal mellett.*

Köd, parttalanságok

„Akár a rozsdás késeket,
Egymással élesít
Minket az Isten.”

Mezey Katalin

*Megszoktam a monoton,
céltalan ringatózásod
az emléktelenség szélcsendes,
ködlepte tükrén,
s úgy állok a parton,
úgy simogatom ráncaid,
mintha veled ülnék
a fakulás csónakában,
de csak a távolodó
körvonalaidat érintem.*

*Úgy félek, hogy mire egy
szempillantás után újra
látok, csendben kikötsz
a túlsó parton, már csak
az üres csónak marad
utánad, csak én őrzöm
minden kinőtt ruhádat,
s ráncaiba ragadt illatodat,
amíg végül minden beleolvad
a parttalan, lassú sorvadásba.*

*De addig mesélek szakadatlan,
emlékezned kell rám,
tudnod kell kiüresedett helyemet
öledben, töpörödött gyermekülő tested
helyét kell megtalálnod ölelésemben.
Kiröhög minket az idő,
a feledés, mint egy szivacs, ellenünk
dolgozik, anyácska, sápadó gyermekem,
oldódunk lassan, mint vízben a rozsdás kések.*

Pethő Lorand

Nyelekre dőlve

*uram ha mégis lennél
hadd hulljon ránk a harmat
vagy hulljunk mi a földre
ha te ezt akartad*

*sorsunk ki is írja
bőrünk kapanyélben
csonttá dermedt földünk
dögvész jégverések –*

*ezt te mind akartad
mint legyek csiganyálban
tépje ki a lábát
törjön le a szárnya*

vergődve káposztalevélen

*hogy nyelekre dőlve
átkozza e földet
inkább gödrét ásná
mibe beledőlhet*

*uram ha mégis lennél
hadd hulljon ránk a harmat
nem kérünk tőled semmit
csak testünknek nyugalmat*

Oberczián Géza

Dehogynem, mondta

Az ajtó előtt áll, amin be kell mennem. Messziről látszik, pedig mattfekete, sűrű, mint ez az éjszaka. Az irdatlan tömeg sötéten sugárzik. A felülete elnyel minden színt. Talán nem is a szemmel érzékelem. Tapintása fémes, és hideg árad belőle. Meg valami megmagyarázhatatlan nyugalom. Amikor megláttam, megint nagyon ideges lettem, de a közelébe érve és főleg, amikor hozzáértem, lehiggadtam. Rájöttem, hogy vesztettem. Sosem érem el a szobát. Hiába minden eddigi erőfeszítés, ez nem fog menni. A monolit majdnem a folyosó teljes szélességét elfoglalja, és felér a plafonig. Áthatolhatatlan akadály, nem lehet megkerülni. Elkeseredésemben egy darabig ököllel ütöttem, de csak a kezem fájdult meg. Viszont, ha ráfektetem a tenyerem, akkor hűsít. Lökdösöm, de masszív és mozdíthatatlan. Nehéz, mint a napom. Nekifeszítem a hátam. A falhoz nyomom a talpam, és tolongom egész testemmel. Majd megszakadok, de semmi nem történik azon kívül, hogy elfáradok. Zihálva káromkodom. Pedig már olyan közel van. Próbálom a padlót kikaparni alatta. A terv az, hogy addig vájom, amíg eldől előre. Szereztem egy vasdarabot, ki tudja, miért hevert a folyosón. Feltöröm az ócska padlólapot és alatta a betont, de csak port verek fel, köhögök. Elszántságom percről percre nő. Soha semmibe nem fektettem ennyi energiát. Órákig dolgozom. Végtelen ez az éjszaka, nem akar felvirradni. Az anyagban mégsem sikerül kárt tennem. Mindig is ügyetlen voltam a kétkezi munkában. Más megoldást kell találnom, most nem adhatom fel, mert visszaút nincs. Megpróbálok felmászni rá, hátha lesz valami. Nagyon sima a felülete, csúszik, mint a jég és nincs rajta fogás. Ha mögé nézek, látom az ajtót. Erős fény szűrődik át a réseken. Ott a kilincs is, szorosan nekinyomódva a monolit hátuljának. Alig pár centire van tőlem, de ennyi erővel lehetne kilométerekre is. Fáradtan ülök a földön, hátamat a fe-

kete tömegnek vetem. Már nem érdekel a meztelenség. Lassan egy gondolat fogalmazódik meg bennem, de még nem tudom kimondani. Arról, hogy mi keresek itt. Amúgy mindegy is, mert szerintem sosem lesz belőle bizonyosság.

Felállok az ágyról, és megigazítom a ruhám. A kulcsomat keresem, zsebre vágom. Nem kell semmi más, a telefonom csak jelzés értékű, sosincs bekapcsolva, mert nincs kit hívnom, és engem sem keres senki. Arra gondolok, hogy ki kell lépnem az ajtón, és elindulni. Valami halvány izgalom fog el. Szokatlan érzés. Várakozásteli.

Menet közben mintha lépéseket hallanék a hátam mögül. Megfordulok, természetesen senki. Mintha elsuhant volna valaki mellettem. Az egész testemen éreztem a szelét. Ideges leszek. Talán félelem? Fázom. A kanyargós folyosó egyre emelkedik. Próbálok rájönni, mit kell megtalálnom. Mi lesz a szobában? Egyre magasabbra jutok. És mi ez az épület? Abban biztos vagyok, ha ott leszek, tudni fogom, hogy ezt kerestem. De nem tudom, honnan tudom majd. Maga a ház a város szélén áll egy elhagyatott telken, amit felver a gaz. Lehetett iskola vagy akár kórház. Mindegy. Azt sem tudom, melyik város ez. Nem is számít. Csak azt tudom biztosan, hogy még ma éjjel be kell jussak a szobába. A folyosó végén. Abba, ami a monolit mögött van.

Bekapcsolom a tévét, hátha eltereli a figyelmem az indulásról. Egy régi házat mutatnak, a környékét felveri a gyom. Érdektelen kisfilm, mégis leköt. Mint egy régi, letűnt korból itt rekedt ereklye. Nem én mondom ezt, hanem a narrátor.

Az előző monolit egyszerűen eltorlaszolta a folyosó közepét, sem mellette, sem fölötte nem lehetett átférni. Vastagabb is volt, mint a mostani. Mintha a tudatalattim állta volna utamat, a súlyos tehetetlenségem öltött volna alakot. Mintha nem akarta volna, hogy odaérjek. Épp egy szobából jöttem ki nagy lendülettel, hogy továbbmenjek, mert csak az időmet vesztegettem ott,

biztos voltam benne, hogy nem azt kerestem. Amikor bementem, a monolit még nem volt ott, ez biztos, emlékszem, hogy láttam, ahol elfordul a folyosó. Visszamentem a szobába, és azon gondolkoztam, hogyan juthatnék tovább. Itt nem maradhatok. Lámpát gyújtottam, de semmi nem volt, ami segített volna. Üres helyiség, akkora, mint egy tanterem. Talán az lehetett, mert volt egy tábla a falon, amolyan faliújság féle. Egy cetli lógott róla, el-sárgult, ócska papír. Mikor hozzáértem, elporlott. Még láttam, kézírással egy név volt ráírva. A tesómat is így hívták. Vagy harminc éve nem beszélünk. Ma sem. Régóta nem is gondoltam rá. Ahogy délelőtt ott álltunk egymás mellett, nem is néztünk egymásra. Nagyon kellemetlen volt, hogy eljött, de szerencsére nem szólított meg. Nem volt mit mondanom neki. Ő biztos kitalálna valamit, hogy mehetnék tovább, nagyon gyakorlatias, mindig is az volt. Kibámultam az ablakon, és próbáltam felidézni az arcát. Nem sikerült, elporladt, mint a papír. Jóval később megláttam, hogy a szomszédos szobába át lehet mászni egy keskeny párkányon. Magasan van, nem egyszerű, de meg lehet csinálni. Beleizgadtam, sikerült. A monolit mögött értem ki a folyosóra.

Fekszem az ágyon. Este van, egy pocsék nap estéje. Azon me-rengok, mikor lettem ilyen érzéketlen. Miért nem érint meg semmi, sem öröm, sem bánat? Normális esetben most sírnok kéne, zokognom egész éjjel és még holnap is. Ehelyett délután elmentem egy plázába, és megvettem a zakót, amire már régen vágytam. Végre volt rá pénzem. És mindjárt vettem hozzá egy nadrágot is. Felöltözve fekszem az ágyon, és elégedett vagyok a szerzeményemmel. És eszembe jut, hogy indulnom kéne, de elodázom.

Egy szerpentinszerűen tekergőző folyosón jöttem felfelé. Nem volt más út. Jobbra-balra szobák nyíltak. Az elsőkben, ahová benéztem, könyvek voltak felhalmozva. Borítójukat vesztett, régi könyvek, sok közülük nedves, szakadt. Szamárfülek, penészszag. Mellmagasságig borították a szobát. A másodikban képek voltak a falakon, kis lámpákkal megvilágítva, mint egy múzeumban, de

a festék mindegyiken lefolyt, vagy megkopott, a vásznak elszakadtak, a keretek hiányosak. Amennyire meg tudtam állapítani, inkább klasszikus művek lehettek, kevés modern. Egyet sem ismertem fel, de szívesen megnéztem volna párat. A harmadik szobában zene szólt. Zongorafutam, ismerős. Ugyanaz ismétlődik, mindig kicsit másképp. Mintha valaki azt az egy motívumot gyakorolná. Volt egy szék, vörös bársony, aranyozott lábakkal és támlával, óvatosan ráültem. A zene elhallgatott, majd előlről kezdte a dallamot. Talán újraindult a lemez. De most tovább játszott a zenét. Hallgattam, tetszett is, ám hamar ráuntam. A zongorázást régen abbahagytam, ahogy minden más tanulást is. Anyám zokogott a fölöslegessé vált könyveim felett. Kiléptem, és akkor ott lebegett a folyosón egy újabb monolit.

A fényképek a hálósobámban mint otffelejtett maradványok porosodnak. Megszoktam, hogy ott vannak, de sosem nézek rájuk. Ha eltűnnének a falról, talán észre sem venném. Ahogy azok hiányát sem érzem, akiket ábrázolnak. Aludni járok oda, és néha tévét nézni, elalvás előtt. De azt is inkább a nappaliban szoktam. Ott a tükör is, hazaérkezés után kedvtelve nézem magam a zakóban és nadrágban. Töltök egy italt, magamra köszöntöm. Jólesik, de nem értem az utána maradt ürességet. Leheveredek az ágyra.

Ez a monolit hangot is adott. Suttogott, azt hiszem. Persze nem értettem, mit. A szobából kihallatszott a zene, ehhez társult a fura, rejtélyes sustorgás. Mint amikor észreveszed, hogy a hátad mögött rólad sutyorognak. Volt, hogy verekedtem emiatt. Rólam ne sutyorogjon senki! Lehetett volna a huzat is, de nem volt nyitva ablak a folyosón. A monolit négyzetes hasábra emlékeztetett, és térdmagasság fölött betöltötte a teret, oldalt és felül alig maradt pár centi a falig. Vagy három méter hosszan foglalta el a folyosót. Lehajoltam, sőt, le is térdeltem, hogy elnézzek alatta. Ott nem volt semmi akadály, de nagyon koszos volt a padló. Amikor felálltam, le kellett porolnom az új nadrágomat. Morogtam vala-

mi káromkodásfélét. Legszívesebben visszafordultam volna, de tudtam, visszafelé nem jutok ki. És van az a szoba, ahová be kell jutnom, mert van ott valami, jutott eszembe, akkor először. És ki sem tudtam többé verni a fejemből. Meg lehet csinálni. Kúszni kell. De a zakót és a nadrágot le kell vennem, akadályoznának a mozgásban, nagyon szűk a tér. A zenés szobában álló szék támlájára hajtogattam őket. Végül mindent le kellett vennem, csak teljesen meztelenül fértem el. Roppant gusztustalan lett volna belefeküdni abba a koszba. Leszedtem egy képet a falról, aminek a vászna viszonylag ép volt, egy könyv lapjaival leporoltam, arra feküdtem. Azután szereztem még egyet, azt magam előtt toltam, átmásztam rá, a mögöttem maradtat előre ügyeskedtem, arra átcsúsztam, és így tovább. Soha nem tudtam, hogy három méter ilyen rémesen hosszú. Óráknak tűnt, amíg kúsztam.

A folyosó tekereg, mint az agytekervény. Vagy a vékonybél. Nem mindegy. Pucéran mászkálok a sötétben, igyekszem eljutni az ajtóig, ami az én szobámat rejti. Hogy megnézzem, mi van benne. Idegen érzés, sosem szoktam meztelenkedni, annál sokkal zárkózottabb vagyok. Intimnek érzem, pedig magam vagyok. Ez mégiscsak valami közterület, ha jönne valaki... tudom, hogy nem jöhet senki, ha nem akarom. Mégis kényelmetlen a meztelenség. Védtelennek érzem magam. De hisz az is vagyok, jut eszembe. Takargatom magam ott, ahol szokás. Ráadásul nem vagyok szép, ettől még kényelmetlenebb. Szégyellem, hogy így jártam. És sajnálom a zakót meg a nadrágot. Már rájöttem, hogy sosem látom őket többet.

A boltban az eladó furcsán nézett rám, amikor meghallotta, mit szeretnék. Nem nézte ki az olcsó, műszálas, kínai áruházban vett fekete öltönyből. Mondtam, az már nem kell, dobja ki. Az új zakó olyan természetesen simult rám, mintha beleszülettem volna. Milyen büszke lenne rám, ha láthatna... Folyton ez a feltételes mód. Pedig már múltidő, csak egy fénykép a falon egy ráncos öregasszonyról, amit sosem nézek meg. És egy rám maradt bankszámla, aminek létezését nem közöltem a bátyámmal.

Az első monolit rögtön a bejáratnál fogadott. Az volt a legnagyobb, most már tudom. Semmi valóságosra nem hasonlított. Gyanítottam, azért, mert nem is az. Átjárást kerestem rajta, de nem volt. Legszívesebben sírva fakadtam volna, de persze nem tudok. Próbáltam józanul mérlegelni a helyzetet, bár ez nem jellemző rám. Problémaként tekintettem rá, amit meg kell oldani. Cél a bejutás. Elhatároztam, hogy mindenképpen bemegyek, kerüljön bármibe. Még a kezem is ökölbe szorult a nagy elhatározástól. Akkor a monolit fogta magát, és odébb siklott, olyan puhán, mintha súlytalanul lebegne. Miután beléptem, ugyanilyen puhán visszasiklott a helyére. Rájöttem, hogy nincs visszaút.

A sírnál egyetlen dolog zakatolt a fejemben, az utolsó beszélgetésünk. Mintha aggódott volna értem, azt próbálta kifejezni. Hogy mi lesz velem, ha így maradok, ahogy vagyok. Mondtam neki, jó dolog közömbösnek lenni, kimaradni a dolgokból, így nem érnek csalódások. Dehogynem, mondta. Ez volt az utolsó szava. Itt visszhangzik bennem.

A monolit mögött ott az az ajtó. Ez már az utolsó, ebben biztos vagyok. Azt is tudom, hogy be lehet jutni. Már hármat leküzdöttem. És mindennél jobban akarom. Végre megfogalmazódott a gondolat: azért kell bejutnom, mert én vagyok odabent. És muszáj találkozoznunk.

Szabó Palócz Attila

kontinuumok térben és időben

*génuszok hastánca a pásztázó lámpafényben,
árnyékvetők csapódnak a hullámtörőkre,
ziháló lelkek feszítenek a világ fölé pányvát,
gesztushalmazokat örölve az időnk vákuumcsomagolásába
még tovább...*

*adtunk egy pofont a derengésnek,
visszakézből csattant a cucc,
visszaTÉRben kiürült a lég,
elnehezült a légzés,
figyelő tekintetek óvnak magadtól,
csatazajban kettőződik meg az értelem
és az értelmezhetetlenség...*

*a csatazajban szilánkjaira bomlik az idő,
a másodpercnek immár nemcsak tört, de morzsolt része is akad,
afféle időőrlemény,
szimpla himnuszok, holmi pajkos gondolat,
gesztenyekrém és torkolattűzbe vesző indulat,
a homlok egyenes,
csak a vajszív kőkemény...*

*torkolattűzek villódnak, ím, ma este,
az elme játéka ez, s vesztesre áll,
csak a sakkóra ketyegése oly kérlelhetetlen,
oly egyedi,
oly emberi,
csak a sakkóra ketyegése hatol oly kiszámíthatatlan mélységekbe,
amelyekből már nincs kijelölt visszaút
– sem járatlan, sokat próbált még úgysem –,
s jegyet is csak egy irányban lehet váltani,*

*hiszen, ha minden út Rómába vezet,
akkor csak ez az egy létezhet,
minden út csak egy,
önmagával azonos,
mint a jól elkevert időörlemény...*

*géniuszok hastánca a pásztázó lámpafényben,
árnyékvetők csapódnak a hullámtörőkre,
ziháló lelkek feszítenek a világ fölé pányvát,
gesztushalmazokat örölve az időnk vákuumcsomagolásába
még tovább...*

*lesznek még,
igen, lesznek még...
lesznek még fegyverek
és fegyvertelen emberek,
akiket jó mélyre kell ásni,
elsősorban az emlékezetben;
hogy a földben hova kerülnek, szinte mindegy is...
védőgázás időburokban tároljuk az emlékörleményt,
szezónális kiárusításban
kelendők a pajzán részletek...*

*a visszaTÉRben is oly vákuumos a csend,
mint derengő fényben a köd,
spontán árnyalatok nélkül,
afféle monumentális érzés,
szimplán csak legbelül.*

Zimonyi Zita

Futás a hóban, meztelen

Felriadtam. Átnyúltam anyám helyére. Nem feküdt ott.

– Hol vagy, mama?!

Megijedtem a saját hangomtól. Attól, hogy nem kaptam választ, még jobban...

Egyedül találtam magam a koromsötét, hideg hálósobában. A tűz rég kialudt a cserépkályhában. Hegyeztem a fülem, nem motoszkál-e anyám a konyhában. Síri csend...

A szekrényekből azonban sutyorgás hallatszott.

Egyre erősödő pattogások, koppanások. Mint amikor nagyanyám koporsójára rálapátolták az összefagyott földet.

A baljós kinézetű, tükrös fésülködőasztal is pusmogott, összebeszelt a behemót komóddal. A deszkákban dominóisor dőlt el, golyózapor dübörgött. A plafontól a parkettáig recsegett-ropogott a fekete kísértetszoba.

Meresztgettem macskapupilláimat, hogy elriaszthassam a boszorkányos betolakodókat, ha megtámadnak. Remegtem, mint Bobi kutyám, ha apám ütötte.

Hajnalodott, a függönyön át beszűrődött egy kevés fény.

Sziszegésbe fogott a szalmazsák, a szekrények hullámos minézata megmozdult, tátott szájja változott.

Megzörrent a bejárati ajtó. Anyám settenkedett be a házba, lábujjhegyen. Bömbölve rontottam ki a hálósobából.

– Hol voltál, mama?! Miért hagytál egyedül?! Majdnem szörnyethaltam!

Ráztam a fejem vadul, a könnyeim hadd fröccsenjenek, hátha eltalálják anyámat.

– Jaj, ne bömbölj már, mint akit nyúznak! Idén leszel hétéves, Sziporka. Mitől félsz?

– A szellemektől. A bútorokban sugdolóznak, randalíroznak!

– Rágja a szú a fát! – magyarázta anyám. – Annak ilyen a hangja. Meg a hidegben össze is húzódnak a bútorok, és megreccsennek.

– Nem bánom én, akkor se maradok többé egyedül! – ellenkeztem. – Ha neked minden reggel a hajnali misére kell menni, akkor vigyél magaddal, vagy utánad futok!

– Még mit nem?! Költögesselek, kínlódjak veled?! Mire felöltöztetek, addigra itthon is vagyok! Nincs meleg cipőd sem!

Anyám meggyújtotta a sparheltbe készített tüzelőt, nekilátott tésztát gyúrni. Én lecövekeltem mögötte kinőtt hálóingemben. Anyám rám förmedt:

– Menjél már innen, hagyjál békét nekem! Ha nem lesz kész tizenkettőre az ebéd, apád kitekeri a nyakamat.

– Nem hagyok békét! Vigyétek vissza ezeket a szellemekkel teleszűfolt bútorokat oda, ahonnét hoztátok!

– Nincsenek szellemek! – vágta rá anyám.

– Dehogynem, a pap mondta: léteznek angyalok meg ördögök, pedig azok se látszanak. Akkor szellemek is vannak, hiába nem látszanak!

– Ne feleseljél, és hagyjál főzni!

– Nem hagylak, mondd meg, honnét vannak ezek a bútorok!

– Legyen, csak hagyjál már! De ha nem érted, Sziporka, nem magyarázom el többször. Figyelj! Több, mint húsz éve még folyt a háború. De már tudtuk, hogy Hitler veszít, és nekünk végünk, visszaadják Erdélyt a b...s oláhoknak. Apád egy vöröskeresztes vonatot vezetett, német sebesülteket kellett Ausztriába vinnie. Hozzácsatolt a szerelvényhez egy tehervagont. Belepakoltuk a konyhabútort, a sezlont, a Szűz Máriás festményt, és otthagytuk a házunkat. Menekültünk nagyanyáddal meg Nándorral, a bátyáddal, aki kétéves volt, és velünk jött a húgom is. A fia és a férje Kolozsváron maradtak. Egy fékezésnél aztán lezuhant a Szűz Máriás festmény, ráesett a konyhaszekrény, mégsem tört össze, se a keret, se az üveg. Csoda történt. Így jelzett a Jóisten, hogy mi, erdélyiek lezuhanhatunk, mégsem törünk össze: megmaradunk.

– Honnan szereztétek azt a festményt, mama? – vágtam közbe. – A Jóistentől?

– A nagyapád kapta nászajándékba a földbirtokostól, akinél az apja, vagyis a dédapád gazdatiszt volt Doroszlófalván – válaszolt anyám, aztán folytatta a történetet.

– Sokszor meg kellett állni szemet és vizet venni a mozdonyba. Apád összebarátkozott a német katonákkal. Amikor Győrbe értünk, mondták, hogy menjünk velük, Magyarországot hamarosan elfoglalják a ruszlik. Apád azt válaszolta: reménykedünk és maradunk, aztán jelentkezett az állomáson. Felvették mozdonyvezetőnek, és másnap már egy lakást is kiutaltak nekünk a központban, nem messze a három templomtól. Gazdag zsidóké volt, akiket elvittek a németek. Másfél év múlva apád átkérte magát Egyházlantosra, a határ mellé, hogy ott várjuk ki a döntést Erdély sorsáról, és azonnal indulhassunk vissza, ha netán mégse a b...s oláhoknak adják... A győri szomszédok biztattak, hogy pakoljunk fel mindent. A zsidóknak már úgyse kell, nem élnek!

– De mama, miért fogadtatok szót? Nem hirdetik a hajnali misén a tízparancsolatot? Hogy ne lopj! Bezzeg nekem be kellett magolnom!

– Értsd már meg, Sziporka, nem jöttek haza a háború után!

– Mind odavesztek?

– Nem tudom. Akkoriban ez volt a szokás... A zsidók házait kiutalták, az értékeiket széthordták. Nekünk már csak ez a hálószooba-bútor maradt. És ne védelmezd őket! Az apácákhoz jártam polgáriba, lenéztek bennünket a zsidó lányok. Karácsonykor drága ajándékokat adtak a tanárnőknek, minket kihagytak mindenből. Azt vetették oda nekünk foghegyről, hogy „ti vagytok a gallyak, mi az ágak”.

– Mama, ti önként hagyátok el a házatokat, a zsidók viszont nem. Tehát loptatok! Emiatt randalíroznak a szellemek a bútorokban.

– Ők is loptak, csak azt kereskedésnek mondták. Abból gazdagodtak meg!

– Nem tiltotta nektek se senki, hogy kereskedjete...

– Mi dolgozunk, nem kereskedünk!

– A kereskedés is munka. Ügyesség kell hozzá, mama!

– Meg pénz, ami nekünk nincs, és nem is volt soha!

Elgondolkoztam.

– Erről nem a zsidók tehetnek – állapítottam meg. – Ha ők tudtak szerezni, ti is tudtatok volna.

– Ó, hallgassál már! Ruhánk se volt, nemhogy pénzünk! Te is csak protekcióval kaptad az amerikai segélycsomagból a rózsa-szín bundádat...

Megint eltűnődtem.

– Az amerikaiak miért küldtek csomagot nekünk?

– Csak '56 után. Akkor, amikor születél. Borzasztó dolgok történtek. Egyházlantoson éjszaka bekiabálták az ablakon a büdös huligánok: „Gyere ki, Szilágyi György, végünk veled!” Apád baltával állt az ajtó mögött, hogy le tudjon csapni rájuk, ha betörnek. De valaki szerencsénkre a védelmébe vette. „Hagyjátok ezt a mocskos kommunistát, most született lánya!” Azzal elmentek.

– Miért akarták bántani? Most mondtad, hogy földönfutók voltatok, szegények, mint a templom egere. Az is baj, ha valaki gazdag, meg az is, ha szegény?

– Forradalom volt, fellázadtak az emberek a mocskos kommunisták ellen, akik csaltak a kékcédulás választásokon... Meg utána is, folyton. Üldözték és ok nélkül börtönbe zárták a papokat. Apádat mint egyszerű munkást, kiemelték, Pestre küldték káderképzőbe, párttagot és állomásfőnököt csináltak belőle.

– Mi az a kékcédulás választás?

– Az, amikor valaki úgy jut hatalomra, hogy az emberei többször szavaznak rá, pedig csak egyszer lenne szabad. Majd egyszer pontosabban is elmagyarázom, milyen is az, de nem beszélhetsz róla, mert nagy bajba kerülünk!

– Akárhogy is történt, mama, menjél, gyónd meg, hogy bútort loptál a zsidóktól. Menjél Krisztushoz, aki épp úgy, mint a lányok Kolozsváron, zsidó volt.... És Te hozzá imádkozol!

– Te meg visszafeleselsz, pedig az is benne van a tízparancsolatban, hogy atyádat és anyádat tiszteld! Majd pokolba jutsz!

– Isten vagy, hogy helyette ítélsz?!

– Menj innen, nincs időm vitatkozni!

Anyám szipogva reszelte le a tésztát, aztán szétterítette a nyújtódeszkán, száradni egy kicsit. Készülhetett a zöldségleves reszelt tésztával.

A következő piaci nap hajnalán megint arra riadtam, hogy a plafontól a parkettáig recseg-ropog a kísértetszoba. Azonnal tudtam: megint egyedül hagyott anyám. Villámgyorsan kiugrottam az ágyból. Ki akartam menni az ajtón, de zárva találtam. Feltéptem az ablakot. Ugrás! Ki a hóba, mezítláb, egy szál hálóingben!

Nem volt olyan sötét, mint a szobában, világított a hó, és még a póznákon is égtek a lámpák.

Neki a kapunak. Az is zárva! Irány a hátsó udvar, át a szögesdrót-kerítésen! Durr bele, iszkiri! Felhasadt a hálóingem, meg a bőr a lábamon. Piros virágokat hullattam a hóba. Félreverték a harangot a lelkemben. Ami belül szól, az a torokból utat tör a szabadba. Ha benn marad: tombol, rombol. Kinn is képes bármi-re, de a szabadban mégis jobban elfér.

A kiabálás könnyebbé teszi a nehéz fájdalmat: szétszórja a vakvilágba.

A szomszédos üzem fűrócsöveket tárolt a házunk mögött, piramis-alakzatban. Most az utamat állták. Hogyan tovább?

Fel az olajos csövekre! Azok tán melegebbek, mint a fagyott föld. Hasra estem, beszorultam. A csőpiramis jól bírta a fickándozásomat. Meg se moccant. Pedig lekváros palacsintát nyújthatott volna belőlem. Végül mégis kiszabadultam, nem görgettek maguk alá a vasak. Futhattam tovább.

– Állj meg! Állj meg! Mit csinálsz, Sziporka?! Megfagysz, elvérzel! Fogják meg, hozzák vissza! – kiabált a szomszédasszony.

Fütyültem rá, meg másra is. Ők is rám. Ki merészelt volna utánam eredni a csúszós hóban?

Kezdődhetett a könnyű halálgalopp. Nem fáztam. Fűtött az indulat. Semmit nem éreztem. A szelet sem, ami a nyakamba fújta a rongyos hálóinget, s úgy lobogtatta, mint egy dicsőséges zászlót.

Anyaszült meztelen spuriztam a hóban.

Valaki megállt velem szemben.

Egy asszony el akart kapni.

– Megbolondultál?! – tette elém két karját, de kicseleztem.

Elesett, jajgatni kezdett, kificamodhatott valamelyik tagja.

Úgy kell neki, minék üldöz egy szélvész-tűzvészlányt, aki már hatéves is elmúlt!

Nem láttam anyámat sehol.

– Akkor is utolérlek, mama, akkor is, ha elnyelt a föld! – siklottam az addigra már korcsolyává fagyott talpaimon. Segített a szél is. Nagyokat lökött rajtam. Hasra estem, lejött a bőr a könyökömről, az orromról. Örültem.

– Haljak csak meg, minél előbb! Úgyis ezt akarja anyám! Azért zárja rám az ajtót, ezért hagy egyedül a kísértetekkel.

Végigbukdácsoltam az utat az egyforma kockaházak előtt. A felbőszült kutyák ugattak: ne vágtazzak, végtére is – születési előjoguk alapján – ezt csak ők tehetik.

– Be gyotok zárva, én szabadon csaholok! – lihegtem.

Vitt az indulat, ami legyőz minden akadályt. És magát az embert is, ha nem bír az akadálllyal. Nincs választás: vagy megcsinálod, vagy belepusztulsz!

Ömlött rólam elől, hátul a kulimász. Rá se hederítettem!

Nyakamba szakadt az ég, eleredt a hó, mintha nem lett volna elég magas a féllábszárig érő latyak, ami a gipsznél is jobban őrizte a lábnyomaimat.

Végre távolról megsejtettem anyám alakját. A keresztnél értem utol. Megállt az útkereszteződés előtt.

– Mama! Mama! Mama! – üvöltöttem.

Megfordult, felsikított. Kipirult az arca, leejtette a szatyrot, megtántorodott. Kétségbeesett kárálásba kezdett miséről, piacról, ebédről, ölésről, halálos bűnről, miközben folyt a könnye és szipákolt. Felemelt.

Kaján öröm járta át testemet-lelkemet.

– Jól megbüntettelek mama, többé nem hagysz egyedül a kísértetekkel! Ha mégis, most már tudod: meghalok – hömpölygött belőlem a szó, szó, szó...

Drávucz Zsolt

Budapest 2020

*Szokatlanul meleg márciusi nap.
Bőröndökbe gyúrtuk tűzvilósra
tömörített életünket, így várjuk
a villamost. Szerettem volna még
egyszer azon a puhára ázott padon,
innen két utcára gyufával babrálva
hallgatni a várost, de sietni kellett.
Köszönésre sem marad időnk, pedig
ma messzire utazunk. Különböző
égtájokról zakatolunk a határozatlan
ideig tartó mozdulatlanság felé. Oda,
ahol a hétfőket vasárnapok váltják.
Párizsban a hotelszoba üres, a New York-i
lámpák alatt a páratömegből senki
sem bukkan fel. Nem lesz London,
se Berlin többé, a görcsbe rándult most
és a szokatlanul szűkös itt marad,
semmi több. A villamosig még két
perc. Ez a végtelenül rövid időpillanat
képeslapra illene, erre gondolok.
Háttal állok a Bikás park megállóban,
fekete kabátom zsebében a csontig
rágott ujjaimat rejtegetem, mellettem
ingekkel púposra pakolt bőrönd, valaki
még utoljára összekócolja a hajam.
A kompozíció ez lenne, hátoldalán ennyi
állna: Szisziüphosznak üdvözlettel, Budapest,
húszhúsz, nullahárom, tizenegy.
Piros jelzés, a sínek megremegnek,
a végállomás nevét magamban ismétlem.
A lábamnál heverő csomagot, ezt a legördült,
súlyos sziklát újra megemelem. Elindulok.*

Murányi Sándor Olivér

Mosoly

*„Azt mondják, hogy este kilenckor a Duna-parton agyonlőtték.”
Dr. Tyukodi Mihály szatmári egyházmegyes pap bejegyzése
a Bokréta utca 3. szám alatti épület konyhafűzetébe*

Állok a sortűz helyén, ahonnan már kétszer lopták el az emléktáblát. Ez a harmadik itt, a Fővárház előtti Duna-parton.

Ma különösen vörös a naplemente felhőitől a folyam.

Szerzetben élő nagynéném rendtársáról emlékezik...

– A Dunába lőtték. Ez ma már sokaknak legföljebb szenzációul szolgál. Alig akadnak, akik még tudják, ki volt ez a nő... Kassán született és tanult. Majd 1943-ban, amikor a doni katasztrófa után a hazai sajtó a polgári vagy népi származású, „ősmagyar” és „idegen eredetű” lakosokat állítja egymással szembe, így ír szülővárosáról – nagynéném elővesz a táskájából egy könyvet, és hangosan olvasni kezd. Nem érdekli, hogy a járókelők furán bámulnak ránk:

„Mit tudja azt az a jó kritikus, hogy mi az a Kassa?! És kik azok az »idegenből ideszakadt« kassaiak!... Azt csak az őslakos kassaiak tudják, hogy Kassa és a kassai magyarság – sőt a felvidéki magyarság is! – mit köszönhet például a... Fischer-Colbrieknek..., Grosschmideknek, Müinstereknek..., Rozmannoknak... és a számtalan többi »idegenből ideszakadt« polgároknak, akik gyárat építettek, üzleteket alapítottak, harangot öntöttek, vasat kovácsoltak, jogot védtek, tanítottak, várost igazgattak és hirdették az Isten ígését... Nagypám, a múlt századbeli, valóban »idegenből ideszakadt« kassai polgár épített egy – hotel! Vagy nem is hotel, hanem... vendégfogadót. A vendégfogadóból hotel lett, de

ez a hotel sem az ma, ami még ezelőtt harminc esztendővel is volt... A szálló mellé azonban épített egy olyan termet, amely azóta is a művészet hajléka mindmostanáig. Mert nem a fényes bálók, sem a nagy bankettek lényegesek annak a teremnek az életében, hanem a művészi estek, hangversek, nagyobb-nál nagyobb művészek játéka... Templom lett az is, a művészet temploma, ahol a művész múzsájának, a közönség a művésznek hódol!”¹

Nagynéném elteszi a könyvet, és tovább mondja:

– Tanítóképzőt végez, könyvkötészetet tanul Kassán, majd publikálni kezd. *Fekete furulya* címmel novelláskötete jelenik meg. Lehetetlen nem gondolnunk Ady *A fekete zongora* című versére. A könyvnek igen jó a sajtóvisszhangja, még Babits is elmondja róla véleményét. Komolyan dolgozik regényén, amiben a kisebbségi sorsot akarja festeni sok részlettel. Összeötvözi a közlő író és a kétkezi munkás életét. Rövid ideig menyasszony. Visszaküldi a gyűrűt, önmagával vitázva: – Neked ehhez nincs tehetséged. – Elvégzi a szociális és népjóléti tanfolyamot, majd belép rendünkbe, a Szociális Testvérek Társaságába, amit Slachta Margit alapított 1923-ban, és amelynek a lelkiségét így körvonalazták: bencés alapokon álló, modern formában megjelenő, szociális tevékenységet kifejtő szentlelkes élet. Rendtársam rengeteget dolgozik, szerkesztésében jelenik meg a *Katholikus Nő*, Csehszlovákia egyetlen nőmozgalmi lapja. Pozsonyban, Komáromban, azután ismét Kassán találjuk. A túlajtott munka fizikailag és lelkileg is megviseli. Előjárói hivatásbeli bizonytalanságnak ítélik állapotát, ezért 1934-ben nem kap engedélyt fogadalomújításra. Ez még jobban megviseli, de kitart, 1940 pünkösdjén leteheti az örökfogadalmat. Belépése előtt ugyanilyen szívóssággal harcolt a dohányzás ellen, végül teljesen lemond róla. Missziós tervei vannak, Brazíliába szeretne menni, végül írói tehetségéhez hasonlóan ezt a vágyát is az oltárra teszi. A Katolikus Dolgozó Nők és Leányok Országos Szövetségének (DLN) központi vezetője lesz. Budapesten há-

rom év alatt öt új lányotthont alapít, kétszázkilencven hellyel. 1944 novemberében, a nyilas korszakban veszi saját kezelésébe a DLN Mozgalom a Bokréta utca 3. szám alatti, százötven férőhelyes épületet, ahonnan rendi testvérem – miután felajánlja életét, mint a Szociális Testvérek Társasága áldozatát arra az esetre, ha üldözés törne ki és a testvérek veszélybe kerülnének – utolsó útjára indul...

Nagynéném szeme könnybe lábad.

A Dunát nézem. Sosem fordult meg a fejemben, hogy temető is lehet... Szótlanul állunk az emléktáblánál. Ma van az évforduló. Megelevenednek előttem az események.

A szerzetesnő vezette ház nagytermét katonák foglalták le. Két szobalány többszöri figyelmeztetés ellenére bejárt hozzájuk. A szociális testvér elmagyarázta nekik, milyen lelki, erkölcsi kárunk lehet ebből. Egyiküknek felajánlotta, elintézi, hogy átkerüljön egy másik otthonba, és ugyanolyan feltételekkel dolgozhasson, mint itt. Az akkor húszéves Erzsébet nem szólt erre semmit. De azután panasszal fordult az előző otthonvezetéshez tartozó ismerőséhez, majd az ő biztatására a nyilasházba ment, hogy feljelentse Sára testvért, mivel zsidókat rejteget... A Szociális Testvérek mintegy ezer üldözöttet bújtattak, közülük majdnem százat személyesen Sára mentett meg...

„...gépkocsival vittük ki őket a Duna-partra. [...] A foglyokat a partszegélynél, arccal a víz felé sorba állítottuk, mi pedig mögéjük álltunk és sorozatlövésrel tüzeltünk rájuk. Egyedül én lőttem pisztollyal. [...] A holttesteket mi lökdöstük a vízbe. [...] Ütni kellett őket... meg rúgásokkal kényszerítettük, hogy a víz szélére álljanak. Közben jajgattak, meg könnyöregtek az életükért...” – vallotta a kivégzésekről az 1967-es nyilasperen Bükkös György hatodrendű vádlott.²

Elkérem nagynénémtól az életrajzi kötetet. A róla közzétett fényképekhez lapozok. Mindenhol mosolyog.

Ezerkilencszáznegyvennégy december huszonhét.

„...a fővámház elé szállították és levetkőztették őket... – Ekkor, mielőtt a sortűz eldőrdült volna – egy alacsonytermetű, rövid feketehajú nő valamilyen megmagyarázhatatlan nyugalommal kivégzői felé fordult... majd letérdelt s égre emelt tekintettel nagy keresztet vetett magára.”³

Próbálok magam elé képzelni a fegyverek ropogását, a Dunába hulló emberi testeket, a víz csobbanását, miközben leköti gondolataim a szerzetesnő fényképeken mosolygó tekintete...

... Arra riadok, hogy hallom, a Szabadság hídon csilingel egy villamos. A negyvenkilences lehet, amellyel annyiszor jártam át Pestről Budára. Előttem autók zúgnak az alsó rakparton, mögöttem fiatalok nevetése hallik a szélben. Valószínűleg diákok, talán a Közgazdasági Egyetemről.

Vöröslik a naplemente, mint a zsidókat mentő vértanúk vére.

A vízre nézek.

A Duna ragyog.

¹ Mona Ilona – Szeghalmi Elemér: *Salkaházi Sára élete és munkássága*. Budapest, Ecclesia, 1990. 9–10. o.

² Sólyom József – Szabó László: *A zuglói nyilasper*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1967. 133. o.

³ Mona – Szeghalmi: i. m. 90. o.

Fülöp Dorottya

Tudom, hogy az éjszaka

*Tudom, hogy ez csak a sötétség – gondolja –,
meg a szokásos.
Még mindig nem álmos. A kanna sípol,
a gőz száll, a pára lecsapódik. Ő válogat.
Persze, hogy ez csak az éjszaka.
Citromfűtea, kakukkfűtea,
feszültségoldó gyógynövénytea,
amit egy apátság szerzetesei gyűjtöttek.
A dobozban van egy imádság is, de nem tudja,
hogy neki azt szabad-e. Olvasni
kellene, hogy elterelje a gondolatait.
Leül a karosszékre,
hogy lehajtsa fejét a szunnyadó.
A teavíz vérszín csipkebogyó,
amelynek lecsöppent harmata
a bőrét marja szét éjszaka.
Próbálta megérteni hónapokon át:
tanulmányozta a gótikát,
név nélkül megjelent ponyvákat olvasott,
de ez nem az ő félelme volt, nem ezt kereste.
Aztán egy másik este Poe-val foglalkozott,
és a falak mögül mintha hallotta volna
egy macska kaparászását, de rájött,
hogy ez is más. Olvasott Burke-öt is,
egyszer a teagőzbe gabalyodva
komolyan elgondolkodott a homályról.
Aztán kölcsönzött egy Tokarczuk-kötetet,
de hamar összezsapta,
mert a sorok közül kiolvasta,
hogy inkább magában kellene keresgélnie.*

*Egy újabb álmatlan éjjelt üldögélt át
a karosszékben,*

s lehajtotta fejét a szunnyadó.

*Keserű már a teafű, bogyó,
amelynek lecsöppent harmata
a húsát rágja szét éjszaka.*

*Tudom, hogy ez csak a sötétség – gondolja –,
meg a szokásos.*

*Persze, hogy vannak elfojtások,
meg a tudatalatti, meg egyebek.*

*De minden olyan felemás,
és senkinek sincs igaza.*

Olyan ziláltan mentek haza.

Persze, hogy gyerekek voltak.

Persze, hogy senki nem akarta.

Hárman kiúsztak épen a partra.

*A vizek mindig olyan sötétek,
a vizekben gonosz tündérek élnek,
legyen a víz tóban vagy bögrében.*

Persze, hogy minden este ébren.

Persze, hogy mindenki és senki se hibás.

*Persze, hogy nem lehet már semmi se más,
ha lehajtja fejét a szunnyadó.*

*Nem nyugtatja meg menta vagy bogyó:
mert mindnek lecsöppent harmata
a csontjáig mar le éjszaka.*

Szilágyi-Nagy Ildikó

Trappista

Ami el tud kallódni, az el is kallódik, kivéve, ha dobozokban van. Ani ezért imádta a dobozokat, és felcímkézte őket, melyikben mi található, így átlátható volt a rendszer. Időnként a dobozokba más került, és a régi cédula maradt rajta, így már csak Ani számára volt követhető, hogy például a „nyárinadrág” feliratú doboz a régi notebookját, két mécsesstartót, egy féldrágakő Buddhaszobrot, egy egyensúlyozó párnát és egy pár térdvédőt tartalmaz. Béla nagy, nyitott tárolókban dobálta össze szerszámait az autója csomagtartójában, és ő is mindig tudta, hol vannak a holmik, kivéve a bicska, sniccer és mérőszalag.

A hirtelen betörő nyár eleji melegben az autóban megizzadt a sajt, amit Béla reggel vásárolt a Rózsa boltban, ahol aznap a kávéját itta. Dél felé vette ki az ülésről, és Ani kertjében kezdett el ebédelni. Törte a sajtot, mert a bicskája elkallódott megint. Jó lett volna sniccer is, de az is elkallódott.

Előkerült viszont két mérőszalag.

– Kér hozzá tányért?

– Nem, köszönöm, babácska, megeszem papírból – szabadkozott Béla.

– Nem fog morzsázni?

– Nem.

– Így, törve szereti?

– Jó így is.

– Megint nincs meg a bicska?

– Megint.

– Kér kést?

– Nem, köszönöm, babácska, bekapom hamar törve – így építgette tovább Béla a csendet. Szokatlan volt ez tőle, ilyenkor lehetett tudni, hogy vagy a NAV-tól kapott levelet, vagy a fia csinált megint kárt valahol, amit fizetni kell.

Ani várt.

Semmi nem derült ki.

– Milyen sajt? – próbálkozott Ani.

– Trappista. Szokott maga is venni?

– Nem. De ettem már törve – Ani fel akarta venni a beszélgetés fonalát, és Béla be is adta volna szívesen a derekát fonalgombolyításhoz, de biztos nagy összeg volt abban a fizetési felszólításban, így még fukarkodott a megszólalással.

– Hanem, hogyan törte maga a trappistát, ha nem vette? Vendégségben nem szoktak ilyet kínálni.

– Régen volt, még egyetemista koromban. Az egyik tanárom elvitt egy faluba, hogy majd jó szakmai gyakorlat lesz. Azt mondta, szexuális felvilágosítást tartsak, főleg a fogamzásgátlásról és a nemi betegségekről beszéljek. A faluban nem volt művház, meg semmi közösségi tér, ami ma divatos, így a templomba mentem, oda tűzték ki a gyülekezőt. Később tudtam meg, csak úgy hirdették meg, hogy szexről fogok beszélni, és aki ezt meghallgatja, abból a legjobb kurva meg strici lesz. Így összegyűlt vagy ötven ember. Tizennyolc év alattinak kellett lenni, ez volt a feltétel. Jöttek tizenkét éves kislányok, várakozás közben csecsemőjüket szoptatták. Voltak fiúk tizenháromtól fölfelé, kurvák, stricik, meg mindenféle ember, akikre azt szoktuk mondani előítéletesen, gyanús alakok. Ordítottak, verekedtek, a késeiket pörgették. Fogalmam nem volt, mit csináljak. Ott volt még a helyi pap, a körzeti orvos, az asszisztens és a takarítónő mint értelmiségiek, meg a tanárom az egyetemről. Huszonnégy éves voltam, ötven kiló, és nem tudtam, hogyan fogom a figyelmüket kivívni.

– Minek kóborolt ilyen helyekre, babácska?

– Mondom, szakmai gyakorlat.

– Miért nem oltott be egy iskolai osztályt?

– Ezt a szociális munkára is elszámolták.

– Olyan körülmények voltak?

– Igen. Felálltam az asztalra, és azt kiabáltam: „Mocskos kurvák! Rohadt stricik!” Erre páran felfigyeltek, elkezdtek beszélni. Aztán, amikor ismételtam, egyre többen figyeltek rám, és

az öklüket rázták, meg a késükkel figuráltak. Amikor már így elnyertem a többség figyelmét, akkor tovább fűztem: „A tripperben meg az ótvar mocskában fogtok megrohadni, a farkatokat meg a pinátokat a gomba megeszi, akkora szemölcs nő rajta, mint egy karfiol, ha így folytatjátok. Akkor miből fogtok megélni?” Erre felfigyeltek, és beszéltem hozzájuk. Akkor már elő tudtam normálisan adni a mondókámat a menstruációról, nemi betegségekről, csiklóról, fogamzásgátlásról, abortuszról. Másnap kellett volna menni a következő faluba, de a Kálmi, a tanárom, mondta, hogy nem mehetek tovább, előbb beszélnem kell valakivel. Elvitt hozzá reggel. Egy kétszobás vályogviskónál álltunk meg, előtte két ember beszélgetett. Vagy vitatkozott, nem tudtam eldönteni. Csak foszlányokat értettem, ilyesmit:

– Na, itt vagyok, a Dufla fia. Nem, Tupival nem fog beszélni, majd az anyósával, Erzsi néni – innen tudtam meg, hogy a másik szerzet nő. A férfi folytatta, váltogatva a tegezést a magázással:

– Az előbb, amit mondtam, én ahhoz tartom magam, és mindnyájan. És mondd meg anyádnak, hogy mi újság, és ahhoz tartsd magad. És amennyiben nem, én sajnós neked ennél jobbat nem tudok mondani. Megértetted. Te ottan, hogyan is van ez, na, hiába elvették tőled azt a százezret, rá se bassz! Felvesznek, na, tudod hova. Benyújtom a kezemet. Meg fogod kapni az özvegyi pézt. Én butaságot, tudod, nem fújok le. De én most megyek a kocsmába szódaér! Anyámmal majd értelmesen beszéljél, igen vagy nem. A kisleánynak meg mondja meg, hogy gyöjjön haza. Nem lesz semmi baja! Gyöjjön vissza a Tupihoz!

– El van fertőzve – kiabálta közbe az öregasszony –, valami Bercitől. Vagy Berci mondta. Mit tudom én.

– Erzsi néni, Bercitől, vagy a Berci mondta?

– Milyen Berci?

– Maga mondta, hogy a Berci tehet róla.

– Én nem ismerek Bercit – lépett hátra az öregasszony, de tovább nem követtem, mert kiordított a házigazda, hogy bemehetünk.

Az első szoba konyhaként is szolgált. Az asztalon volt egy liter tescós tej, egy nagy, kerek trappista sajt, szennyes edények. Egy

használt bugyi, harisnyanadrág, fél pár túsarkú körömcipő, egy Dosztojevszkij-kötet, a Bőrgyógyászati és Venerológiai Szemle egy példánya, durván morzsásan és zsírfoltosan, meg egy kupac szakdolgozat. Kiderült, hogy a Kálmi itt lakik, ezzel a nővel. Ő volt a falu boszorkánya és uzsorása egyben. Hatvan körüli, sasorrú asszony volt, százötven centi, vagy annyi se.

– Az orvosok is szeretnek olvasni, ugye? – vetette közbe Béla.

– Igen, ha van idejük. Amúgy Dosztojevszkij apja katonaorvos volt.

– Szép hivatás, biztos sok emberen segített.

– Azt nem tudom, de később a dühödt parasztjai agyonverték, úgy halt meg.

A regényt különben a boszorkány olvasta. Később kiderült, hogy kimagasló intelligenciájú nő, ha épp nincs rajta valami roham. Akkor éppen volt. Ahogy meglátta a tanáromat, elkezdett üvölni. Aztán odarohant, és teljes erejéből pofon vágta a majd két méteres, száz kiló fölötti férfit. Utána az asztalról felkapta a nagy kést, és felé hajította. Kálmi takarékos mozdulattal, rutinosan elhajolt, de az asszony több kést is megtalált a házban, és Kálmi felé vagdosta. Én csak álltam, bokáig a holmikban, meg a felugráló bolhákban a hideg betonpadlón. Egyszer a nő abbahagyta, hogy a Kálmit késsel dobálja, és rám ordított:

– Te meg mi a redves faszért nem eszel? Miattad hoztattam azt a sajtot!

Megszemléltem a trappistát, meg a kést, amit odahajított. Rengeteg kétes dolog halmozódott fel azon a késen. Kitéptem a kerek sajt fóliáját, a körmömmel megkezdtem. Darabokat törtem le kézzel, és megettem. Közben a tanárommal beszélgettünk, csak olyan általános dolgokról, hogy szeretem-e a sajtot, eszem-e húst, meg hogy étrenddel milyen sok betegség javítható. Egyszer az asszony rám ordított, hogy: „Jól van, na. Holnap mehetsz tovább!” Összeállt bennem, hogy vége a vendégségnek. Kisétáltunk.

– És nem félt, kicsi babám, hogy valami szájfájást vagy fosást kap?

– A sajt az egyik legbiztonságosabb élelmiszer, és csak saját kezemmel értem hozzá. Azért ittam rá probiotikumot. Inkább a

bolháktól tartottam. A ruháimat egy szemeteszsákba kötöttem, és tetőtől talpig leslagoltam magamat.

Béla hallgatott. A sajttal végzett, most egy tábla csokit eszegetett.

– Értem, kicsi babám.

– Mi történt? – futott neki újra Ani.

– Fiam barátnője terhes.

– Hány éves?

– Tizenöt.

– Nem a fia. A barátnője.

– Tizennyolc.

– Az akkor nem olyan óriási tragédia.

– De nem a fiamtól.

– Értem – bólintott Ani, majd beleivott a mézes tejbe, aminek a tetején vastagon úszott a vaj, de ez nem látszott, mert tejszínhabot is fújt rá.

Viking művészet

Horváth Florencia

Pirike

*Valahol itt Pesten, mégis egy idegen országban,
vajon mit szólnának hozzá, ha tudnák? Falun kell
megszületni, máskülönben ember nem lehetsz.
Kirajzanak fejed felől a madarak, csak úgy
rakhatsz fészket, ha kiteped tollaid.
A felemelkedéshez nem kell nagy út, két
lépcsőfok is kivezet a sárból. Otthonodat
benőtte azóta a gyom, még így is rálátsz,
észreveszed a port, a pókhálót, elejtett szalmát.
Félsz biztosan, bár ismeretlenek
jelentéseid, mégis az eget nézed, és
elhiszed. Hazaköltöznek a fecskék,
de legalább még ismerhetted az
első unokát.*

Dúc

*Itt ma valami megváltozott,
nem kell törődnünk vele, nem
a mi dolgunk. Csak elszenvedői
vagyunk, ha tudnunk kell róla,
úgyis megmondják. Két állapot
között a szélcsenddel ringatjuk
magunk. Mert boldogok
az üresek, mégis félelemmel telve
vagyunk. Valaki tetőt húzott a
fejünk fölé, vagy csak ügyesen
helyezkedtünk és megtaláltuk.
Mindenesetre, ha lelövik a
Szentlelket, szólnak, mi a
tartalék vagyunk.*

lehet csak úgy

*üres kikötőben áll a fehér.
most már ne vidd el az éjszakát.
majd elfelejti, ha kell, ilyen a
tudatos álmatlanság.
a hideg levegő apró burkai,
ki nyitja ki a szemét, ha
minden bezárul? holnap
viszik haza a telet, ne maradj
itt te se, ha nem muszáj.
felszántani az eget, mikor
úgyis lebomlanak a madártetemek.
fűszálnyi kard, ha kivirágzik.*

Allűr

*A folyóparton csendesen ropogott,
zizegett, zsongott az apró kavics.
Sétáltunk, lábnyomainkra ráomlott
a szürkületnyi idő. Lombhullás volt,
éppen szalmaleckéket adott az augusztus.
Gyerekkorod nyarairól meséltél,
porlepte dobozok aljáról kapartad ki
megmaradt emlékeidet. Egy nagy
sziklához értünk, leterített pokrócunkra
gondosan csomagoltunk ki minden
élelmet: kenyeret, bort, szódát.
A napsugarak halkán olvadtak el,
csak a víz hangjai törték meg szavainkat.
Ütemesen rázkódtak a fák, kicsorbult
a megrepedt felhő, sárrá nőtt a talaj.
Kiabáltál a villámló éghez, könyörögtél,
segítsen, hogy egyszer ne kelljen
hamisan mondanod a Miatyánkot.*

SZÓR

*még kicsi volt.
gondoltam, fényóriássá
halkul. meg akartam
tanítani kikerülni a felhőt,
telitalppal ugrált pocsolyákba.
nem tompul az ütés.
maradjak vele éjszakára,
átaludta a beállított ébresztőket.*

*még kicsi volt.
reggelente puhán rázta a sírás,
mindig megígértem, hogy láthat még.
gondoltam, majd elnövi.
gondoltam, majd rájön.
gondoltam, majd megtanulja.
mezítláb futott a szőnyegen,
koszos lett a talpa. fürdővizet
engedtem neki.*

*még kicsi volt.
gondoltam, megtanítom, hogyan
kell repüléskor kikerülni egy
felhőt.
gondoltam, már nem kell sokáig.
gondoltam, majd csak talál.
most csillag a szem sarkában.
még olyan kicsi volt.*

Magén István

Az angol nő

Lemondtak a saját követelésükről, előttük egy fiatal, a feje búbját megvakarja, a produkció egyszerű, akár a természeti jelenségek. A fák lombjai között leült egy asszony, ingatta a fejét. Lassan megfordult, előre jött, felizgatta magát, arra gondolt, hogy a híre nagyobb, mint a tényleges ereje. Tavaszias volt az éjszaka, a szavába vágtak, élt a gyanúperrel, hogy sorsára hagyták. Lenézett a faágakon áttünedező falura. Együtt a fa tetején miként lehet cigánykereket hányni? A folyó megvadult, zúgva söpört, egy hal meresztgette a szemét. Kastélynak nézték a fát, távol a zajló forgalomtól, mely folyton ugyanazokat a kifejezéseket ismételteti. Ezért beszéltek hangosan egy egész héten át, mert az igazság nem ismer időt. A fa tetején ketyegett egy óra, azt mutatta, hány nap van még, hány óra, hány perc. Tudatában vannak egy távoli világnak, melynek megnyilatkozása, teológiai vázlata (igazságle nyomata) lassan, fokozatosan csúszik.

Somfai felmászott a fára. Ügyesen szaladt, kis lépésekkel, legyintett, arra várt, hogy a többiek visszahívják. A hiány és a cél hihetlensége miatt Somfai megváltozott. Elfelejtett dolgokat, telefonáltak neki, járkált a fa tetején. Utálkozva pöckölte le a szürke hamut. Az volt az érzésem, hogy hosszúkás arca még keskenyebb lett ebben az időszakban. A fogai barátságosan és komolyan hátrahúzódtak. Az orra, a természetes emberi védekezés jelképeként felfelé kunkorodott. Tág orrlyukai kényszerítették a szaglásra. Az arca két-három marék kitépett szőrcomó megkopott helyétől volt foltos. A hangja remegett, mintha betegségekben szenvedne. A szája kedvesen mosolygott, mégis elsősorban megreformálni akart. Kétséges volt azonban, hogy sikerül-e (megsemmisíteni, szóképpé alakítani, esetleg tárgyiasítani)? Azon gondolkodott, hogy a többiek tájékoztatni fogják-e arról, milyen lépésekre készülnek.

(Magáról akart hallani elsősorban.)

A falu utolsó háza, ideges és gyanakvó (közvetlen a hegycsúcs alatt), mintha állandóan közeledne, vagy távolodna, vagy inkább csak bólogatna, nem úgy, mint egy harci kutya, hanem úgy, mintha a hajlék permanens alkalmatlanságát jelezné. (Vagyis mintha nem Isten szavát kellene igazolnia.) Sűrűn hullnak az esőcseppek, így teljesítenek szolgálatot. Sír a folyó, egy kockás irkalapot sodor csupa kis betűvel, papírdobozokat rak a kőre, elfelejtkezik arról, hogy mi a helyzet a viharos hónapokban. (Ami a ház végében volt, megfelelt a tényeknek.) Aki a szemével ingerülten figyeli az égitesteket, nem érti a nevüket, mikor bemutatkoznak. Kiválasztják a kenyeret, a húst, a szalonnát, a tojást, amit magukkal hoztak. Lerakják, mellé teszik aznapi újságjaikat, meg néhány tanulmánykötetet az íróasztalról. A legfontosabb az összejövétel időpontja, a meghívottak névsora, a megbeszélés témaköre, hogy valahogy el ne árulják egymást. Senkik vagyunk, megmondták világosan, a rendcsinálás a fákra is vonatkozik. (A tömbökön kivüliség nem egyszerűen taktika, mely elsöpri a diktatúrát, óbégatott egy akác.)

Nyúlkálnak az ágaikkal, réseket vágnak, a nap felé, titkok nyílnak meg, fordul a virág, az ébresztő hangjára figyel. Kinyitja az ajtót, egy kis emigrációt szeretne látni, ahogy visszatérnek. Szoroson egymás mögött jönnek, legalább egy órára szeretnének szabadulni. A hátukon viszik egymást, a lépcső közepén, egyre gyorsabbak és nyugtalanítóbbak. Hirtelen és tényleg forradalmat csinálnak a szapora járású nők. A szerelem misztikus ördögét alkotva egygé válnak a nők a férfiakkal. Eldöntötték, félrehúzódnak a hegyek, nem engednek a csábításnak. Éjszakai viharban repülnek rossz körülmények között. Páncélosok másznak fel a hegyre, megformálják az ellenállást. Lefekszenek apró szerszámaikkal, fizikai okokból követnek el egy-egy hibát. Gyalog, félig lefarigcsált kezekkel matatnak, simogatnak, ahogy a régészek az ásatásoknál. Semmi sem láthatatlan, különösen, ha kihangsúlyozzák.

Évekig hordozták arcukon a születés előtti csöndet. Ez is magyar ügy, egymáshoz való ragaszkodás. Hazajöttem, alighogy

hívtak, kialvatlan állapotban. Rám dudáltak azok, akik a nevüket és a lakóhelyüket eltitkolják. Orvosságos pasztillákat tart a kocsiában, és előadja elméleteit. Kigördül belőle egy vonat, és megáll az állomás túlsó végén. A párás ködben jeleket mutogattak, trappoltak a parti tiszteletére. Észrevette az óriástermetűt a báméskodó rokonság sorai között. Megtelt az út, a láb alól kigurul az ösvény. Szállt a por, előadást tartottam, egy homályos konyhában, a jelenlévőknek pára lepte el a szemét. Napokig, hetekig érkeztek szavak a világuőrből, azt vártam, hogy eldördül egy lövés, hogy elmondhassam.

A februári hidegben bolyongva Somfai rátalált egy házikóra, amely akkora volt, hogy éppen belefértek. Egymás hóna alá dugták a fejüket, hogy kipihenjék zaklatott életüket. Láttam őket csatározások közben, amint rangokat, pozíciókat sajátítanak ki. Asztal mellett ültek, félfogadási nap volt, aztán elmentek ebédelni. Egymásra dőlve verekedtek, hogy megmentsék a vagyont. Az év vége egy másodpercig tartott, és az idő sem romlott el, mint máskor.

Nem tudod, mikor találsz szemben magad egy állítólagos ellenséggel. Ha egyszerűen csak olyan objektív vagy, mint mondjuk egy számítógép, átörökítéd a felülmúlhatatlanság fölényét, mely bosszúvágyat vált ki némelyekből. Része vagy valaminek ebben a hisztérikusan felfokozott hangulatban. Azután a Lidlben meglátsz egy nőt, aki elmulasztotta a kötelességét, és ezért szöknie kell. Megmagyarázza az utópisztikus kísérleteket. Lehet, hogy angol, telepatikus összeköttetésben vagy velem, mindenféle lelkiismereti szempontok vezetnek, melyekről nem is hallottál, és azt hiszed, hogy ez az egész jelentékeny, sőt tipikus, sőt bizonyos csoportok arra várnak, hogy szövetkezve konzervatív restaurációt készítsenek elő.

Megmondtuk neki a véleményünket, azóta szervezkedik. Lét-rehoz, megszüntet, ahogyan ez várható volt, valamiféle új szervezetet csinál, és mindenki egyetért vele. (Amikor Białystok mellett egy ládában feküdtem egy csajjal, kétségtelenül történelmi tévedést követtem el.) A vesztesek bűnbánatot mondanak, min-

denki elveszett. Elképzelhető, de csak a legszükségesebb esetben, és még a látszatát is el akartam kerülni annak. Azt a tanulságot vonták le az eseményekből, hogy nincsenek érdekelve, hogy a hegedű jól szól, csak rá kell fizetni néha.

*

Riasztó dolgokat terveznek állandóan, olyan megoldásokat, melyek a felelősséggel kapcsolódnak össze. Találkoztam Somfai-val, megejtő volt a kép, Somfai fej nélkül. Az út két oldalán sűrű bokrok helyezkednek el, és a bokrok között kétoldalú tárgyalások folynak. Világosan megmondták, hogy a rendelkezés mire vonatkozik. Négykézláb fut, elzárja a vizet, azt magyarázza, hogy csak a fákra vonatkozik. Nem hiszi el, hogy egy emberi testet vonszolnak föl az egyik ház második emeletére. Az angol nő éjszakákon át nem aludt, nyugtatókat szedett. Gyanúsak, követem őket, úgy látom, hogy az ősidőkben keveredtek ide, amikor még tenger volt errefelé. Leülnek, teát főznek, a testeket szétvágják, hogy mindenkinek jusson (ott láttam először ilyet). Sírtam, itt volt az újság szerkesztősege is. Somfai teljesen egyetért a katonákkal, akik néha belérúgnak. Látszólag nem gondolkodik, vagy csak arra gondol, hogy hajnalban indulunk. Azt mondta, hogy kötelességünk játszani, és hogy néhány hónappal korábban már kapott egy ajánlatot.

Azon a szinten, melyet én emeletnek mondok, foglyokat tartottak. Telefonon beszélték meg, ha a főnök valakit a dolgozószobájába hívatott. Megtörtént a szereplők nyilvántartása, és a méltatlan huzavona. Valakinek a birtokába került valami, ami néhány évvel azelőtt még nem létezett. Leginkább a ködös elképzeléseket értékelték. Senki nem tudott semmit, csak azt, hogy feljebb húztak egy szoknyát. A küldöttség most végre kénytelen volt rájönni, hogy vissza akarják csinálni az eredményeket, főként a hatást, vagyis azt a modellt, aminek a tagadása volt ez az egész. Nem csoda, hogy az a nő erős bizalmatlanságot keltett.

A négy elem

Fiatal szerzőinket arra kértük fel, hogy olyan témákat járjanak körül, amelyek segítenek kilépni a rutinból, kizökkentenek a fásultságból, derűre sarkallnak, elfeledtetik a bezárt-ságot, oldják a szorongást.

A négy elemről – földről, vízről, tűzről és levegőről – olvashatnak verseket tehetséges pályakezdő és jó szakmai visszhangnak örvendő, elsőkötetes költőktől.

Szabó Fanni

Magukat látták megfordítottan

T űz

*Ujjait egyesével
a földhöz érintette,
majd fülét a porba nyomta.
Sárkány üvöltése
visszhangzott a mélyből.
A föld kettéhasadt,
a homályból kitörő állat
pikkelyébe kapaszkodott.
Felgyújtatta régi városát,
majd szülőföldje
hamuja közé ugrott,
ahol újra megszületett.*

L e v e g ő

*Minden formát körülrajzolt már,
ujjaival végigsimította a mellette
fekvő, alvó testet,
nyakáról lesöpörte hajszálait,
megpihent térdhajlatában.
A lány nem vett tudomást róla,
becézését nem hallotta meg,
csókjai viszonzatlanok maradtak.
Dühében örvénylő széllé változott
és felkapta, a semmibe hajította,
majd mellkasába költözött.*

V í z

*Karmester áll a szikláknál,
mozdulataival irányítja
a hullámokat.
Fűszálzenekar ringatózása
alá énekelnek a szirének,
minden elsüllyedt hajó után
emelkedik a vízszint.
Kék köpenybe öltözik a Föld,
a kalózok szellemként
járnak közöttünk.*

F ö l d

*Óriási hangszórókból zene szólt,
egymáson tapostak az emberek,
ugráltak és üvöltöttek, neonfények
csillámló részecskéit látták*

*maguk előtt egyesülni, rezegni kezdtek,
saját pályájuk körül mozogva
tért nyertek a tömegben.
Fénygömbként pattogtak az agyagban,
megvilágították a Föld rétegeit,
magukat látták megfordítottnan,
sokasodott tükörképük nézte őket.
Majd egymás után, a valóság
összes szintje elsötétedett.*

Erdősi Martin Zsolt

Fedélzetén vak konkvisztádorok

*Először a szemek játéka, láthatárfürkészás. Nyirkos éj
telepszik közénk vitorlabontáskor. Nyelvem kifut
szám kikötőjéből, fedélzetén vak konkvisztádorok
elszántan kutatva ismeretlen partjaid után. Egy
pillanatra meghátrálsz, mintha áradás előtt, és valóban,
nemsokára nyálad hullámverése, mint szirteknek
csapódó tenger a számban. A Léthe verte így
a partját, sodrásától minden addig kimondott
szavam a feledésbe úszik. Ha túl is élnek
hajóink ütközését, a hódítók már
nem néznek vissza többé.*

Ilyés Krisztinka

félig üres

*poharakba töltjük az illatokat,
felhők karcolják a színeket,
fényük megtöri a csendet:
figyelned kell a hanghordozásra,
ha te beszélsz, a szél mindig lassabban
mocorog a levélkupac mögött.
ősz ígér a hangod,
és holdfényt rajzol a Göncöl mögé.*

csendmadár

Csáth Géza *Fekete csönd* című novellájára

*minden úgy történt, ahogy
a fekete csend akarta:*

*szárnyaival beborította a tudómet,
fekete szárnycsapások mögött
kukacajkú nőkért imádkoztak
álmaikban a gyerekek.*

*a fülembé susogott,
átkarolta a lábaimat,
nem tudtam megmozdulni,
a fekete csend magára
aggatta a tüskéket,
körbesétálta a szívemet.*

*beletöltöttem egy félig
üres borospohárba,
utoljára belekortyoltam.*

elrepültem a fekete csend fekete szárnyaival.

Bodon Gergely Dávid

Bordal

Avagy ünnepi szónoklat egy szüreti bálon

*Nedveiben keveredve világok
csobbannak korttyá poharunkban.
Isteni kedvek nedve szivárog
lábunkig, hogy már beleroppan.*

*Tűz van a borban. Lángtündérek
laknak minden skarlát cseppben.
Szellő-könnyed, lágy-selyem ének
csordul végig a szőlőkerten.*

*Dús föld-ágyon zöld bujaságból
nőtt szőlőszemeken mazsolázunk.
Míg poharunk tart, kedvünk lángol,
bormámorrá nő örök álmunk.*

*S aztán fektükben mit akarnak?
Én azt mondom már az uraknak,
bort igyanak csak hát avatottak!
Bort igyanak csak hát a halottak!*

Szeder H. Réka

Valahol

*Ahol testünket tűzbe mártjuk, hogy felfrissítsen,
mint jeges fürdő szauna után,*

*ahol ujjainkra azért karcolunk jégvirágokat,
amiért kesztyűt húznánk,*

*ahol friss levegőért orrunkba csepegtetjük
a földet,*

ahol szilárd talaj a lebegés,

*ahol egy általunk alkotott tükörszobában
egymásba törnek a fények.*

Nagy Milán László

A hátrahagyott

*Ablakából nézte az égő tarlót.
Hallgatta a felforrósodott paták
dobogását. Sötét, fagyos égtáj
felé gurultak megpakolt szekerek.*

*Hanyatt feküdt az ágyán,
várta a felkésző lángokat.
A deszkák már ropogtak.*

*Komótosan egy-egy dörrenéssel
megszakítva terjedt a tűz.*

*Sosem beszéltek róla.
De mindenki rágondolt,*

*amikor izott az ég
új otthonuk fölött.*

Lévai Alíz

neonfehérhab

*álmomban az óceán-kék szakadék felett
tanultam egyensúlyozni
nyakam köré hálót kötöttek a vörös algák
visszafojtott lélegzetek égtek a tüdőmben
hiába a páros szerv
nem tudták kipislogni a homokszemcséket
a tengerfenék kígyóként mart szavakat belém
reggel arra ébredtem
neonfehérhabos hullámokat öklendezem*

Adam Zagajewski

A versnek jobban kell végződnie, mint az életnek

Zsille Gábor fordításai

A kortárs világirodalom egyik legfontosabb szerzője, Adam Zagajewski (1945, Lwów) lengyel költő március 21-én, vasárnap este Krakóban elhunyt. Alább olvasható versei a 2011-ben megjelent, „A láthatatlan kéz” című kötetéből valók, és most először jelennek meg magyar nyelven. (Zs. G.)

Eljött a tavasz

*A nemzetek kimerültek a sok háborúban,
és békésen heverték a nárszi ágyakon –
mind akkora, mint a Duna medencéje.
Megkezdődött a tavasz, az első önkívület.
A még csupasz faágakon
balkáni gerlék turbékoltak.
Senki nem tudta, mit kell tenni, gondolni.
Árvák voltunk, hiszen a tél
nem hagyott végrendeletet;
egy újszülött lepke repülni tanult
zavarodottan, a lelegejétől.
A lepkéknek nincsenek hagyományaik.
Nekünk pedig meg kell halnunk.
Ez kevésbé elegáns
befejezés egy vershez,
tiltakozik R. És hozzáteszi:
A versnek jobban kell végződnie,
mint az életnek. Azért van.*

Királyok

*Akkoriban kissé éhesen mászkáltam,
kissé kábán, és a vágy erőszakosan
szólt hozzám. Kissé magányosan, kicsit
boldogan, kicsit önmagam alakító színészként,
zenét hallgattam, a zene vad volt,
ámulva néztem a reneszánsz palotáit,
meglátogattam szegény királyainkat
a Wawelben, és vigasztalni próbáltam őket,
ehhez csöppet hazudnom kellett, de ők
sápadt ajkukhoz emelték az ujjuk,
és csendet parancsoltak. Tél volt,
hó fojtogatta a virágokat, és lassan
megszólalhatott a végzet hangja.
Így volt. Vastag gyapjúkesztyűk. Ámen.*

Szeptemberi este

*A karmeliták fehér temploma a nem túl magas dombon,
és rögtön mellette a Ferencesek utcája, ahol egykor
a nagyapám szigorú iskolaigazgató volt
(csak vénségére szelídült meg).
Kőhalmok, feltúrt úttest,
mintha valaki kincs után kutatott volna.
Sárga levelek kapaszkodnak a sovány fákba,
már meggyőződés nélkül, óvatosan.
Itt az épület, ahová ők jártak,
és a kapu, amely kizárólag az árnyakat kedveli.
Ám most és úgy már semmi sincs, csak én,
dideregve, és az üres szeptemberi este.
Muszáj feljegyeznem néhány szót, hogy a tél
rágcsálhassa a felejtés fekete kenyerét.*

Anamaria Pop versei

Szonda Szabolcs fordításában

Tanács

(Sfat)

*– Óvakodj! – intett az álombeli angyal – gonosz ember jön
akinek még a mosolya is bogánccsal telített
sárga lepkék özönlik el értelme tisztását
az ezüst hideg ragyogásával csábít.*

*Az idegpályák vezérlőpannóját rövidzárlat érte
és a végtelenségig tartott a homokvihar.*

*Reggel lett,
a céllövőnek feldagadt mindkét vérfoltos keze
és nem emlékszik már mikor kezdett óvóhelyet
építeni a sárga lepkék szárnyának oltalmául,
amelyek a tincsek hajdani útvonalán sokasodnak.*

Vízállásjelentés

(Buletin hidrologic)

*Növekvőben a víz szintje.
Felfúvódott hasú, fehér halak özönlik el a látóteret,
miközben a tekintet végleg kihunyóban.*

*A hajósok, csupa árny a száműzött mánusok közül,
tökéletes célpontjai a szárnyas kígyónak,
a vörös hullőnek.*

Elsorvadt érzelmek.

Rég árverésre vitt évszázad.

*Növekszik a víz szintje,
túlhalad a nyak verőerén,
ami egykor védett terület volt.*

Five o'clock

*Ott az évszak rejtett zugában
amikor megszöktem otthonról
emlékszel a szemüveges halálra?
kényelmes fotelben pihent és unottan tapsolt
míg a balerina hahotázva táncolt a parázson.*

*Hahotázott a balerina és parázson táncolt
ott az évszak rejtett zugában
amikor megszöktem otthonról
miközben a szemüveges halál hamuval szórta meg
a pezsgőspoharakban tekergőző viperákat.*

*Ott az évszak rejtett zugában
amikor megszöktem otthonról
emlékszel még?
unottan tapsolt a szemüveges halál
a balerina parázson hahotázott
miközben mi fogunkkal apróra zúztuk
a poharakat.*

Rendben megy minden (Totul decurge normal)

*Az ebédnél ostromállapot
a morzeábécét biflázzuk
szúrós hegyű villák
borotvaéles kések.*

– *Apa, szólj anyának, hogy egy öreg pojáca.*

„Tavirózsám, egy szírom könnybe borult,
a víz tükrét elárasztotta a szivárvány.”

– *Anya, mondd meg apának, hogy egy vén bohóc.*
„Sudár fűzfám, egy ág letört.”

*Ebéd közben a morzeábécét biflázzuk
szúrós hegyű villák
borotvaéles kések
kanalakra nincs szükség
fogaink között szürcsöljük a sütlevest
kezünkben megtört kenyér
kiürült szemekben kelesztett sütött megégett.*

**De rendben megy minden
a nemzetközi statisztikák szerint.**

POP, ANAMARIA (PAPP ANNAMÁRIA) (1952, Keresztes, Románia – 2015, Dunaújváros, Magyarország) költő, műfordító, publicista. 1979-ben diplomázott a Bukaresti Egyetem újságírói karán. Gyerekkorában a családban románul beszéltek, de nagyszüleivel mindig magyarul beszélt. 1990-ben Magyarországra települt át, 1999 és 2001 között a budapesti Román Kulturális Intézetet vezette. Négy verskötete jelent meg 1972 és 1999 között, irodalmi

munkássága számottevő részét a műfordítás tölti ki, neki köszönhetően olvashatja a román közönség anyanyelvén többek között Márai Sándor, Szabó Magda, Bartis Attila, Bitó László, Esterházy Péter, Forgách András, Göncz Árpád, Hervay Gizella, Kertész Imre, Kukorelly Endre, Méhes György, Nádas Péter, Pomogáts Béla, Szőcs Géza és Thuróczy Katalin műveit. Műfordítói mun-

kásságát számos szakmai díjjal ismerték el. Az itt közölt versek eredetije a szerző *Trăgătorul la țintă* (A céllövő) című verskötetében (Paralela 45, Pitești, 1999) jelent meg.

Ivan Wernisch versei

Vörös István fordításában

MAMA A VASALÓDESZKÁNÁL

(Matka stojí u žehlicího prkna)

*Mama a vasalódeszkánál áll
cigaretájának füstje szétterül a plafon alatt
a szomszédban csöng a telefon
véget értek a déli hírek
koncert következik
a rádió keresőjén városnevek világítanak
a nyitott ablakon darázs repül be
merre van Livorno merre Kaunas
és merre Hilversum
összeszedem az apró részleteket
a képeslapot a készülék rácsa mögül
a tábori posta pecsétjével
a kék csíkot a fehér abroszon
a szakadt borítójú könyvet
az üvegtálat körtével és darázssal
a csikkel teli hamutálat
a leégett gyufaszálakat*

*úgy látok mindent
mintha épp most lennék ott*

*a szomszédban csöng a telefon
megzörren az ablak
motoros repülő húz el alacsonyan a tetők fölött*

Á

(Á)

*Á, a fiatalember kegyeskedett
hazalátogatni
Hogy oda ne rohanjak*

*Hagyjunk is mindent,
hallgassuk, hátha megnyilatkozik.*

*Ugyan már, még hogy beszélgetne velünk,
annyit nem érdemlünk meg,
nem igaz?*

*Idejössz!
Hol a fenében voltál?!
Összetöröm a csontodat, te kis csipszar!*

A KULCS

(Klíč)

A vegyesboltból kilép Prágai úr, leengedi a fémrolót. Mit lábatlankodsz itt, kölyök! néz rám. Vigyázz, egykettőre besötétedik, a végén még elkap valaki, és beletesz a zsákjába!

Nem kap, nem tesz! Van egy varázskulcsom, meg egy versem.

Aztán hogy szól az a vers, kölyök?

Ha elszavalom, láthatatlan leszek.

Szép kis varázslat! mondja Prágai úr elismerően. Én is meg szeretném tanulni. Kár, hogy haza kell mennem.

Úgyse kapsz el, varázskulcs lóg a nyakamban egy varázs-zsinegen, hiába is próbálsz meg, nem találsz meg, nem láthatsz meg! sziszegem, és nyelvet öltök Prágai úrra.

Ha nem volnál láthatatlan, mindjárt kapnál tőlem két pofont, kölyök. Tegyük át inkább holnapra, mondja Prágai úr, és elmegy.

Már csak én vagyok itt. A járdán ülök a bolt előtt, a fémrolónak támaszkodva. Az udvarban nyekereg a kút, sötétedik, a hideg csiklandozza a hátamat. A hajamat borzolja. Rettegek saját láthatatlanságomtól.

A KIS SÁNTA ANNA

(Kulhavá Anička)

Jön a vasorrú bába, kiabálják a gyerekek, és szaladnak elrejtőzni. Csak a kis sánta Anna marad az utca közepén. Lehunyja a szemét, várja, hogy a boszorkány beledugja a zsakjába.

Egy idő múlva előjönnek a gyerekek. Mi van, Annuska, elkapott? Féltél a banyától, féltél, ugye?

És nevetnek: Jujuj! Félt, félt, a kis sánta félt!

Dehogy félttem, mondja Annuska, és kinyitja a szemét. A banya elkapott, fölrepült velem, mint a szélvész, messze, messze, egészen a kacsalábon forgó palotájáig.

És láttál is valamit?

Mindent láttam. Volt a zsákon egy kis lyuk, azon át néztem kifelé.

Milyen ott, mondd el!

Most már jó volna tudni, mi?

IVAN WERNISCH cseh költő 1942-ben született, pályája a hatvanas években indult, de a hetvenes években meg is tört, amikor tiltólistára került provokatív költészete. A normalizációnak nevezett posztsztálinista berendezkedés számára elfogadhatatlan volt nonkomform szemlélete és személyisége. Magyarul 2019-ben jelent meg a hazájában több kiadást megélt, *Út Asgábádba* című kötete Vörös István fordításában. A fenti versei legutolsó, *Pernambuco* című kötetéből valók. 2018-ban megkapta a Franz Kafka-díjat.

TÁRCA

Marafkó László

Szó elszáll, költészet megmarad

Ezerkilencszázhatvankettő októberében, a kubai válság közepén a világ egy atomháború kitörésének szélén imbolygott. Elsőéves egyetemista voltam, az angyalföldi kollégiumból mi is kivonultunk a Hősök terére tüntetni a békéért. Természetesen az amerikaiak ellen, habár a válság annak nyomán robbant ki, hogy – amiről akkor nemigen értesülhettünk – amerikai felderítőgépek leleplezték: a szovjetek közepes hatótávolságú, nukleáris töltettel ellátható ballisztikus rakétákat telepítettek a szigetországba, amelyek nagyon rövid repülési idő alatt elérhették volna az amerikai nagyvárosokat. Hruscsov végül meghátrált (bár van elmélet, amely taktikus húzásnak tekinti a provokációt), kivonták a rakétákat, és az USA is tett viszontlépéseket Európában.

A történelemmé vált esemény egy utalás révén kilenc év múlva furcsa módon bukkant fel az életemben. A hatvanas évek új szovjet költőnemzedékének majakovszkiji magatartást követő képviselője, Jevgenyij Jevtusenko 1971 októberében, az Írószövetség vendégeként, fővárosi programjai után pár napra Pécsre is kiruccant. Társaságában volt Alekszandr Mezsirov, akinek *Búcsú a hótól* című verseskötetét Csorba Győző ültette át magyarra.

A Dunántúli Napló munkatársaként – minthogy tudtam oroszul – elküldtek, hogy bármi módon, de készítsék valamilyen „érdekes anyagot” a nemzetközi hírű poétával, aki néprtribuni kiállásaival, kényes témákat megszólaltató poémáival, meglepő gesztusaival a nyugati sajtóban is gyakran szerepelt. Igaz, nemegyszer amolyan „engedélyezett fenegyereknek” tekintették.

Amikor felkerestem Jevtusenkót és Mezsirovot a Nádor Szállodában, Jevtusenko, mondhatni, nyűgös volt. Egy utazás óha-

tatlan fáradalmait beleszámítva is elkedvetlenül elzárkózó. Laza programban bízott Pécssett, mert a város hangulata, kulturális légköre iránt a szervezők már a fővárosban kellő kíváncsiságot ébresztettek benne. A kért interjúra csak legyintett, helyette végül riport született. *„Neveljék sok sikerrel nagy nemzetüket”* – ez volt a címe a lapban megjelent írásomnak. A mondat a Pécsi Tanárképző Főiskolán, a hallgatókkal megtartott találkozón hangzott el tőle, s az akkori időket tekintve ez a kijelentés gesztusszámba ment. Még annyit is hozzátett: *„Mert kis nemzetek nincsenek, csak kis emberek vannak.”*

Még a szállodában, elrendezkedésükkor, s a már említett ózdkodásakor, miközben ide-oda járva becserkészte a lakosztályt, elhangzott egy különös mondat a szájából. Ennyi idő távolából pontosan idézni lehetetlen, de a lényege, hogy tudósítói ideje alatt valamelyik amerikai szállodában átadott egy, a szovjet bennfentesektől származó üzenetet valakinek, amely a kubai rakétaválság megoldásához járult hozzá. Az elszállt interjúval együtt e kényes mondat – amelyet nyilván nem tárhattam volna az akkori olvasók elé – szintén elillant a levegőben.

Tény, hogy a költő 1962-ben, éppen az októberi kubai rakétaválság idején a Pravda amerikai tudósítója volt. S azokban az őszi napokban jelent meg híres verse a Pravdában, a *Sztálin örökösei*, amely a vezér még élő szellemének veszélyére figyelmeztetett. Az *Én szólok, Kuba!* című különös műfajú, vallomásos könyvből pedig képi világát tekintve teljesen öntörvényű film is készült.

Évtizedek múltán kezdtem el magamban találgatni, mi csalogatta elő benne az emléket. Esetleg egy amerikai hotelre emlékeztette a patinás szállodabelső? Vagy az egybeeső októberi dátumok? Avagy a szállodák „lehallgatásmentesítésének” a „táboron belüli” gyakorlata, amire Pécssett, épp a vendégek jelenlétében ki mert volna gondolni? Mert akkoriban a Szovjetuniót kikapasztalt utazók a kezdőket mindig figyelmeztették, hogy a szállodában a rádiót bömböltetve, a vízcsapokat „niagarásra” kell állítani, mielőtt őszinte beszélgetésbe feledkeznénk kényes kérdésekről. De mindezek csak utólagos latolgatások.

Nyugati lapok néha megpendítették, hogy Jevtusenko külföldi, s így nyugati utazásai (akárcsak az egyszerű szovjet állampolgár nagyon ritkán engedélyezett külhoni útjai) a KGB engedélye és figyelme nélkül aligha valósulhattak volna meg, tehát szovjet oldalról a megbízhatóságát nyilvánvalóan nem kérdőjelezték meg. Viszont a két szuperhatalom közti kapcsolatok bizalmi indexe a mélyponton volt, így ha egy civil a hivatalos csatornák kihagyásával közvetíthetett információt, abban a válság rendezési szándékának őszinte igyekezete mutatkozik meg az üzenő fél részéről. Ennél többre nem jutottam küldetését illetően.

Jevtusenko egyébként a Gorbacsov elleni sikertelen puccskísérlet évében maga is védte az orosz föderáció parlamentjéül szolgáló moszkvai „fehér ház”-at, majd a Szovjetunió szétesésének látványos eseményei közepette, eléggé váratlanul távozott Amerikába. S azt követően felváltva hol ott, hol Oroszországban élt. 2017-ben egy oregoni nagyvárosban, Tulsában halt meg, ahol hosszú éveken át oktatott orosz irodalomtörténetet az egyetemen.

Egy költő jelentőségéhez nagyhatalmak válságának megoldásában való ügyködés aligha járulhat hozzá. Pécssett az egyébként ritkán megszólaló, halk költőtárs, Mezsirov mondta ki a poézisről a lényegét: „Nagy és jelentéktelen költő sok van. A kis jelentékenyeket kell olvasni.”

TÁRCA

Szilágyi Ferenc Hubart

Garas a homokban

Nem volt szép az elmúlt ősz, és mi tagadás, a tél sem! Nem érlelte arany napsugár a lombokat cipópirosra, és friss hó sem takarta be a világ mocskát. Mostanában csak az égbolt tépett rongyai csüngnek az idő szárítókötélén, szennyes levet csurgatva a vígasztalan tájra. Jókedvünk néha vízzel telt kátyúba pottyán, másokra is ráfröccsentve az apátia sarát.

A szürkület igen korán merül az est tusfeketéjébe, az emberi lélek pedig már a tyúkokkal elül. A kereskedelmi tévécsatornák giccsdömpingje nem tudja pótolni azt, amitől a természet megfosztott bennünket. A szellemi vacsorához habos szappanoperával mosunk kezét, hogy rágódhassunk az el(valóság)szózott, emészthetetlen gumicsonton.

Okosabban teszi az, aki leveszi a polcról és leporol egy jó könyvet a szülők, vagy a nagyszülők hagyatékából. Persze, új kiadvány is szerezhethet örömet, bár ahhoz nem mindenütt könnyű hozzájutni. Faluhelyen, kisebb városokban rég bezárták a könyvesboltot, itt-ott az újságáros-bódében lehet még rálelni a Gutenberg-galaxis egy-egy üstökösként elcsatangolt példányához a színes bulvármagazinok meg a turistáknak szánt, hivalkodó, méregdrága albumok között

Nagyobb magyar városokban azért kicsit jobb a helyzet – persze, nem Erdélyben! Pesten viszont, az antikváriumok jó szokást vezettek be. Többször találkoztam már a bejárat közelébe kitett, vagy az üzlethelyiség diszkrét zugában elhelyezett, könyvvel teli kartondobozzal, amelynek tartalma aprópénzért, Uram bocsá', ingyen elvihető! Néha úgy lapítanak ott a magyar- meg a világ-irodalom klasszikusai, mint a rossz diák a szégyenpadban. So-

kan elmennek az ilyen dobozok mellett, főleg olyanok, akiknek a nappalijába egy méternyi bordó, vagy netán sötétzöld könyvsorozatot ajánlott a lakberendező, aranyozott írással, vászon vagy bőr díszkötésben, mert az megy a vadiúj falikárpithoz. De vannak még igényes, bár vékony pénztárcájú emberek, akik az út porában is észreveszik a már alig csillogó, de számukra annál értékeesebb garast!

Így akadtam rá én is egy antikváriumi kartondobozban egy igazi csemegére: *222 szép magyar vers*. Idősárgította lapokkal, de amúgy kifogástalan állapotban, alig olvasottan, csekély száz forintért! Azóta is az egyik kedvenc könyvem, utazás alkalmával sosem mulasztom el betenni a kezitáskámba. De a korai téli estéket is otthonossá teszi, feledtetve a kábeltévé szennycsatornáin lefolyó tömegkonyhai mosadékat.

Viking művészet

A HÓNAP ALKOTÓJA

LACKFI JÁNOS

FRAGILE

*Szokták mondani, milyen
törekenyek a nők,
ez persze klisé, nagyon
kemény nőket ismerek,
szikrázva pattan le róluk
a kőbalta,
nem érdekli őket
a tekintély, a status quo,
megmondják a másik szemébe,
ha később megbánják, akkor is,
nem fogják megbánni,
nem szokták,
inkább büszkék lesznek rá,
egyenes gerinccel,
akkor is győztesen,
ha épp vesztesre állnak.
Te viszont most leestél
az almafáról, amit
metszettél, négy méter
magasban elbillent a létra,
kezedből csodás módon
kiperdült a hetven
centis ágvágó olló,
nem állt beléd, nem koppantál
a komposztládára,
nem tört nyakad,
nem bénultál le,*

*megkímélte a zuhanás
az idegeket, de beroppant
egy csigolya, jobbára
ágyhoz vagy kötve, három
hónap a gyógyulás,
kicsit járkaálhatsz
gyógyfűzőben.
És valahányszor
a magam hebrencs módján,
lendületesen magamhoz
szorítanálak, le kell
lassítanom a mozdulatot,
kivenni belőle az erőt,
a simogatásból cirógatás lesz,
az ölelésből karolás,
a lapogatásból tapogatás.
Mennyire törékeny egy nő,
egy férfi, egy kapcsolat,
egy élet, tulajdonképpen
tálca talpaspoharat viszünk
szemben a tolongó áradattal,
és reménykedünk.*

ELDOBHATÓ

*Beugrik a versbe, hoppla,
Két eldobható borotva.
Ej, ébresztő!
Mért pont kettő?
Kettőt használok egyszerre...
Magyarázat is lesz erre.*

*Mért használok két borotvát?
Krónikáját mondom most hát.
Hallják-lássák,
Praktikusság
Vagyon benne, én azt mondom,
Így megoldom kettős gondom.*

*Ugyanis ha egyik penge
Kicsorbulgat életlenre,
Kicsit hagyom,
Hadd maradjon,
Kiveszek helyette újat,
Mosdó szélén összebújnak.*

*Az éleset hol keressem?
Hogy megkülönböztethessem,
Lakkfilcimmel
Fogom egyszer,
S rájegyzem, hogy: JÓ borotva...
Szükség lehet még a rosszra.*

*Hajnyíráskor jól jön, tényleg,
Nyakam táján a pihéket
(Jöjjön bármi),
Kapirgálni
Azzal fogom ügyeskedve,
Erre jó a régi penge.*

*Feladatok így felosztva,
Sor kerül a jóra, rosszra,
Szép egzaktan
Rendbe raktam,
Nem is lenne itt probléma,
Ám a rendszer borul néha.*

*Minap egyre ráakadtam,
Amelyen JÓ felirat van,
De rájöttem,
Már életlen.
A felirat még hirdette
Tűnt JÓságát, teringette!*

*Na, gondoltam szomorkásan,
Így kopunk ki valahányan,
A JÓsorból...
Belénk kószol,
Megemésztget a enyészet,
Nem észleljük az egészet.*

*Mi magunk is, mint borotva...
E tanulságba botolva
Csak ott álltam
Talpig gyászban,
Kis kesernyés félelemmel:
Eldobható, ím, az ember.*

HARMADIK

*Azon a napon boltba mentünk,
s bármennyire költőietlen
egy versben boltba menni,
elképesztően erős volt az ijedten
rebbenő emberek látványa,
alig lézengtek páran, összerezzen
ki-ki, ha valaki közelített hozzája,
mintha merénylő lenne,
aki biológiai bombát
cipel, és nem hittük el, hogy*

*most tényleg bevásárlunk
a világháborúra, jaj, ha elfogy
vécépapír vagy konzervkukorica,
ki tudja, kapható lesz-e majd még
a tej, a vaj, a zsebkendő, a paprika,
élesztő meg liszt már sehol,
a biztonsági őr arról értekezett
két-három idősebb alkessel,
akiknek szemgolyóján az erezet
arra utalt, megitták javát
a folyékony kenyereknek,
szóval forgott a szó, mik a várt
eredmények, a járvány
lesz-e, vagy nincs is, vajon büntet
a sors, az Isten vagy pusztán
véletlenszerű eset az egész,
szkafanderben járva az utcán
fertőtlenített egy csapat,
fél éve ki hitte volna, hogy kifordul
sarkából a meghitt világ,
s a kiülős teraszok zordul,
széltépázottan, üresen álltak,
mindenki otthon kuksol,
szerencsés, ha jóban
van önmagával, a Fennvalóval,
a kerttel, mely tavaszba robban,
szeretteivel, akik jó esetben
szeretik s akiket ő is tényleg,
de persze tudható, a kések
ilyenkor gyakrabban röpdösnek,
s a türelem cernája szakadékonny,
járunk a túlélés vékony
jégén, miközben robajjal
omlanak a világ láthatatlan
üvegtáblái napfény-óceánba,*

*nagyanyáink hogy készültek
a nagy égszakadás-földindulásra,
ki hitte volna, ilyen lesz a harmadik
világháború, ki-ki otthon lapít,
háza az óvóhelyed,
s a légitámadás nem robajlik,
egyszerűen célba vett
millió víruslövedék,
s most életet és kibúvót keres
sokmillió háziőrizetes.*

JE SUIS

*Van a weben egy kamera, mely mindig azt kutatja, azt mutatja,
hogyan megy a norvég sarkkörön egy vonat, az államvasutak
egy járata oda-vissza suhan a helyi viszonylaton,
festői hegyek és völgyek, tavak és havak között közlekedik,
gondolom, felszállnak rá boltba igyekvők, munkába tartók,
gyermeküket iskolába hurcolók, favágók, akik fát vágni mennek,
postások, akik felveszik a postát, tanárok mennek tanítani,
ügyvédek mennek ügyeket védeni, bár ők nyilván inkább
Mercedessel siklanak a vonatsínnel párhuzamosan, át is
integethetnének szarvasbőr-kesztyűs kezükkel a vasúton
ingázó építőmunkásoknak, már ha a norvég ügyvédek
társadalmilag ennyire nyitott és fesztelen lények lennének,
mittudomén, milyen egy norvég ügyvéd, legfeljebb norvég
filmekből, ahol nagyon kevés szó esik, pedig a norvég
ügyvédek biztos szószátyárok, ez a mesterségük, pont mint
nekem, aki nem vagyok se norvég, sem ügyvéd, mégis
a szavaimból élek, miközben norvég vonatok vágatnak
a sarkkörön, mutatja a webes kamera, alighanem jóval több
párhuzamosság adódik egy norvég ügyvéd és egy
magyar költő között, mint elsőre gondolhatnánk, bár nem*

hitegetném magamat azzal, hogy az emberiség ügyeinek szószólója vagyok, régebben szoktak efféle szereptévesztésbe esni a költők, a romantika korszakában majdnem minden kolléga elindult a választásokon, és általában szépen meg is buktak, nem értettek a simliskedéshez, még ha a hatásvadászatban volt is némi gyakorlatuk, hiszen a költő szívesen ígéretet napsütést a borúra, nemzethalált, mely népeket sírba ránt, jobb kort, mely után epediünk, végromlást, melyben elenyészünk, s a nagy számok törvénye alapján egyik-másik előrejelzés be is jön, akár a norvég meteorológusok esetében, akiknek nincs nagyon más esélyük, mint havat, havat, havat és hideget jelezni előre, ki hallgatná meg őket máskülönben?, s vajon így ki hallgatja meg?, ki az, aki nem tudja, hogy Norvégiában úgy általában véve ez várható, hó, hó meg hó, plusz hideg?, de azért a meteorológusnak is élnie kell, sokat tanult, hogy ez lehessen, ami most, felveszi a kis aktatáskát, ellibeg munkába mindennap, és remélhetőleg most, a válság közepén sem vesztette el állását, talán átállt home-office-ra, és otthonról szakérti az időjárást, s miközben kattog a sarkköri vonat, prüszköli a havat, reméljük, a norvég meteorológus gondosan ápolta kapcsolatát feleségével, ha van neki, nem hidegültek el, persze ne gondoljunk olaszos vadulásra, hűvös porcelán tányérkára hámozza a narancsgerezdeket a norvég meteorológus felesége, aki szintén otthonról dolgozik, matekórát tart az otthon kuksoló gyerekeknek, akik hallgatag, kicsi, fekete kockák a laptopján, és két matekóra közt remélhetőleg nem szökik át a norvég henteshez egy kis friss húsrá, hanem a férjével bújik össze, meg amúgy is vegán, valahol mégis úgy érzem, képviselem az emberiséget, szorongását-ujjongását, gyilkos szenvedélyeit és gyilkos higgadtságát, ki tudja a meteorológus talán dámszarvasra vadászik, kegyetlen pontossággal

*céloz, a vegán asszony pedig a vadhúsról hántja
le a hártyát éles késsel, semmi szükség henteshez
járni, mikor az ura vadászik, a home office ennek
is kedvez, a dámszarvasok is home office-ban
legelésznek, miközben siklik, kérlelhetetlenül
siklik a webkamerán látható sarkkörü vonat,
elmaradoznak fűrészmalomok, horgásztavak,
ipartelepek, trafóházak, munkásnegyedek,
puccos negyedek, patakok, ivó állatokkal,
melyek hosszan néznek a zakatolás után
vagy megriadnak a sok-sok tonnával zuhogó
vasszerelvényektől, innen is minden jót
kívánok a norvég meteorológiának, minél
több előrejelzésük váljék be, havazzon
rájuk az áldás, költőként szeretném nekik
tolmácsolni az emberiség szolidaritását,
melynek szócsöve vagyok, még ha ez régimódián
hangzik is, je suis narkósgyerek a norvég parkban,
je suis home schoolinggal viaskodó norvég
tanítónő, je suis fagyálló betonnal dolgozó
norvég építőmunkás, je suis özbőr kesztyűben
a Mercedes volánjánál integető dörzsölt
norvég ügyvéd, aki most a zebránál
átenged egy babakocsit toló kismamát, aki
szintén je suis, ahogyan je suis a babakocsiban
kukuláló, édesdeden alvó kiskölkök is, aki
mit sem sejt a világiárványról, de már felderül
arcocskája, ha maszkos arc hajol fölé, tudja,
ilyen egy ember, és mindenekelőtt je suis
norvég masiniszta, szünet nélkül közlekedem
a sarkkörön, viszem-hozom az életeket,
a jelent, a múltat, a jövőt, je suis webkamera,
finom szeletekben adagolom a tájat, hogy bárki lássa,
hogy suhan el velünk a fehér élet, a fehér halál.*

François De Cornière versei

Lackfi János fordításában

Világvége

(Le bout du monde)

*Szeptember közepe volt
egyedül tértem vissza
tengerparti házukba.
Esőben tettem meg
az egész utat.*

*Hányszor mondtad
abba a falucskába érve:
„Egyszer be kéne ülnünk
ebbe a kisvendéglőbe.”*

*Hányszor feleltem, egyszerűen,
mert siettünk haza:
„Alig több mint tíz kilométer.
Ne álljunk már meg!”*

*De ma lefékeztem.
A vendéglő melletti téren
parkoltam a kocsival.
Mély levegőt vettem. Pár lépés.
Kisütött a nap is már.*

*Kírva: VILÁGVÉGE,
fájdalmam letelepedett
szemben velem*

*az ablak mellé:
– „Csak egy teríték lesz?”*

*Az urnát hamvaiddal
a kocsí hátuljában
betakartam
a kék pokróccal.*

„Elmegyek” (Je m'en vais)

*Leveleket hagytál hátra
adjam át azoknak
akiket szeretsz.
Meg apró csomagokat
ajándékba tőled.*

*Az elmúlt évek során
volt rá időd
hogy gondolj mindenre
hogy előkészíts mindent
ha már „elmész”.*

*(„Elmegyek”
mindig ezt a szót írtad
a papírra
ha kipróbáltál
egy új tollat.)*

*Mielőtt a sürgősségre
indultunk volna
te már tudtad*

*hogy többé nem jössz vissza
tengerparti házunkba.*

*Honnan szedtél össze annyi erőt
hogy az éjszaka kellős közepén
észrevétlenül
felakaszd azt az apró tükröt
pont a mosogató fölé?
Csak visszatérve láttam meg.*

*„Szeretlek” – a te kézírásoddal
átlátszó szívbe
zárva.
Nyíl döfi át.
Mely többé sosem talál el engem.*

A láthatáron (À l’horizon)

*A konyha falán lévő
fekete táblára krétával
felírtam mindig
az apály és a dagály idejét.*

*Szeptember 15-én
felkeltem
még sötét volt.*

*A tegnapi összekészített hátizsák
nem volt nehéz.
A fürdőtörülközőmet*

*és a fényképezőgépet
vittem még magammal.*

*Nem mentem rögtön
a kis kikötőhöz
be akartam járni
közös útvonalunkat:
a strand a sziklaorom az öböl
a loncvirággal segélyezett
ösvényen.*

*A kis kikötőnél
annak a fának támasztottam a biciklit
melyhez ki szoktunk kötni.*

*A parton a sziklák fedezékében
elővettem a hamvakat.
Átöltöztem fürdőgatyába
leballagtam a vízig.*

Sehol senki.

*Épp kelt fel a nap
apály volt
csak néhány csónak
a homokra hasalva.*

Megtettem amire kértél.

*A gyerekeknek küldött
fotókon
nem látszik amint úszom
a messzeségben.*

2014. március 15.

(15 mars 2014)

*Verőfényes délben
ott úsztam
épp abban a selymes vízben ahol hagytalak
napra pontosan
fél évvel ezelőtt
a kis kikötőnek ugyanazon a pontján.*

*Éreztem ahogy a hideg
bekúszik bűvárdresszem alá
– nyakamba vállamra hátamba
főként a nyakamba –
hosszan beúsztam
a jelzőfény felé.*

*Veled
úsztam a tengerben
veled az égen
veled mindenütt
a hatalmas tér szívében
ahol most lakom*

*ahol gyakran bámulom
a tavaly nyáron
a part mentén
rólunk készült fotót
mikor két összetapadó
test voltunk még:*

*kezed a vállamon
hátamon boldog
mosolygásod*

*hiányod arcomba csapja
a további hullámokat
melyeket még át kell szelnem.*

FRANÇOIS DE CORNIÈRE (1950) francia költő. Vérbeli gyűjtögető, szövegeiben olyan talált való-
ságelemeket gereblyéz össze, melyek révén nagyon
erős (vagy éppen árnyalatnyi, de annál nyugtalaní-
tóbb) érzelmeket, érzéseket élhetünk át. Kötetcíme-
inek többsége egyszerűségében titokzatos. *Pour un
peu* (Csaknem, 1989). *Tout cela* (Mindez, 1992). *Ces
moments-là* (Egyes pillanatok, 2010). *Nageur de petit
matin* (Hajnali úszó, 2015). Apollinaire-díjas.

Varga Melinda

Jézus profilképet váltott: I stand with humanity

„Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” – olvasom egy Lackfi János-interjúban, amelyben arra kérdezett rá a riporter, milyen életformáló versidézet volt rá nagy hatással. Nagycsütörtök van, a keresztutat hallgatom az interneten, próbálok elmélyülni, felkészíteni magam Krisztus feltámadásának ünnepeére, amelyhez Lackfi János lírája kiváló „segédeszköz”, ebben a belső lelki folyamatban jó társ. Ott cseng bennem a János evangéliumából kiragadott idézet, amely életformáló hatással volt a költőre, ennek tudatában olvasom el a még kéziratformában lévő, hamarosan megjelenő zsoltáros könyvét, az *Életem templomát*, illetve a friss, nyomdaillatú *#jóéjtpuszit*, amely szintén istenes verseket tartalmaz, csaknem kétszáz lapnyi lírát az istenképünkről, Jézusról, a Szűzanyáról, emberi gyengeségeinkről, esetlenségünkről, az örömről és a fájdalomról, a bukásról és a felemelkedésről.

A cím jelzésértékű: a költő hashtaget használ benne, finoman utalva ezzel arra, hogy a fiatalabb nemzedéket, az Instagram képi világában otthonosan mozgó tinédzsereket, huszonéveseket is meg szeretné szólítani. A Babérkoszorú-díjas költő-prózaíró-műfordítótól ez nem újdonság, otthonosan mozog a fiatalok világában, számos, gyerekekhez szóló verseskötete jelent meg, írt meseregényt, és nem olyan rég jelent meg *A levágott füil* című ifjúsági krimiregénye is, amelyről a 2019-es májusi számunkban olvashatnak.

Míg a zsoltárkönyv emelkedettebb, elmélyültebb, néhol komorabb hangvételű, műfajánál fogva sokkal inkább hasonlít templomi imához, szentségimádáshoz, lírai istendicsérethez,

a *#jóéjtpuszi* nyelvezete „darabosabb”, pergőbb, a mindennapi nyelvhez és felgyorsult életritmushoz közelebb. A versekben gyakran a fiatalok tipikus szófordulatai köszönnek vissza, és az ő problémáikra is reflektál a szerző. Kamaszkorban, fiatal felnőttkorban tesszük fel leginkább azokat a kérdéseket magunknak, amelyek Istennel kapcsolatosak, ekkor történik a legerősebb hitpróba, életünk fordulóponthoz érkezik, sok minden eldőlt ilyenkor. Katolikus, vallásos családban nevelkedtem, ám kamaszkoromban elbizonytalanodtam, kételkedővé váltam, ami az Isten létezését illeti, és gyakran bocsátkoztam hitvitákba is.

Ahogy személyiségünk formálódik, úgy az Isten felé vezető utak is egyre nehezebbek lesznek. Nemcsak a szüleink, tanáraink, a világ igazságtalansága ellen lázadunk ebben az életszakaszban, hanem Istennel is folyton perlekedünk, megkérdőjelezzük a mindennapi életünkben a jelenlétét, sőt, magát a létezését is. A *#jóéjtpuszi* éppen ezért a fiatalok számára kulcsfontosságú olvasmány lehet, ugyanakkor azok számára is kardinális jelleggel bírhat, akik keresik önmagukat, nehéz életeseeményeken mennek keresztül, melynek folytán a hitük, a Fennvalóba vetett bizalmuk megingott.

Nemzedék című versét teszi a kötet végére a költő, hogy azokat az olvasókat se zárja ki, akik nem feltétlen fiatalok, de lélekben megtörttek, szükségük van az útkeresés során egy ilyen olvasmányra. Ugyanakkor azoknak is ajánlom, akik jóban vannak az Jóistennel, kitölti a mindennapjaikat, nekik a még erősebb hit megélésében segíthet.

A kötet versei impulzívák, dinamikusak, pergő ritmusuk magával ragad, könnyen kapcsolódunk rájuk, jóval „lazábban”, mint egy istentisztelet, mise rituáléjához, amely közben – valljuk be őszintén – olykor elkalandozunk, a vasárnapi ebéden, a kuncozó ministránsokon, a mellettünk ülő kabátján, frizuráján jár az eszünk, meg hogy az idős néni orrjáról újra lecsúszott a maszk, és lehet, hogy épp most fogjuk elkapni a koronavírust.

Három ciklusra tagolódik a könyv. Az első ciklus, a *Ja, nem* a köré építkezik, milyen is az Isten. Sztereotípiákat, rossz beideg-

zódéseket bont le bennünk az Úrral kapcsolatosan, hogy a második, elmélyültebb ciklus, a *Hámozott szív* könnyebben befogadható legyen. Miután egészen közel kerültünk önmagunkhoz és Istenhez is, felkészültünk a tömörebb üzenetekre, fontos válaszokat kapunk a harmadik, *Pláza-struccok* ciklusban arra, miért van a földön szenvedés, miért leli Isten örömét bennünk, Jézus hogyan cserél profilképet a Facebookon, milyen természetű a hatalom, hogyan találjuk meg helyünket a társadalomban.

A kötetet sarkítva egy fejlődésregényhez lehetne hasonlítani, amelyben az olvasó a főhős, ő megy át a lelki átalakuláson. Korhú, mai, izgalmas líra. Több utalást találunk a világiárványra is, gyorsan és könnyen rá tudunk hangolódni, a végére pedig úgy érezzük, ott ül a kanapén mellettünk Isten, és mint a legjobb barátunkkal, olyan nyitottan és oldottan beszélgetünk. Rádöbbenünk arra, ahogyan élünk, az is imádság, a templom pedig a tág-
ra nyitott szívünk, minden egyéb külsőség, ami segít elmélyülni. Nem a vasárnapi mise kipipálása határoz meg bennünket, amire sokszor oda sem figyelünk, hanem ahogy a mindennapjainkban viszonyulunk Isten ígéjéhez.

Jó példa erre a *Belső* című vers:

BELSŐ

*Ha imádkozol, menj be a belső szobádba,
zárd be az ajtót, és akkor a te Atyád,
aki a rejtekben is lát, megjutalmaz.*

Mivel is?

*Hát először is tágasabb ház kellene,
látod, Uram, mint a heringek,
itt szorongunk egymás hegyén-hátán,
a gyerekeknek nagyobb cipő, ruha,
vágunk egy kicsit elmenni valahová,
nem tudom, wellness-hotel, valami,
mert már tiszta ideg vagyunk a gondoktól,
de hát pénz, az nincs hozzá,*

*honnan is lenne, ha nem adsz, Uram,
s ha már így nyakig vagyok az őszintében,
simán elkelne egy jobb autó,
ami nem parkol folyton a szervizben,
ami nem zabálja úgy a benzint,
vagy adj egy saját olajkutatót, nem bánom,
és jobb állást is keríts, kérlek,
mert piszok szűkek a hóvégék,
te azt madártávlatból remekül látod,
és Karácsony közeledtén
valami kis extra beeshetne,
látod, milyenek az árak,
mennyi ajándékot kellene venni,
na szóval ezekkel jutalmazd meg,
kérlek, ha már így bejöttem a belső
szobába, ha már időt szakítottam rád,
ja, ne feledjem, állatira kéne egy új hűtő,
és a kazánunk is gatyán van,
hogy a bojleréről ne is beszéljek.*

Ja, nem.

*Ha nem öntöm nyakom a kívánságlistámmal,
akkor megajándékoz
azzal, amivel ő szeretne,
leginkább csendes jelenlétével,
amellyel jelenléteimet fogadja,
az odaajándékozott idő örömeivel,
ölelésével, amely a legkényelmesebb kanapé,
a legotthonosabb fotel, a legmelegebb takaró,
megajándékoz a figyelmével, igéivel,
készletével, bensőmet csiklandozó békéjével,
a változatlanság levegőjével,
melyből nem vágyom mindig újabb
és újabb típusúra, ahogy telnek az évek,
ezt az egyetlen szériát gyártották,
és kitart, míg világ a világ, sőt, utána is.
Ja, a többi pedig majd megadatik.*

Lackfi János több versben utal arra, hogyan érdemes imádkoznunk, mihez hasonlítható az Istennel folytatott párbeszéd, a jelenléte az életünkben. A költő gyakran él azzal a párhuzammal, hogy leginkább a szerelmesünk öleléséhez hasonlít az Úrral folytatott viszony, örökre benne akarunk maradni ebben az ölelésben, azt szeretnénk, ha tartós öröm lenne a gyönyör apró detonációi helyett. A *Nindszaharcos* című versében fogalmazza meg ezt a legpontosabban. Az imádság sem lehet másmilyen, mint a szerelmesünknek mondott szép és szívhez szóló szavak, történjen ez a belső szobánkban, a természetben, a templomban. Ha a szívünkben ott lakik az Isten, a viszontválasz is hasonló izzó és szenvedélyes lesz, hiszen az Isten folyton üzen nekünk, beszél hozzánk, ha eléggé tágra nyitjuk a fülünket, észre fogjuk venni, hogy minden okkal, céllal történik az életünkben, és hogy ő minden egyes pillanatban velünk van.

Az *Úgy*, a *Híves*, az *Imádás*, a *Süvítsen* és a *Beszélgetés* című versek szintén az imádkozással kapcsolatos témát bontják ki. A költő olyan hasonlatokkal él, amelyek a mindennapi életünkre emlékeztetnek, nem fennkölt költői képeket keres, inkább az a célja, hogy minél kézzelfoghatóbbá tegye az Istennel való viszonyt, az olvasót „megrészegetse” a versek által, istenszeretetre sarkallja.

Hogyan is imádjuk az Istent? Semmiképpen sem úgy, ahogy az ünneplő ruhánkat szoktuk viselni, vasárnap felvesszük, majd beakasztjuk a szekrénybe, és egész héten felé sem nézünk; ne is lagymatagon, tessék-lássék, hanem adjunk bele mindent, sóvárogjunk, epedjünk a Fennvaló után, legyen szó rózsafüzérről vagy vasárnapi prédikációról, figyeljünk, éljük bele magunkat, ne takaréklángon, ne alvajáró módra imádkozzunk. Úgy vágyjunk a jelenlétére, miként a pletykás nénik a függöny mögötti külvilág jövés-menésére, a kábos kissrác a szerre, a fáradt pásztor a lábfürdőre, mint a panelben élő vadászkutya a szabad levegőre, a sorozatfüggő a kedvenc filmjére. Isten olyan, akár a mindennapi rutin, a pohár borunk este, a kedvenc könyvünk, a napi futás, a séta, a reggeli kávé, a finom desszert, a szerelmünk ölelése, az anyánk hangja, azaz szükséglet, ami nélkül nehéz léteznünk.

A *Süvítsen* című vers azért is fontos, mert a teljes, egészséges életre, az örömrre, a szenvedélyre sarkall. Sokatmondó az alábbi, kiragadott rész:

*„ne csak kibírd vagy elviseld az életet,
ne túlélésre játssz, ne vegetálásra,
teljes szenvedélyben élj, maradéktalanul,
testtel, szívvel, lélekkel vedd bele magad
a tiszta örömökbe, szeretkezz napsütéssel,
víz bizsergesse minden sejteted,
süvítsen végig rajtad a friss levegő,
izzítson át, ereid zsibongjanak,
ha szeretsz, add oda magad, ne tartogasd,
ha gyereked lesz, véredet is ömleszd belé,
mielőtt velem beszélsz, csókolj szájon,
fojts bele ölelésedbe, ne langyos tejeskávé
legyen az imád, és akkor lángba borítalak!”*

A költő istenes verseiben egy jóságos, megbocsátó Istent fedezünk fel, aki csak arra vár, hogy végre észrevegyük, hogy ott van a reggeli kávénk mellett, a könnyes szemű estékben, az önfeledt játékban, a nevetésben, az ébredő tavaszban, a tikkasztó nyári kánikulában, a téli fagy virágjaiban és az őszi színpompában. A közhiedelemmel ellentétben nem a büntetésre készülő, haragos, szakállas Úrral van dolgunk, akivel gyerekkorunkban sokat riogattak, hanem olyan valakivel, aki saját képére teremtett minket. Örömét leli bennünk, úgy szeret, ahogy vagyunk, lógó bőrrel, hulló hajjal, ráncosan, fáradt arccal is (*Látás*), a bűnök helyett az örömről akar velünk beszélgetni, kész megbocsátani, nem tolja el magától a bűnös embert sem (*Beszélgetés*).

Emberarcba rejti Isten az arcát, emberszavakba a szavait, ott bujkál a koldusban, a rászorulóban, minden sejtünkben, minden mozdulatunkban, ha máson segítünk, rajta segítünk, neki kedves tettet viszünk véghez. A *Trender* című vers az egyik legélelőbb párhuzam a mai ember és Isten között, élethűen ábrázolja

a költő ezt az olykor ambivalens viszonyt. A ma embere zsírdisznóvá zabálja magát, majd nagyokat szuszog a futópádon, hogy leadja a fölös kilókat, tönkrevágja a tisztán kapott környezetét, kész rombológép, az Isten mégsem azt várja el, hogy mindent gyökerestől megváltoztasson, annak is örül, ha egy-két dolgot sikerül jobbá tenni. A versből az is kiviláglik, hogy a Fennvaló olyan, mint egy életmód-tanácsadó vagy mint egy személyi edző, aki lépésről lépésre visz minket közelebb önmagunkhoz, ahhoz a vágyott személyiséghez, amelytől eltávolodtunk. Az edzőteremben sem emeljük egyből a százkilós súlyokat, és nem futunk első körben maratont, hanem fokozatosan szoktatjuk hozzá a testünk a nehezebb és nehezebb erőpróba-hoz. A belső világunk, a hitünk edzése is ilyen. A *#jóéjtpuszi* több verse erre a fokozatos, de tudatos lelki munkára vezet rá az olvasót.

Minden vers egy esti imádság, amelyen gondolkodhatunk, beépíthetjük a mindennapjainkba. A *Hámozott szív* című ciklusban több olyan költeményt találunk, amely a belső lemeztelenítésre, a megtisztulásra, a mélyebb gondolkodásra buzdít minket, mindezt úgy, hogy az életből ragad ki párhuzamokat a költő, ezáltal hiteles, és nem válik didaktikussá, pátoszos nagyotmondássá.

A *Gerezd* című vers a kötet egyik legmeghatóbb darabja, magyarázza a ciklus címét is, utal arra, hogy mit kell tennünk a belső világunkkal. „*Éles késsel naponta meghámozni a szívünket, hogy leváljon róla a részvétlenség.*” Ehhez „*az öröklétbe gyökerezettnek*” kell lennünk, olyannak, mint a szikla, erősnek, stabilnak, önazonosnak, nem hamisnak, álságosnak, a mélybe kötődjünk, akár a fák, és felfelé nyújtózzunk, az égbe mártózzunk ágainkkal.

Ez a ciklus foglalkozik azokkal a versekkel, amelyek az istennel teljes élet mellett az önismerethez, az egészséges személyiséghez, a belső fejlődéshez köthetők. Lackfi János jó érzéssel nyúl olyan pszichológiai problémákhoz, amelyek a járvány idején érintenek bennünket. A válságos állapot, amikor a szorongás, a félelem hatalmasodik el rajtunk, a mindennapok részévé vált, elzárva a barátoktól, kollégáktól, a képernyő mögé szorítva élünk, és valljuk be, nem könnyű Istennek tetsző életet élni, ha a világ

összes búja a vállunkat nyomja. Könnyen kicsúszik a szitokszó az ajkunkon, a pokolra kívánjuk az egész home office-rendszert és online iskolát, egyetemet, az önbecsülésünknek és a társas romantikának sem tesz túl jót, ha állandóan mackónadrágban és kócosan flangálunk fel-le a lakásban. Isten ott munkálkodik, ahol a végesség látszatbiztonsága megszűnik, ahol elkezdődik a végtelenség. Nem a gyarapodó bankszámlánk, a menő állásunk, az emberi kapcsolataink, a státuszunk, látszatbiztonság tesz boldoggá, hanem az isteni ígéret, ebbe kell kapaszkodni, és akkor kitisztul a kép, elül a vihar, lecsendesedik a bennünk hullámozó tenger. A *Végesség* című vers mellett ajánlom az *Erő*, a *Keményység*, a *Lélekfitness*, a *Falazás* című verseket is. Utóbbi jó példa arra a rossz védekezési mechanizmusra, amikor sebezhetőségünk, fájdalmaink, a múltban átélt tragikus események, traumatikus élmények miatt jó magas falakat húzunk magunk köré. Életünk azzal telik el, hogy ezt az építményt csinosítjuk, vakoljuk, szigeteljük, a keletkező réseket újra befalazzuk, míg végül saját magunkat bezárjuk egy olyan labirintusrendszerbe, amelyből nincs kiút. Az ilyen falak közé nehezen jut be a fény, a feldolgozatlan traumák nem oldódnak fel. Isten nem arra buzdít, hogy „kemények” legyünk (*Keményiség* című vers), hanem, hogy erősek (*Erő* című vers). A keményszívűség ugyan megvédhet a sebestől, de aki a szívét túlságosan megkérgesíti, elbukik, csak látszólag áll nyeresre, csak felszínesen boldog és elégedett, azokat is bántja, azokon is keresztüllép, akik szeretik, „*nem talál rá a sebezhető, hússzívű Istenre*”. Hiába jött a világra a világosság, hiába született meg Jézus, és halt meg értünk a kereszten, mi nem figyelünk, csak a piti ügyeinkre, állandóan drámázunk, hiába lakik itt a tűz közöttünk, s már-már elemészt, ha nem vesszük észre.

A *Bűntelenség* és a *Lélekfitness* című vers választ ad azokra a sokszor feltett kérdésekre, hogy a Jóisten miért méri ránk a szenvedést, miért nem változtatja porcukorra a kábítószert, miért viszi át a másvilágra a szerettünket, miért nem lesz egyik napról a másikra a rákos daganatból csokipapír, a szomorúság, a férfi-nő konfliktus miért nem válik semmivé. Egy szenvedés, egy komoly

trauma, egy olyan életesemény, amely alatt úgy érezzük, összeroppanunk, közelebb visz Istenhez. Erősebbek, szívósabbak leszünk, a szenvedés jobbra csiszol. A jóleső dolgok ezzel ellentétben nem visznek közel a saját határainkhoz, nem léptetnek ki a komfortzónánkból, nem fejlődünk.

A *Pláza-struccok*, a kötet utolsó ciklusa összegzése, pontosítása annak, amit a könyv első két fejezetében olvastunk. Elmélyültebb, karcosabb, filozofikusabb, ugyanakkor megtartja azt a nyelvezetet, amely az átlagolvasóhoz, a fiatalokhoz viszi közel az Isten és a hitélet témáját. Ebben a ciklusban találunk olyan fontos verseket is, amelyek Jézus életével, az ő tanúságtételével és nekünk, embereknek adott példájával foglalkoznak. A *Töménység*, a *Hullámlovas*, a *Határidőnapló* vagy a *Humanity* jó példa erre.

Utóbbi a közösségi média párhuzamával élve hozza közelebb a fiatalokhoz Isten fiát, aki profilképet vált, az emberiség mellett áll ki ezzel.

HUMANITY

*Jézus profilképet váltott
a következő alkalmazással:
i stand with humanity.
A tüntetőkkel vagyok,
hogy jövőjük legyen.
A megalázottakkal vagyok,
hogy levegyem róluk a terheket.
A kismimizettekkkel vagyok,
én leszek mindenben mindenük.
A hatalomtól megmámorosodottakkal
vagyok, hátha kijózanodnak.
Az örök háborgókkal vagyok,
hátha hagyják,
hogy lecsillapítsam lelkiüket.
A szerelmesekkel vagyok,*

*szerelmes vagyok beléjük.
A felrobbantottakkal vagyok,
együtt vérzek velük.
A robbantókkal vagyok,
hátha tiszta szívből
megbánják, amit tettek.
A radikálisokkal vagyok,
hátha falnak koppanva
megállnak, feleszmélnek.
A mérsékeltekkel vagyok,
hátha felébrednek,
és elindulnak végre.
A szerfüggőkkel vagyok,
hátha leérnek az örvény aljára,
és lesz erejük belém kapaszkodni.
A fiatalokkal vagyok,
hátha kilépnek a rendszerből,
és letöltik az én rendszeremet.
Az idősekkel vagyok,
hátha rá állnak a hullámhosszomra,
és velem szörfölnek.
A kicsikkel, nagyokkal
és közepesekkel vagyok,
hátha rájönnek,
ki a legnagyobb.*

Ebben a ciklusban találjuk a *Dicséret* című verset, amely a zsol-tároskönyv előhangja, s amelynek kéziratos változatát ugyanolyan nagy örömmel lapoztam, mint a *#jóéjtpusztit*.

Biztos vagyok benne, hogy a templomi imádságos könyvek és énekes könyvek mellé az olvasó szívesen veszi kézbe, és felépíti a segítségével „élete templomát.”

„Nem az a csoda,
 hogy hiszek Istenben,
 hanem hogy ő hisz bennem”

Raffay Zsófia fotója

Varga Melinda levélinterjúja Lackfi Jánossal Istenről, hitről, a legújabb, *#jőéjtpuszi* című verseskötete és az *Életem temploma* című zsoltároskönyve apropóján, pályakezdekről és kardinális életeseményekről.

– „Vigyázz, hogy világosat gondolsz-e, vagy sötétet; mert amit gondoltál, megteremtetted.

A természet a természeti világban alkot, a lélek a lelki-világban. Ha egy ruhát, bútort, akármit készítesz, előbb kigondolod, vagyis a lélek világában megalkotod, s csak aztán készíted el a természeti világban is, természetbeli eszközeiddel. Igazi alkotásod nem a természetben, de a lélekben lévő; egyik előbb-utóbb szétromlik, másik belérögződött a keletkezésének perceibe. S aki nem a jelenben és nem az időben létezik, hanem az idő egészét áthatja: nézi alkotásodat” – írja Weöres Sándor *A teljesség felé című művében, amelyet Hamvas Bélának, mesterének ajánlott. Ez a mű*

jutott eszembe, miközben olvastam a legújabb, #jóéjtpuszi című kötetedet és a zsoltárverseidet, amely hamarosan megjelenik. Mit gondolsz erről a párhuzamról?

– Jeremiás prófétának azt mondja az Úr: „szájammá teszek”. Vagyis az író, a próféta világ-száj, Isten-száj. Teremtő szavakkal dolgozik. Kimondok egy világot, s az létrejön egyszeriben. Ha jól sikerül, az olvasó tényleg úgy érzi, hogy beszippantja egy külön univerzum. Pedig, amit a kezében tart, csak papír és betű. De nemcsak papír és betű. Mondhatni ilyenkor előhívok egy olyan álmot, amely évmilliók óta létezik, érlelődik valahol az idő méhében. Elvben magam alkotok, mint büszke művész, és meg is teszek mindent, hogy jól sikerüljön, képzem magam, trükköket sajátítok el, viaskodom az anyaggal. De ha jól dolgozom, akkor azt a szobrot hámozom ki a kőből, ami kezdettől fogva ott szunynyadt benne. Álommelő ez, kibontjuk az anyagból Isten álmait, így ő rajtunk keresztül él a világban. Ez olyankor mutatkozik meg elképesztő erősen, amikor írás közben ráhibázok valamire, amit nem tudhatok. García Márquez a *Száz év magányban* leírt egy spanyol gályát, mely megfeneklett egy öbölben, a tenger azonban visszahúzódott, az őserdő körbenötte a vitorlást, amely ott állt a szárazon, a bozót ölelésében. Mindez a képzelete műve volt, de a könyv megjelenése után pár évvel valóban felfedeztek egy ilyen gályát. Danilo Kiš *A holtak enciklopédiája* című novellájában elképzelt egy olyan könyvtárat, ahol minden egyes ember teljes élete fel van jegyezve. Jóval később értesült róla, hogy a Mormon Egyház létrehozott egy adatbankot, melyben összesíti a világ összes telefonkönyvét, hogy a feltámadáskor könnyebb legyen összepecázni a sok kósza lelket. Vagyis időnként mintha a valóság utánozná az irodalmat. Netán az irodalom érez rá a valóság arcaira, még meg sem történt vagy számára ismeretlen dolgokra... Korábban a honlapomon „versgyárat” üzemeltettem, az olvasók küldhettek témákat, én meg, ha jónak találtam, megírtam a szerintem hozzá passzoló formában. Százhetven ilyen költemény jött létre beküldött sztorikból, az ebből készült válogatás most nyáron jelenik meg POKET-kötetként, *Dupla medve*

címmel... Nem egy esetben megtörtént, hogy olyan részletek kerültek be a versbe, amikről mit sem tudhattam. Kérdezték is az olvasók, hogy hát ezt meg hogy csinálom... Pedig nem én tettem. A vers, a próza, ha működik, bizony lehalász valamit egy másik idődimenzióból.

– *Weöres költészete sok ponton kapcsolható eddigi életművedhez, alkotói habitusodhoz, elég, ha csak arra gondolunk, hogy igen termékeny vagy a gyerekeknek szóló versek, meseregények, kisregények terén is. A korai Lackfi János költészetére hogyan hatott Weöres Sándor lírája? Rajta kívül kik voltak azok a kortárs költők, klasszikusok, akik meghatározóak voltak, segítettek abban, hogy megtaláld egyéni hangod?*

– Talán azt lenne könnyebb felsorolni, kitől nem tanultam. Weöres maszkváltogatása lenyűgözött. Gyagyás-kisgyerekestől bonyolultan táncoló szanszkritig, törzsi halandzsától intelligens Mallarmé-sonettig, szürreális szövegmontázstól áldilettáns mulatósig, lírai daltól szatirikus tablóig, filozófiától sanzonig, mondókától középkori lovagregéig mindent IS megírt ez a világvevő antennával rendelkező, nyugdíjas óvodás. Másik kedven-cem mindenekfelett a rímekkel csengettyűző Kosztolányi Dezső, aki költői sztriptízként ledobta a formát a zseniális *Meztelenül*-kötetben, aki együtt érzett az utcaseprőkkel, és elalélt a csinosabb mássalhangzóktól, megverselt ódon ónémet ingaórát, skandináv kekszeket és mindenekfelett a lüktető életet. Mindnyájan kicsit hajnali részegek vagyunk a verseitől. De Juhász Gyula pasztelljei is nélkülözhetetlenek. Szép Ernő harsány valóságíze. Nemes Nagy Ágnes kétféle arca, a fegyelmezetten mives és a nyers, indulatos. József Attila, aki univerzális és népies, hisztérikus és kétségbeesett, kölykös és hóttkomoly, nem középiskolás fokon. Babits, akinek veretessége mellett kevésbé szoktunk figyelni kalphajigálós, kabátledobálós szertelenségére, avantgárd kísérletezésére. Ady kikezdhethetetlenül sajátos, busa kötőmbjei. Karinthy, Kálnoky és Örkény, akiknek állandó vízumuk van Iróniába. Sorolhatnám napestig...

Nagy olvasógép voltam

– *Mikor dőlt el, hogy választott utad a költészet, és mennyiben tartod ezt Istentől való útnak?*

– Nagy olvasógép voltam, ülve, fekve, állva, hasalva, fejen állva nyűttem az összes Vernét, az összes Walter Scottot, Coopert, Stevensont. Dickens, Balzac, Tolsztoj, Dosztojevszkij, Móricz, Veres Péter, Tatay Sándor regényei vágtattak át a fejemen minden mennyiségben. Mindemellett nagyon szerettem anyai nagyanyámat, és együtt jártam vele Operába, nekem is mindig vett bérletet. Remekül elvontunk, az a hetven év korkülönbség szinte nem számított... Nagyon bírtam a stílusát, ahogyan rendbe rakta a világot, egyszerre volt polgári úrinő, és öntudatos, nagyszájú munkásszony. Talán miatta is akartam operaénekes lenni? Nyilván hőstenor... Szerettem, ma is szeretek énekelni, legütősebb fellépéseim a fürdőszobában zajlanak. Zenei tagozatos gimibe jártam, de aztán a költészet alienje előbújt belőlem, és átvette felettem az uralmat. Egy ál-szerelem hatására tizenhat évesen írtam egy taligára való rövid verset, s minthogy anyukám, akinek megmutattam, azt mondta, nem rosszak, teljes erővel belevetettem magam az írásba. Húztam, nyúztam, átírtam, javítottam, csiszoltam vég nélkül. Isten szabadnak hagy bennünket, nyilván velem járt volna az úton, ha énekesnek állok, akkor is. Mindenesetre örülök, hogy író lettem, vagyis mindenművész. Az énekes nem lehet író, legfeljebb hobbiból, vagy eljátszhat egyet a színpadon. Én ellenben egyik nap drogos vagyok, másik nap boltosfiú, harmadnap sportoló, negyednap síncsiszoló, ötödnap sírásó, hatodnap kiskölök, hetednap nyugdíjas. Szeretem-szakma, hogy ilyen szép modorosán fogalmazzak. Na, ez is író-dolog, felpróbálgatom lépten-nyomon mások levitézlett, cifra kifejezéseit.

– *A Bohóc című versedben olvasom, folyton bohóckodtál gyerekkorodban, hogy felhívd magadra a figyelmed. Két testvéred van, művészcsaládban nőttél fel, a szüleid elismert költők, írók. Hogyan viszonyultak a verseidhez, amikor pályakezdő voltál, megmutattad nekik őket?*

– Édesanyám egy középiskolás diákíró-körben rengeteg fiatal verseit bírálta rendszeresen, „bébiszittereim” voltak akkori tanítványai, Kemény István, Vörös István, Tóth Krisztina, Kun Árpád és mások. Elég jó volt gyerekszobának, a nálam nem sokkal idősebb fiatal felnőttek már elkapták rendesen a ritmust, publikáltak, remek beszélgetések emlékéét őrzöm. Vigyázni nagyon már nem kellett rám, legfeljebb tesóimra, de nyilván megnyugtatóbb, ha van nagykorú a háznál. Szüleim belülről ismerték az irodalmi élet huzavonáit, intrikáit, ezért féltettek, nehogy bedaráljon ez az élet-halál-karatéra szakosodott szakma. Azt gondolták, a zene nemzetközibb, több a kiugrási lehetőség. Viszont nem gördítettek elém semmiféle akadályt, nagyon is támogattak, édesapám adta ki első verseskötetemet. Az már inkább mókás, hogy a díjat, amit kaptam rá, valószínűleg nem adják oda, ha nincs az álnevem, ha tudják, ki fia-borja vagyok. Sokat köszönhetek annak, hogy otthon a kerítésfestés, tyúktartás, paradicsomtermesztés, tetőtérbeépítés, dzsúdóedzés-vezetés mellett az írás, olvasás is köznapi, normális tevékenységnek számított. Szüleim a rendszerváltáskor Remetei Kéziratok címmel folyóiratot indítottak, így szerelőaknából is láthattam az irodalmat, az egész család részt vett az előfizető-nyilvántartás, kézirat-gondozás, korrektúra, postázás műveleteiben.

– *Írtál fiatalok számára verstankönyvet, és Vörös Istvánval közösen a Pázmány Péter Tudományegyetemen kreatív írást tanítottál, előfutára voltál egy olyan fontos kezdeményezésnek, amelyet aztán több bölcsészkar is követett az országban. Az Irodalmi Jelennek sok a fiatal szerzője és olvasója, az ő kedvükért beszélnél az első kötet fogadtatásáról, a megírásával járó dilemmákról: kinek mutatod meg először a kéziratot, mire figyeljen egy fiatal költő elsősorban?*

– A nemrég megjelent *Hogyan írjunk verset?* fiataloknak és felnőtteknek egyaránt szól, gyerekes változatát is megírtuk Molnár Krisztina Rita kolléganőmmel, ez a *Titkos versműhely*. A két könyv húsz év pedagógiai munkáját összegzi. Aki most fiatalon nekivág az irodalomnak, jól jár, ha végiggyakorlatozza valame-

lyik kötetet, ha keres egy jó kreatívírás-képzést. Sok-sok trükköt elsajátíthat. Az sem árt, ha társakat talál magának, rengeteg a fiatalos online folyóirat is, Apokrif, Fél-online, F21, Nincs, Szifonline, Új Nautilus. (Meg persze az Irodalmi Jelen...) Jobbnál jobbak, érdemes böngészgetni ott a kortársakat is, hogy egy kicsit lássa az emberfia, milyen hangütésben szokás ma megszólalni. Egyáltalán, nagyon biztatok mindenkit, aki most vág neki az Irodalom Hegyláncok megmászásának, hogy olvasson minél többféle mai-tegnapi verset, prózát, Gion Nándort, Tolnai Ottót, Rakovszky Zsuzsát, Csukás Istvánt, Markó Bélát, Bodor Ádámot, Oravec Imrét, és még sorolhatnám. Érdemes nekiugrani a klasszikus, papíralapú folyóiratok meghódításának is, küldözgetni szövegeket, izgalommal várni a választ. Anno nyolcadjára fogadta el verseimet a Nyugat-utódnak tisztelt Holmi. Törzsi ünnepet tartottam! És 1989-ben, idestova 32 éve közölte első komoly publikációm a Mozgó Világ. Az akkoriban hatalmas dolog volt még, emlékszem, többen visszajeleztek. Nagy előny volt, hogy otthonról ismertem a pletykákat, nem láttam félisteneknek a szerkesztőket. Amikor egyik-másik eljátszotta nekem, hátulgombolósna, a nagyhalált, röhögtem magamban, mert tudtam, hogy iszik, besúg és veri a feleségét. Vagy igaz volt, vagy nem, mint az efféle sztorik általában, de engem magabiztosabbá tett. Az álnevem pedig elrejtett, sokszor beáraztak, mielőtt tudták volna, kik a szüleim. Örültem, hogy önmagamért szeretnek, vagy nem szeretnek. Érdemes különben manapság a blogoszférában erőteljesen jelen lenni, közönséget verbuválni, mert máskülönben egy első-második kötetre vajmi kevés fény esik. Ja, és mivel a nyugatosoktól ezt tanultam, a legnagyobb lendülettel vettem bele magam az Irodalom és Vidéke Takarékszövetkezetbe, fordítottam, újságitam, esszéztam, glosszáztam, tárcáztam, kritikáztam, interjúztam, megsokszorozva a jelenlét felületeit.

– *Hivatásos, főállású író vagy, több száz fellépésed van évente, a közösségi médiában is nagyon aktív vagy, a járvány idején napi két alkalommal karanténszínházat tartottál. Az utóbbi egy évben írt versekből kiindulva azt látom, hogy a karantén időszaka alatt*

még nagyobb gőzerővel dolgoztál. Több műfajban alkotsz, olyan is van, hogy párhuzamosan dolgozol prózán, versen, műfordításon. Hogy néz ki egy átlagos munkanapod? Ha nincs ellenedre, tegyünk egy virtuális sétát a dolgozószobádban! Meséld el, kérlek, milyen könyvet olvasol, mielőtt hozzáfognál verset írni, hallgatsz-e írás közben zenét, mi segít, ha például elakadsz, vannak-e szobanövényeid, motiválnak-e az illatok, éjszaka vagy nappal írsz verset, és mikor prózát, gyerekeknek szóló irodalmat, humoros karcolatot?

– A reggelnek mindig van szertartása, különösen mióta nem kell elstartolni egy-egy fellépésre. Direkt azért vettem kávédarálót, hogy a jó kis, finom (most épp Puerto Ricó-i) babokat magam darálhassam, aktívan részt vehessek a kézműves folyamatban. Ez egyben relaxálás is, közben indítom a napi imáimat. Kávézni Jézussal szoktam, éppen olvasom a Bibliát az elejétől, jelenleg Jeremiásnál tartok. Megreggelizem, sokszor lágytojást, az olyan kozmikus dolog. Ha csirke lennék, negyven napig elélnék két tojásból... Aztán nekivágok az aznapi penzumoknak, ez egyben örömforrás is, hiszen szeretek írni. Megválaszolok ezermillió e-mailt. Olykor adminisztrációs napot tartok, számlákat írok, nyilatkozatokat töltök ki, könyvelőhöz megyek, postára. Karbantartom a Facebook-oldalamat. Napi két posztot egy hétre előre beizzítok, általában ezzel indítok hétfőn. Ami apróság jön, videók, érdekességek, azt még feldobálom az oldalra napközben. Közben sokszor ránézek online vagy offline kortárs szövegekre, elmajszolok egy-egy verset-prózát, ha tetszik, meg is osztom vagy elspájzolom későbbre Kreatív Írás-alapanyagnak. Olykor remek képeket találok, ezeket is elmentetem, hogy legyen majd a posztokhoz. Mostanában sok videót kell rögzítenem mobillal, zoom-irodalomórán részt venni, van, hogy fotózni jön valaki, előfordul, hogy interjúkérdéseket kell megválaszolni, vagy telefoninterjút adni. Zenét állandóan hallgatok munka közben. Közben ebéd, most hat gyereke közül a két itthon élő nem jár suliba-oviba, úgyhogy tudunk együtt enni. Utána még egy darálós kávé. Kora délután sokszor elmegyek imasétálni, mondjuk a közeli Nyakas-tetőre, ahonnan látszik az egész Zsámbéki-medence. Estig megint mennek a

munkák, s minthogy jelenleg feleségemet ágyhoz köti a balesete, időközben a főzés, mosogatás, mosás, hajtogatás, söprés is be kell férjen valahogy. Az a jó a szabad beosztásban, hogy egy kis kerti munka, játszás, beszélgetés mindig beszorítható valahová. Korábban több este is elmentem sportolni, most egy-egy barátommal egyérintőzünk járvány-kompatibilisen, hétvége, délelőtt. Heti többször is van imaösszejövetelünk, Messengeren keresztül. Focimeccset szívesen nézek, olykor egy-egy jó film is befér, ha ügyeskedem. A napi #jóéjtpuszi-bejegyzésemet délután írom meg általában, a napi imák hozadékából. Az este lezárása az imaszobában történik, szemlélődéssel, dicsőítéssel. De van, hogy a kertben járálva adok hálát a napért.

– *Egyik korábbi interjúdban azt nyilatkozod: „lételemem az élet maga”. A verseidből visszaköszön a derű és a határtalan életszeretet, a játékoság. A nyelvezet mindig életszerű, ha emelkedett, metafizikus a téma, sose kúszik át pátoszosba, túl fennköltbe a vers, olyan szavakat építesz be a művekbe, amelyeket a mindennapjainkban használunk, és talán emiatt jut el olyan sok emberhez, tud megszólítani több olvasót egy-egy könyved. Van-e tesztolvasód, olyan átlagolvasóra gondolok, aki nem bölcsész, és megmutatod neki megjelenés előtt a kéziratot?*

– Párizs az én Bakonyom, kilencvener Facebook-rajongóm a tesztolvasóm... Persze ha előbb folyóiratban szeretném látni a művet, vagy felkérésre születik, akkor csak utána mutatom meg a világnak. Vagyis nincs ilyenfajta rituálém, hogy rögtön beolvassam telefonba, vagy élőszóban előadnám valakinek. Mondhatni magam vagyok a saját tesztolvasóm.

A #jóéjtpuszi kötet egyes darabjai sokszor a Jézussal való beszélgetéseimből jönnek

– *A költő lehet híd, afféle közvetítő Isten és ember között, érezte-e ilyenfajta belső sugallatot, amikor például a zsoltárverseket írtad?*

– A zsoltárversekbe is bekerült sok Isten-tapasztalatom. A *#jóéjtpuszi* kötet egyes darabjai viszont sokszor a Jézussal való beszélgetéseimből jönnek. Ilyenkor egyáltalán nem én találok ki a dolgokat, csak az íráskészségemet használom. Inkább Isten szeretné közölni rajtam keresztül, milyen is ő valójában. Szemlélődő imában jártam már a Színeváltozás hegyén, a Golgotán, Betániában, a feltámadt Lázárnál, Jeruzsálemben Pünkösdkor, és meg is írtam, amit láttam, éreztem, szagoltam, tapintottam, átéltem. Ez nem a fantázia munkája, hanem tényleg lelki utazás. Pontosan tudom, mi a különbség, hiszen a képzeletemből élek...

– *Hallgattál-e zsoltárokat, vallásos énekeket, mielőtt ezeket a verseket megírtad volna? Motivált-e a kötet megírása során konkrétan valamilyen zsoltár, imádság, ének?*

– A közelmúlt egyik fontos kötete, a *Hej, Sionról fúj a szél* népdalzsoltárokat tartalmaz, vagyis legismertebb népdalaink melódiáira hangszereltem át Dávid király és társai dicsérő énekeit. Elképesztő jól működik ez az elegyítés, Molnár Gyuri zeneszerző barátom csodás word-muzsikát írt hozzá, Johanna lányom gyönyörűen énekel a kötetbe bújtatott CD-n. Új módon kapjuk vissza kedves népdalainkat, és új módon csengnek az ismert zsoltársorok. Az „Ez a vonat, ha elindult, hadd menjen” dallamára mintha ráöntötték volna a „Tekintetem hegyek felé emelem” zsoltárin-dítást. A „Bonchidai menyecskék” pattogós ritmusára is jól szól a „Szerelmeddel ölelj át, mint az alma a magvát”. Eszméletlen jó játék volt megtalálni a misztikus összecsengéseket. Mennyire más, mégis ugyanaz, ha Istennek dúdolom: „amíg bennem zeng a lélek” vagy: „úgy szeretlek, megeszlek”.

– A hétmillió szempár zsoltára, *a kötetnyitó versed számomra azt sugallja, hogy ezek a versek imádságok az emberiségért, a Földön lakó összes ember zsoltárkönyve is akar lenni ez a könyv, és hogy a verseid révén is imádkozol. Jól gondolom?*

– Az *Életem temploma*-kötet felnőtt-színező a budavári Mátyás-templom pazar motívumaiból, ezekhez társulnak magyarul és angol fordításban a verseim. A középkori katedrális pedig valóban mindenség-minta, ég felé tör, arányaival a természet szer-

kesztettségét imitálja, díszítésével a növényzetet, csillogásával a folyókat, Mária-üvegein át a napfényt töri meg, bontja színekre. A versek minden egyes ember ámulatáról, belső küzdelmeiről, jószándékairól, vergődéséről, átlényegüléséről szólnak. Az „én”, aki itt megszólal, nemcsak az anyakönyvileg azonosítható Lackfi János, sokkal inkább bárki és mindenki, aki ki akar látni kicsit az életéből, fel akar nézni a mennyboltra, az élete határait, határ-
talanságába.

– *Ebben a versben írod:*

Az nem lehet, Uram, hogy te másként látsz
engem, mint én magamat,
az nem lehet, Uram, hogy közelebb vagy hozzám,
mint én magamhoz,
vagyis hát lehetni lehet,
te vagy az, akinek a lehetetlen is lehetőség,
sőt, ott kezdődik igazán az isteni lehetőség,
ahol az emberi véget ér,
vagyis munkaköröd valódi terepe
a lehetetlenben határolható körül,
de én ezt akkor sem értem.

*Az Istenhez vezető út az önmagunkhoz vezető út is, a hit lehet
a helyes önismeret kulcsa?*

– Eszméletlen fontos, hogy kulcsokat kapjunk önmagunkhoz a mentálhigiénés tudásból, amit az emberiség a közelmúltban felhalmozott. Nagyon lényeges megismerni lelki rezdüléseinket, elindulni egy jobb önmagunk felé, fejlődni, fejleszteni. Azt tapasztalom, hogy egy idő után elérkezünk emberi lehetőségeink határaihoz, túl mély sebekhez, túl fájdalmas érzésekhez, túl bonyolult, megoldhatatlan gubancokhoz. Ahol már csak Isten tud gyógyítani. Ehhez persze be kell őt engednünk, mert a szívünk ajtaján csak belül van kilincs. Nem fog ránk törni, mint egy bizalmatlan szülő vagy kontrollmániás őrmester. De ha szép lassan behívjuk, nagyon áldott folyamatok indulnak el. Az ő terepe az emberileg lehetetlenben kezdődik, ő annak a szakembere.

Durva trip Isten munkatársának lenni...

– Ahhoz, hogy eljussunk idáig, szükséges néhány olyan életeseemény, amely rávezet a mélyebb hitéletre, amikor az imának, rózsafüzérnek, a szentségimádásnak, a szentmisének más súlya van, intenzívebben éljük meg. Mi volt az a kardinális fordulópont az életedben, amikor „megrészegített” Isten jelenléte, a mindennapjaid részévé vált, és a verseidben is meg tudtad őt jeleníteni, találtál ehhez megfelelő költői képeket, szavakat, ritmust, dallamot, hiszen egyáltalán nem könnyű téma.

– Felnőtt megtérő voltam, hat gyermekünkkel hívőként élünk, minden este imádkozva, szentmisére járva, ráhagyatkozva a Gondviselésre, mely számtalanszor megtartott a szakadék felett. Mások érthetetlenül nagylelkű kölcsöneiből lett többször is lakásunk, ajándékba kaptunk mosogatógépet, betegségeket látunk gyógyulni, tele voltunk mindennapi csodákkal. Aztán Isten öt éve nagyobb hőfokra kapcsolt, mellelőtt egy vállról indító rakétával, és azóta lángolok. Rájöttem, mennyi módon üzent és üzen a mai napig, csak én nem vettem figyelembe egy csomó jelzést. Nem tudtam, hol keressem őket. Ha viszont állító nap lesem az útjait, akkor a teljességben élek, és nem csak egy kicsi, lehatárolt részét élvezem a létezésnek. Hatalmas buli imával részt venni abban, hogy életek változzanak meg, betegségek illanjanak el, nehéz helyzetek oldódnak meg. Nemcsak kívülről kibickedem, kesergek a világ igazságtalanságain, hanem részt veszek a lelegelelenebb folyamatok alakításában. Durva trip Isten munkatársának lenni...

– Apai nagymamádhoz köthető a mély hitéleted gyökere, melyből később az Istennel kapcsolatos gondolatok, versek születtek. Sokat imádkozott, és az egész család közelebb került az Istenhez. Tudnál idézni olyan verset vagy családi történetet, amely hozzá kötődik, meghatározó volt számodra?

– Ő igazi otthonkába bújt lelki atomreaktor volt, nem vitatkozott szüleimmel, akiknek megvolt az értelmiségi véleményük a hitről, hanem évtizedeken keresztül Isten elé vitt minket az

imáiban. Közben pedig kisütötte nekünk a világ összes országát rántothús formájában. Sültkrumplival, savanyúsággal, zserbóval, darázsfszékkel, hájastésztával, bejglivel táplált. Leste, mikor hozhatja a következő fogást. Ő maga sosem ült asztalhoz velünk. A Teremtés kezdetén evett már egyszer, azóta nem volt éhes. Ő, angyalaim, én már ettem! És csodák csodája, egyszerű parasztszorongólétére kiimádkozta mindnyájunk megtérését.

– *Mennyiben más az istenes vers megírása, mennyire ösztönösek ezek a versek, és mennyi az utómunka például a zsoltárokból, amelyekből néhány az Irodalmi Jelenben is megjelent?*

– Igazából a hangütést kikísérleteztem hat-nyolc évvel ezelőtt, azóta újabb és újabb témák, újabb és újabb hitelmények nyomakodnak be ebbe a térbe. Művészkörökben sokszor úgy fogjuk fel, hogy az istenes költészet valami jámbor lelkeknek fenntartott gumiszoba, és csak akkor lehet izgalmasan szólni a Fennvalóról, ha az orra alá dörgöljük a saját nagy büdös igazságainkat. Ellenben, ha komolyan gondolom, hogy minden Istenben van, ha benne „élünk, mozgunk és vagyunk”, akkor gyakorlatilag nem is lehet nem-istenes verset írni. Legfeljebb ha nagyon tanítóbáccsis ateizmust próbálunk erőltetni. Ami viszont ugyanolyan fárasztó, mint a nagyon tanítóbáccsis vallásos költészet. Legalábbis nekem. Nyilván különbözőek vagyunk, ki a csokit szereti, ki a vaníliát. Bőven akad olyan, akinek az én hitben fogant dolgaim is megfekszik a gyomrára... Vagy mert sok, vagy mert kevés. Utómunka, csiszolgatás, az folyamatosan adódik, rengeteg félbehagyott zsoltár lötyög a fájlok alján, noteszokban, nem is baj, így megy ez. És folyamatosan jönnek újak. Meg másféle versek is. Nagyon szeretem ezt az életformát, élni a prózát, a verset.

– *Karizmatikus Szűz Mária jelenléte a zsoltáros versekben, a fotócellás belépés zsoltárát emelném ki, de más verset is említhetünk. Nagyon nehéz időkben a Szűzanyához imádkozunk, az ő hozzájárulását kérjük. Azt hiszem, nem tévedek sokat, ha azt gondolom, hogy ezeknek a verseknek a koronavírus-járványhoz is köziük kell legyen. A járvány eltűnéséért is imádkoztál a versek által?*

– A járvánnyal többször foglalkoztam, például *A dobozott emberek zsoldárában*, ahol végiggondoltam, milyen fura, hogy az emberiség mindent megtett azért, hogy bedobozolja magát. Lakáskalickában él, guruló kalickával jár munkába, liftkalickával megy fel az irodakalickába. Aztán útba ejti a fodrászkalickát, a kozmetikuskalickát, a konditeremkalickát. Elhossa gyerekeit az iskolakalickából, és különórákalickákba viszi. Boltkalickákban vásárol, aztán hazatér a ketrecébe. Közben végig a mobiljába dobozott életet bámulja. És most, amikor a járvánnyal beszorult otthondobozába, hirtelen bepánikol. Nem mintha nem lenne mitől, rettenetes dolgok történnek, ezt nem vonom kétségbe. Csak igyekszem elgondolkodni előzményeken és következményeken... És persze egy zsoldár mindig leteszi a vizsgált helyzetet Isten elé.

– *Számodra a karantén, úgy érzem, inkább kapukat nyitott meg, rávilágított az élet apróbb csodáira, a visszafogottságra, az imára, a természet szépségeire. Ezzel én is hasonlóképp vagyok, sokat tanultam az elmúlt egy évben, a csend jó tanítómester tud lenni... Talán ezért is kerültek hozzám annyira közel ezek a versek. Ilyenképp mondhatjuk azt, hogy a rossz dolgok is isteni ajándékok, azaz rávezetnek valamire bennünket?*

– Önmagában a rossz nyilván nem Istentől jön, de ő bármit tud jóra használni, az biztos. A vírushelyzetet is, úgy tűnik, leginkább az ember hozta létre, a sok-sok izgás-mozgással, esetleg pluszba némi laboratóriumi kísérletezgetéssel... Kihagyva belőle Istent. Ellenben a vírushelyzet terébe Isten örömet lépett be, ha hívtuk. 165 karanténszínház-élőadást nyomtam le a Facebook-oldalamon, s nem is gondoltam, hogy ezek életadóak sok ember számára New Jersey-től Udinéig, Székelydályától Delhiig, Katar-tól Görögorszáig, Portugáliától Sydney-ig, és persze a Kárpát-medence sok-sok vidékén. Az első karantén-húsvét olyan Isten-élményekbe röpített engem, amilyenekben sosem volt részem addig. Szinte testben jártam a Szentföldön, és azóta is bármikor be tudok lépni az Evangélium terébe, hallom Jézus és az apostolok hangját. Az egyszerű magyarázat az, hogy bediliztem, a még egyszerűbb, hogy nem ismerjük a valódi valóságot, kamudísz-

letek közt élünk. Amiket magunk tákoltunk gipszkartonból... Folyton pörgünk, hangoskodunk. Holott a lelassulás eszméletlen távlatokat nyit.

– *A #jóéjtpuszi című kötetedben olvasható, Várandósság című versben a csalódottság is visszaköszön. A világ nem változott sokat, nem szűnt meg a bűnözés, a kizsákmányolás, a háború, a pazarlás, a környezetszennyezés, a vírus miatt ujjal mutogatnak inkább egymásra az emberek, a világ vezetői, a nagyhatalmak, politikusok. Arra várunk, hogy a világ visszatérjen a régi kerékvágásba, de talán nem inkább változásra, belső megtisztulásra hívta fel a figyelmünket az Isten?*

– Biztos nem úgy volt, hogy „na, most hozzájuk vágok egy jó kis vírust, majd megkeserülük, és elgondolkodnak” – mondá az Úr... Inkább felhevítettük a platnit, nem vettük komolyan az intő jeleket, aztán szépen rácsücsültünk, és most fáj, mert odakozmáltunk rendesen. Cserében hogy reagálunk? Valóságvaksággal. Ha letagadom a vírust, akkor nincs is. Persze, amíg be nem kopogtat. Pestis sem létezett mindaddig, amíg csak a szomszéd faluban tarolt. Jó lenne megpróbálni legalább lassítani, az egyszerűség felé mozdulni, nem fenni a fogunkat, hogy holnap már repülőre ülök, nem új és új autókba ülni át, nagyobb és nagyobb plázákat emelni, nem piacra dobni még ötvenféle energiált... A régi kerékvágás nem volt normális, ez egy rabszolgatartó világ, és mi a luxuskörülmények közt élő egy százalékhhoz tartozunk. Tető a fejünk felett, autó, fűtés, hűtő, hideg-melegvíz, kórház, ennivaló, ruha. Na de ez a minimum, ez jár nekünk! Persze, csak a Föld lakói nagy részének mégsem jár... Nem mondom, olykor joggal sír a szájunk, nagyon nehéz helyzetek vannak, és legyen is minden jobb, ha lehet, de csőlátás mindig felfelé nézni.

Azt írom, amit tapasztalok. Az elképzeltetlen jószágot

– *A #jóéjtpuszi Ja, nem ciklusában számomra az volt szimpatikus, hogy az Istennel folytatott párbeszédéből az derül ki, itt egy*

szeretetteljes kapcsolatról van szó. Mindent a szeretet alakít, az Isten nem büntet, hanem rávezet dolgokra, felemel magához. A kisgyerekek miért mondják mégis azt, hogy megver a Jóisten, ha ezt vagy azt teszed? Még lelkipásztoroktól is sokszor hallani ám, Székelyföldön legalábbis ezzel is próbálják jobb belátásra bírni a hívőket. Úgy érzem, azzal, hogy megmutatod a jóságos Istent, a gondoskodót, a megbocsátót, ezt az előítéletet is levetkőzöd a hívő és nem hívő olvasókban...

– Azt írom, amit tapasztalok. Az elképzelhetetlen jóságot. Amit valamennyire emberi erőből is átérezhetünk, hiszen elenyésző százalék az, aki ne adná életét a gyerekéért. És miért teszi? Mert ismeri, éli a szélsőséges szeretetet. Ha közelebb megyünk Jézus áldozatához, láthatjuk, hogy éppen erről van szó, csak ő azokért is feláldozta magát, akik széttrancsírozták éppen. Hátha megjön az eszük, és akkor automatikusan biankó belépőkártyájuk van a nagy tutiba, az irgalomba. Isten úgy áldozta fel értünk a fiát, hogy ő maga lényegileg azonos vele. Vagyis nem a srácot küldte halálba maga helyett, hanem Jézusban ő maga szenvedett iszonyatos kínokat értünk. Igen, ez nem normális, ez nem számolható ki kockás papíron. És ebbe a mennyiségű szeretetbe belezuhanni, az felülmúl minden emberi elképzelést a „nem bottal verő” szakállas biztiór bácsiról.

Az elfojtás nem Istentől való

– Mintha a Bibliában olvasottakra kapnánk a kötet segítségével kézfoghatóbb, modern korunka érvényes magyarázatokat. Volt-e ilyen tudatos törekvés benned?

– Egyszerűen áramlik át rajtam a Biblia úgy, hogy sokkal mélyebben kezdem megérteni, mint amennyire korábban fogalmam volt róla. Persze még mindig nagyon keveset tudok róla. Ám újabb és újabb ajtók nyílnak döbbenetes belső kertekbe, összefüggésekbe. És minden ajtó az életemre is rányílik, ez nem pusztán egy csicsás ókori meskete. Többezer éves SMS-ek be-

szélnék az én mai napomról, hangulatomról. Isten vagy ötven csatornán üzen folyamatosan hétmilliárd embernek, csak be kell hangolnom a készülékemet, a lelkemet. És ezeket az élményeimmet muszáj megosztanom másokkal. Sokszor egy jó kaját, egy wellness-hétvégét, egy faja könyvet, egy baráti ölelést is kipszoltunk féltelen örömeinkben... Hogy hallgathatnék hát?

– *Az Istennel a kapcsolatunk olyan, mint a szerelem, erre utalsz több versedben is, és ebben az is benne van, a rajongáson, a részegítő érzésen, a mámoron túl, nem minden napunk felhőtlen az Úrral. Ahogy szerelmesek is szoktak néha civakodni egymással, mi is vitába szállunk a Fennvalóval, gyakran kérdezzük meg tőle, miért nem szünteti meg a szenvedést, a rosszat, a konfliktusokat, miért nem húz ki minket a csávából, miért nem változtatja a kábítószert porcukorrá, csokipapírrá a rákos daganatot, a puskákat csillagszórókká. Mi a nyitja annak, hogy békésen együtt tudjunk élni Istennel, hogyan segít ebben a vers, az irodalom, az olvasás?*

– Isten nem haragos a haragunk miatt. Olyan, mint egy már-már irreálisan jó barát szülő: neki tényleg mindent elmondhatunk. Nézzük meg a zsoltárokat: Dávid király a brutálisan gyilkos gondolatait is odadobja Isten elé: „Tépd szét ellenségeimet, koponyájukat zúzd szét, fogukat tördeld ki a széles harcmezőn!” Vagyis mérgeskedni szabad. Fontos, hogy Isten előtt tegyem, és még fontosabb, hogy szeretetben hozzam meg a döntést, miután már kidühöngtem magam. Az elfojtás nem Istentől való. Nem akarja, hogy élére vasalt mintagyerekek legyünk. Lehetünk ziláltak, de jó, ha végső szavunk mindig a szeretet. És akkor békességünk lesz. A békességet nem érdemes kívülről várni, mert akkor nagyot koppanunk. Viszont a kinti vihart is lecsendesíti bennünk Jézus. Félelem nélkül járhatunk a vizeken.

– *A Hámozott szív cikluscím sokatmondó. A Gerezd című vers mutat rá arra, naponta éles késsel kell meghámozni magunkat, hogy leváljon rólunk a részvégtlenség. Azaz minden napunk egy új tükörbe nézés, lelki gyakorlat?*

– Sőt, minden egyes nap új kezdet, új teremtés, új szív! Annyi felesleges terhet cipelünk magunkban, annyi bosszúsomjat, ne-

heztelést, sebet, gyűlöletet... Pedig a hajnal minden nap mindent eltöröl. Csak nem hiszünk a tiszta lapban! Újra és újra elővesszük az önmarcangoló kis kínzóeszközeinket, és nekilátunk nyiszálni magunkat. Vagy másokat, de az ugyanaz. Abba mi is belehalunk. Isten az a hely, ahol letehetjük ezt a sok vicikvacakot. Ha átadom neki a haragot, az ítéletet, a sebeket, nem engem szaggatnak többé. És igen, érzékenyebb leszek mások bajára, mert magam is ezeken mentem át. Ha még benne vagyok, nem tudok másokra figyelni, mert beszűkülök. És csak szűkülök.

– *Több versben olvashatunk arról, hogyan kellene imádkozni. A húsvét előtt olvastam a kötetet, rám nagy hatással volt, úgy éreztem, hogy sokkal mélyebb, meghittebb kapcsolatban vagyok az Istennel. Hogyan teremthet a költő a szavak révén mindig világosat, mennyiben befolyásolja az életet, a mindennapokat a leírt szó, a gondolat? Lehet-e a gondolat is ima?*

– Huh, jó magasra teszed a lécet ezekkel a szuper kérdésekkel! Én meg csak dadogok, mint hülye szerelmes, akit mindennap rengeteg impulzus ér, aki rendszeresen hűtlennek és méltatlannak érzi magát, mert az is. De persze legalább igyekszem átadni magam az isteni sodrásnak. Nem becsmérelni akarom azt, aki vagyok, de azért a porszem hiába köhög, nem nő tüdeje. Felemelkedés – ennyit tudok mondani. Be kell szállni a liftbe, és akkor tényleg visz felfelé. Ha kötelességgként fogom fel az imát, akkor hamar megunom, mert nincs benne Isten. Illetve benne van, mert nem vonja meg magát, olyan bőkezű... Csak nem osztok neki lapot, nem hagyom szóhoz jutni. Lyukat imádkozom a hasába, de nem várom meg, mit mond nekem. Félek, nehogy valamit máshogy mondjon, mint ahogy én maszekba hiszem... Ő meg diszkrét, sose nyomul, sose ragad, sose térít. Viszont eszméletlen kalandparkba visz, ha csak kicsit is rábízom magam. És visszavár, ha megint megfélemezem róla. Mindig. Hűsége az égig ér. Mi max. két méter magasra.

– *A Lélekfitnesz gondolatisága, mondanivalója felemelő. A kínok, a szenvedés jobbra csiszol. A fotelben üldögéléstől nem lesz strandtestünk, a jóleső dolgok nem visznek el önmagunk határai-*

hoz, nem fejlődünk. Mi ennek a versnek az előtörténete? Egy ilyen válaszhoz igen komoly lelki munka és bölcsesség, élettapasztalat, hogy úgy mondjam, tűzkereszttség szükséges. A szenvedést és a rosszat általában ördögtől valónak tekintjük, és nem arra gondolunk, hogy az Isten ezzel is rávezet valamire, megvan a rossz életeseménynek is a maga szerepe az életünkben...

– Igen, a szenvedést sokszor kivonnánk az életből, a hitünkéből is. Természetesen én is. Legyen mindenki sikeres, adjon el sok Aloe Vera-koncentrátumot, legyen nagy autója, háza, szép családja. Csakhogy a Főni meg a tanítványok nem így végzik. Egyszer mondtam is imában Istennek, hogy hű, én be vagyok ám tojva a teljes önátadástól, félek, fájni fog, nem bírok talpon maradni. Erre nevetett, és azt mondta: hogyhogy nem veszem észre – mindennap szétoosztom magam? Az idegeimet, az erőmet, családomért, másokért. Lehet, hogy nem kell majd mártírhálált halmom, lehet, hogy kelleni fog, de a lényeg, hogy ne kuporgassak, hanem szórjam szét magam szeretetben. Haljak bele. Ami ennél kevesebb, az csak vegetálás.

– A kötet vége felé találjuk a legelmélyültebb verseket. Az imént említett Lélekfitnesz, a Keménység, az Erő, a Szuperhős, a Titok vagy a Humanity még mélyebb válaszokat ad arra, hogyan éljünk úgy, hogy ne legyünk felületesek, felszínes, langyos emberek, ne akasszuk be Istent a ritkán hordott cuccok közé a szekrénybe, amit csak vasárnap veszünk elő egy mise erejéig, a szeretet szabályozta szabadság irányítsa a mindennapjainkat, tágítsuk ki a szívünket. A #jóéjtpuszi szerkezeti felépítése mennyiben szándékos, mennyiben szolgálja azt, hogy az olvasó a mélységig fokozatosan jusson el?

– Örülök, ha mélyül a kötet. A hármas szerkesztésben próbáltam először szembesíteni azt a sok gyagyaságot, amit elhiszünk és terjesztünk Istenről, azzal, aki valóban ő maga hiteles források szerint. A második ciklusban az Istennel összekapcsoló intimitás eksztatikusabb pillanataiba próbáltam betekinteni. A harmadik rész az idők jeleiről beszél, mikrochipes, chemtrailes, vírusos, gyerekkatonás, paleo-sütis korunk és a biblikus víziók egybe-

játszatásáról. Tök jó, hogy profin tudunk nézni emberszemmel sztárpletyókat, zombi-apokalipszist, környezetvédelmi egyezményeket, párkapcsolati tippeket. De nem árt néha belenézni Isten kukkerébe, mert eszméletlenül más arca lesz úgy a világnak.

– *Miért ez a címe, és miért szerepel benne a hastag?*

– Ez nagyon egyszerű, három éve minden este kikerül egy ilyen rövid írás a Facebook-oldalamra. Sokan tényleg napzáró vagy épp napindító elmélkedésként használják. Akkora várakozás vette körül a kötetet, fel sem merült, hogy más címet adjunk. Ilyen még nem volt az én életemben: három hét alatt ezerkétszáz példány fogyott belőle. Mármost, ha megkérdeznénk egy kiadót előzetesen, hiszi-e, hogy bestseller lesz egy hit témájú verseskötet, elég furán nézne ránk. Szerencsére a Harmat bevállalós, és most élvezzi gyümölcseit.

Isten nem analóg vagy digitális, neki az idő a kedvenc üveggolyója

– *Több versben megjelenik a közösségi média, a modern világban és nem a templomok padjaiban lakik ez az Isten, Jézus pedig profilképet vált a Humanity című versben. A Száll a kakukk a fészre humoros karcolatokat tartalmazó kötetedben is ez jellemző. Miért fontos, hogy a közösségi térben is el tudjuk képzelni a Jóistent, Jézust, aki akár kommenteket is írhatna nekünk vagy Messengeren üzenhetne?*

– Egyszerűen mert üzen. Sokszor előfordult, hogy egyes olvasók megírták, jó, éppen imádkoztak, és valami kísértetiesen hasonló dolgot mondott nekik Isten, mint én az aznapi #jóéjtpusziban. Hát persze, mert én is vele konzultáltam előzetesen. Isten nem analóg vagy digitális, neki az idő a kedvenc üveggolyója, amit zsebrevág, de gyakran előveszi, és nézegeti minden irányból. Üzen a másik emberen át, a pixelen keresztül, a fűszálban, a gagyi reklámokban és az idétlen szerelmes popdalokban. Sőt. Múltkor mentem kocsival, és vívódtam a tennivalókon,

amik elborítanak, úgy éreztem, nem leszek képes megbirkózni velük. Erre megelőzött egy kocsi, a rendszáma: SOK. Ha hiszek a beszélő Istenben, ez azt jelenti, elfogadja, hogy aggodalmam jogos, megért engem. Végtelenül jól esett. Ekkor egy másik kocsi vágott be elém, rendszáma: SAS. Vagyis egyik kedvenc zsoltársorommal biztatott: „megújul ifjúságod, mint a sasé”. És ha ennyi nem elég, pár napra rá hazafelé elképesztő sasfejjé formálta a felhőket, feleségem is látta. Minap meg kétségbeesetten vágattam a városba, mert elfelejtettem egy digitális fellépést, egy komplett stáb várt rám élő adásban. Nyomorultul éreztem magam, és megláttam egy óriásplakátot valamelyik pláza jóvoltából: ANNAK SZERETÜNK, AKI VAGY. Hoppá, bocsi. Ha komolyan veszem, igazán megkönnyebbül a lelkem. És miért veszem komolyan? Mert naponta olvasom, hogy ezt gondolja rólam. Nem az a csoda, hogy hiszek Istenben, hanem hogy ő hisz bennem.

– *Az interjúnk készítését megelőzően arról cseteltünk, hogy egy önéletrajzi regénnyel leped meg hamarosan az olvasókat, és ennek köze van ahhoz, hogy az életed egy kerek számhoz közelít. Korábban is jelent még néhány prózai munkád, ám ezek gyerekeknek, illetve fiatal felnőtteknek, kamaszoknak írott könyvek voltak. És azt is olvastam, hogy gyerekkorod óta regényírással készülsz. Milyen jelzésértékű az önéletrajzi regény, és mennyiben nehéz a vershez képest a munkafolyamat?*

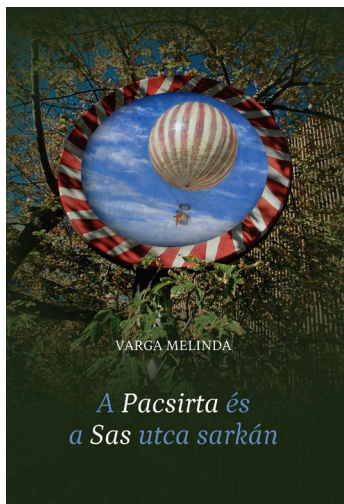
– Két regényem és két kisregényem jelent meg, valamint jó pár novelláskötet. Rengeteg új novella van raktáron, ezekből is hamarosan kötet kerekedik. Dolgozom épp egy nagyregényen, ami még egy-két év munkája. Az életregényem viszont, amely karácsonyra lát majd napvilágot *Vízen járni tilos!* címmel, afféle patchwork-krónikája az életünknek. Szó esik benne aszfalton szülésről, égből pottyant milliokról, földi boszorkányokról, nehezen szelídíthető bombanőrökről, elpezsgőzött ösztöndíjról, felgyújtott lakásról, otthonkát viselő atomreaktorról, karácsonyi görényillatról vagy tetőről potyogó gyerekeket mentő angyalkommandóról.

Baráth Tibor

Tériszony ellen

Ha valaki véletlenül nem ismerné Varga Melinda nevét, és csak *A Pacsirta és a Sas utca sarkán* című verseskötete elolvasása után tájékozódna felőle, bizonyosan meglepődne, hogy ezeket a fiatalos, jó értelemben lezser szövegeket egy már elismert, érett költő írta. Bár a kötet szerkesztésén, a magabiztos versbeszédén, a motívumok egymásba szövésén érződik a saját hangjára már rátalált lírikus gyakorlottsága és átgondoltsága, e versek mégis azzal a természetességgel szólalnak meg, ami általában az egy generációval fiatalabb, még érlelődő nyelvet használó költők sajátja.

Varga Melinda hatodik verseskötete két ciklust (*Madárnyelv és Evilági színház*) tartalmaz. A tömör, egyszerűnek ható versnyelv jól párosul a metafizikai kíváncsisággal, a könnyed nyelvhasználat, az egyszerűen felfejthetőnek tűnő képrendszer ellenére a felvetett problémák mély és átható megismerése a cél. A látszólag leíró versek a gondolati líra hagyománya felől közelítve tárulnak fel igazán: a köznyelvi regiszter ekkor válik költőivé, ekkor nyeri el művészi rangját: „*valahol madarak szállnak. / valahol a pacsirták boldogok. / valahol a sasok jóllakottan tollászkodnak. / valahol nyugalom van*” (kiút). Ebből a pár sorból is kirajzolódik, hogy a versek leginkább átélhetőségük miatt hatnak az olvasóra, érzelmi töltetük erős. A szövegek múltidéző pozíciója, illetve a kötetben átívelő férfi-nő kapcsolat, az én-te és a mi közötti distancia feltárása tovább erősítik ezt a jellegzetességet: „*egy életen át / cipeli magában a helyeket, / mígnem homokká / morzsolódik az emlékezés*” (csomag).

A *Madárnyelv* című ciklus bontja ki legteljesebben a férfi-nő viszony anatómiáját, ami sarkalatos az önmeghatározás szempontjából. Több versből is az rajzolódik ki, hogy az ember szerelmi kapcsolataiban, a másik tükrében és állandó közelségében találja meg önmagát, ennek hiánya sokszor csonka identitást hoz létre, így a másik elvesztése részben önmagunk elvesztése is. S ez minden változásra igaz, a lírai én a szakításon túl az otthontól való elszakadást is hasonlóan éli meg, a világ idegenné válik számára, identitása pedig bizonytalan, rekonstruálandó: „*nem szereti a nagyvárost, / sose fogja megszokni / [...] / ösvényt vág magának / az agyagos földben*” (*búvópatak*).

Az első ciklus alanyi költészete kétséget sem hagy afelől, hogy a kötet fő témája a lírai én, ő az, akiben a szabadság, magasság (sas) és szelídség, mélység (pacsirta) harca dúl, akinek belső elmentmondásai életre hívják a verseket. Az én kettéosztásának, majd a kettéosztott én összebékítési kísérletének is tekinthető a legtöbb szöveg – ám ennek felismerése kissé el is távolítja a befogadót, a versek tétje a szerzői én szempontjából erőteljesebb. Az olvasó többre értékelheti például „az árnyéksorsú” nők témáját boncolgató és az általános tanulságokat levonó szövegeket, amelyek ugyan szintén a férfi-nő kapcsolatok körében íródtak, és erősen koncentrálnak a lírai éltre, mégis univerzális igazságokat állítanak elénk. Az én a kötet konstrukciójában nem magányosan, hanem „az ölelésben hirtelen” szabaddá válva képzelhető el. Emiatt hangsúlyos a múltidézés, mert az emlékezet az a tér, ahol nyomot hagyunk, ami megfoszt minket a teljes eltűnéstől: „*ott vagyok, / egészen közel hozzád / [...] / nem röppenek el, / te vagy a szárnyam*” (*válaszvers a férfinak*).

Az *Evilági színház* című ciklus amellett, hogy továbbviszi az előző ciklus tematikáját, jelentősen gazdagítja azt, és ironikus-kritikus modalitást vesz fel, ami felfrissíti a kötet alaphangját. Az emberi világ dzsungeltörvényeit, képmutatásainkat és társadalmunkat elítélő kritikai attitűd szerencsére nem csúszik át moralizálásba, inkább egy-egy momentum kiragadása jellemző, az ítélethozatal az olvasó dolga. Ez a nekünk biztosított szabad

tér utólag billenti vissza a mérleget a felfokozott alanyiség felől az átélhetőség irányába: „*hiába mentegetőzünk a gondolkodással / és az érzelmeinkkel, / árva gyerekek helyett fogadunk örökbe / jópofa kismacsskákat*” (Dzsungel).

A kötet az aktuális problémák mellett sem megy el, bár csak villanásnyira, de felbukkannak ökoválsággal vagy a globális problémákkal kapcsolatos gondolatok, ám a ciklus legütősebb verse mégis a címében is csípős *Szelfimagány*, amely a hálózati társadalom és a digitális valóság ridegségét, a kiüresedő identitásokat világítja át: „*porondra állunk, retusálunk kicsit, / majd elkészül a mai szelfi, / úgy tűnik, belakható ez az illúzió*”. Ez az üres, pózokat igénylő világlátás kortünnetté szélesedik, hiszen az emberi kegyelem csak illúzió, vakon nézzük a fokozódó konfliktusokat és romló környezetünket, csupán szerepeket és álarcokat cserélgetünk, de szívvel-lélekkel nem állunk semmi mögé. Ez már egy olyan világ, ahol tényleg minden színház, még a költészet is: „*[a] lírai én, ha húszéves, föltétlen / skandáljon a szabadság nevében / rigmusokat a Kossuth téren / formáljon véleményt a diktatúráról / ha nő, kérje ki magának jogait, / követelje az irodalmi kvótát*” (A modern vers). Van azonban kiút, meg lehet találni azokat a fogódzókat, amelyek valódi élményeket, valódi identitásokat és valódi fényt jelentenek – ez persze egy költő esetében a versírásban és az alkotásban található meg, ez az a tér, ahol az üresség tartalomra cserélhető: „*[s]zerelem és lelkesedés nélkül / a költészet kitömött madár*” (A két Prométheusz).

Varga Melinda hatodik verseskötete egyrészt Szabó Lőrinc személyiségképét árnyalja tovább, dolgozza át saját identitásához (bár ez nem jelenti a költő poétikájának továbbvitelét), és ezzel az érett olvasótáborhoz szól, másrészt a második ciklusban egy olyan sokszínű problémára – a szerepjátszói kényszerre – visszavezethető szövegeket közöl, amelyek a középiskolás olvasókat is megszólítják. *A Pacsirta és a Sas utca sarkán* sokkal közelebb áll a fiatalabb nemzedékekhez, mint a költő kortársainak verseskötetei általában, ezért is érezhetjük fiatalosnak magát a kötetet. A könyv líratörténeti szempontból sok újdonságot nem tartalmaz,

az életmű tekintetében azonban az érettebb, tudatosabb kötetek közé sorolandó. Joggal vonatkoztathatjuk az utolsó vers, az *Évilági színház* sorait Varga Melindára is: „[a] maszkokat lassan megtanulom levenni, / s bár úrhajósnak még gyenge vagyok, / a téniszonyt sikerült már legyőznöm, / nem szaladok magam elől fékevesztetten”.

Varga Melinda: *A Pacsirta és a Sas utca sarkán*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020.

Viking művészet

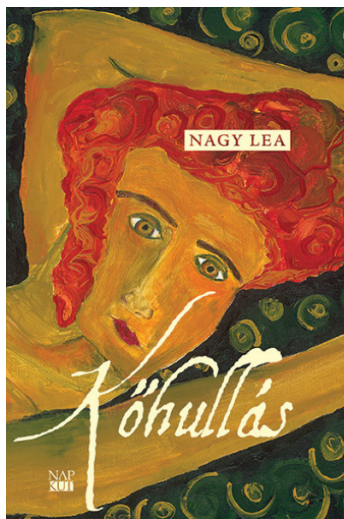
Pál-Lukács Zsófia

Sajátos, belső út

Komoly feladat elé állítja a befogadót Nagy Lea második verseskötete, amelyet lehet első, 2019-ben a Magyar Írószövetség debütdíját elnyerő kötetéhez viszonyítva értelmezni, de lehet a saját világán belül is, a kőhullás eseményének egyszerűségében. Aki ezt a rövid időt szeretné elcsípni a versekben, annak jóval tovább kell tudnia látni, legalább a versbeszélő

múltjába. Ott bujdosik, lappang egy történetyszál, ami előidézi a széteső önmeghatározást: „Az első ember vagyok a földön / Ádám és Éva előtti atomhasadás, a golyó alattam / elveszett, elpocsékoltt kőhullás, a hegyek, szurdokok / jéghideg ágyneműim ráncai.” (*Kőhullás*) Sok mindent kódol ez a vers a kötet egészére nézve is. Az elvesztett, bűnös szerelem történetyszála mellett érdemes figyelniük a kulcsfogalmakra: az éjszakára, az atomhasadásra, a rejtett arcra, a hazugságra, az időre. Ha nem is épít világot ezek köré Nagy Lea, hozzájuk rendel különböző szövegkörnyezeteket, játszik velük, s persze kicsit az olvasóval is. A címadó vers azonban egyfajta önmeghatározási kísérlet, kétségtelenül a kötet egyik legjobbja, amelyben a „ki vagyok én?” kérdés kitettsége, sérülékenysége válik meghatározó tapasztalattá a megszólalóban. Összességében azonban a *Kőhullás*t nem annyira az „univerzális témák”, kérdések mozgatják, inkább egy sajátos, belső út: „Este sokáig keresem helyem a házban. Amúgy meg / a világban.” (*Szöveg*)

A kötet fülszövege a szerzőt egy kiscsillaggal azonosítja, aki céljának tekinti, hogy titkokat fedezzen fel a világról és az emberi lélekről; a három ciklusból építkező szöveg végül egységgé rendeződik össze, s az olvasó ennek az építkezésnek az izgalmát

élheti át a kötet olvasásakor. Némileg ellentmondani látszik ennek a címválasztás, illetve a címadó versben említett szétesés, megsemmisülés-tapasztalat (mint az önmeghatározás, önkérés tapasztalata), de a játék épp ebben veszi kezdetét. Az egység itt nem cél, hanem egy valamikori állapot, aminek hiába keresnénk eredetét. A homogén világlátás helyett inkább egy-egy építőelemet tudunk felfedezni csupán, de többször, figyelmesen kell olvasnunk, hogy soronként dekódolhassuk a szöveget, illetve a fő szerkezeti elemeket-ciklusokat (a címek is a valami felé tartást idézik: *Iránytű, Vonulás, Zaj*).

A kötet címe Petri György *Körülírt zuhanás* című művét juttathatja eszünkbe (miként ugyanezt a rokonságot mutatják egyéb poétikai jellemzők is), ugyanakkor felidézi bennem Albert Camus jól ismert elemzését Sziszüphosz mítoszáról, melynek magyarázatában akár a kötet beszélőjére is ráismerhetnénk: *„Az ilyen személy bátorságát és eszét helyezi előtérbe az istenekkel szemben, tisztában van tettei következményeivel, ám nem érez lelkiismeret-furdalást, és nincs szüksége kívülről ható etikai szabályokra.”* A kötet fő elve is ez, dacosan harcol a sorssal, például az elmúlással, veszteséggel. Ebben a történetben a megszólaló kicsit az epizálódó költészet felé nyit, a versekre azonban inkább a nyelviség előjoga jellemző, ami egy posztmodern lírai fordulat eredményeként itt is újfajta szövegképzést indít be. Ezt hangsúlyozzák a cikluscímek mellé rendelt mottók, melyek egyrészt a beszélő szövegéből kiemelt töredékek (*„Múlhatna ezen is”, „S mögötte, ha repülök”, „Már nem”*), másrészt Rimbaud-, Borges- vagy Goethe-idézetek. A mottók és a versek stílusa eltérő. Míg előbbiekre a lazaság, könnyedség jellemző (sokféleképpen kiegészíthetjük a *„Már nem”* mondatkezdeményt olvasói válaszaink alapján, esetleg a versek világképe szerint is), a művek beszédmódja inkább stilizált, sokszor patetikus. A versek beszélője mindig belül van a szövegen, és részese a (valószínűleg fiktív) történéseknek. A különleges szintaxis inkább a befogadót távolítja el, ugyanígy a versek elején és végén a kurzivált részek, vagy az előadásmód szaggatottsága, néhol pedig a hangutánzó

szavak, az ismétlések és nyomatékosítások vagy éppen magyarázatok (*Mohos*). A tartalomjegyzéket figyelve is észrevehetjük, hogy gyakoriak az -ás/-és végződésű szavak, amelyek a történetek helyett egy-egy mozdulatsor fontosságát hangsúlyozzák. A mozzanatok ereje elviszi a befogadót az időzéstől, az aktuálistól, referenciálistól a nyelviség felé.

A struktúrát a ciklusok előtt szereplő *Tekintet* című vers is megbontja. Mégsem indokolatlan a jelenléte, hiszen tartalmi előfutára a fő témakörnek, átjátsszák egymás motívumrendszerét, jól tesszük tehát, ha együtt olvassuk például a címadó verssel. Feltűnik a fekete macska mint visszatérő motívum, megjelenik a titkos és vágyott másik, az ablak, a rettegés mint állapot, amit máshol a félelem, a titok, a bűn magyaráz, s ezekhez rendelődik még hozzá az úrből vett látvány, az újhold, az eseményhorizont, vagy a Párizs-élmény, a fiatal, szinte gyermeki nézőpont összetettsége. Emellett a versek beszélője a nőiséget képviseli, amit a kötet borítóján szereplő kép is kiemel, de a szövegekben található erotikus kiszólások szintén felerősítenek (a borítón látható festmény éppúgy, mint a grafikák, Nagy Lea saját munkája). Meglepő módon lép be ebbe a tartózkodó világba a testiség, a harapás ereje, vagy éppen a köpés, a szexualitás az *Erotic* című neoavantgárd szöveggel.

Nemcsak a festészet jelenik meg a versekben, többször feltűnik a tánc motívuma is, egy idilli múlt részeként, mint idealizált léthelyzet vagy mint a nosztalgia forrása. Külön szerepet kapnak itt a klisék, melyek valószínűleg a felelevenítés, múltidézés szükségszerű eszközei – maga a versbeszélő is ekként tekint rájuk: „Hajnal van, átölelnék a klisés emlékeim” (*Jelen*). Ebben a megközelítésben Párizshoz például hozzátartozik a zongorakattogás (*Utazás*), a megszólalóhoz a tipizált szófordulat: „Nevezs örültnek. Az vagyok.” (*Hangfelvétel*), vagy jellemző meglátások: „véres cafatként eldobált vágyaink” (*Téridő*), „Itt, ebben a végtelen térben és időben” stb. (*Az éjszaka csodái*), de ide sorolnám a triviálisabb észrevételeket is, például Tandori esetében a fekete sapka mint attribútum szövegbe emelését.

Összességében azonban a posztmodern verselés formabontó megszólalása és tagoltsága jellemző a *Kőhullásra*. S az, hogy prózai betétek vagy éppen naplóbejegyzések hivatottak hangsúlyozni a történet-elbeszélés fontosságát: „*Csak nyugodtan. Csak finoman.*” (*Táncolójárvány*).

Az elmozdulás a prózai megszólalás felé jól járható utakat nyithat meg ezen a pályán. Nemcsak azért, mert gazdagíthatja „*a prózaköltemény-írás szerény magyar hagyományát*”, melynek előzménye, ösztönzője éppen „*német és angol hatások mellett [...] a francia szimbolizmus nagy alkotóinak (Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé) prózaköltemény-írása lehetett, ill. lehetett volna*”¹. Új lehetőségeket adhat, hogy egyszerre van jelen a kötetben a jelentésalkotás igénye és a játék, a megmutatkozni kívánó személyes, illetve az eltávolított én. A kötetet alkalmi versek teszik még érdekesebbé, ezek amellet, hogy egyfajta kordokumentumok, jól illeszkednek a belső motívumrendszerhez: a Notre-Dame leégése szerves része a Párizs-élménynek, Tandori Dezső temetése pedig az *Aggály*, *Távolodások* vagy a *Zárulás* című verseknek. „*A jövő meg rég a mélyre süllyedt*” – olvashatjuk utóbbiban; csak remélni tudjuk, hogy Nagy Lea sok mindent felhoz a későbbiekben is ebből az elfedett, elnyomott, széttöredező, de még nem darabjaira hulló világból.

Nagy Lea: *Kőhullás*. Napkút, Budapest, 2020.

¹ Ősi János: Csak így lehetett. Weöres Sándor prózakölteményei. <http://epa.oszk.hu/00000/00016/00142/090216.htm>

Juhász Kristóf

A látó összegezés ígérete

A film, a mozi a modern és posztmodern ember kulturális alapélménye. Sokkal elterjedtebb, mint nemrég a klasszikus vagy régebben a latin-keresztény műveltség, hisz' pár évtizede lehetővé teszi a technika, hogy a világ bármely pontján, bármikor bámulhassuk ugyanazt.

Kimondva-kimondatlanul a film ma minden művészetek császára, legalábbis az anyagi siker, a hírnév és a tömegekre hatás lehetőségét tekintve. (És ma már az underground is globális.) Annak ellenére, hogy a legfiatalabb művészeti ágazat, teljesen meghatározza napjaink arculatát. Az emberiség nagyja hétköznapi beszélgetéseiben filmekből idéz – többnyire nem tudva, hogy a filmek pedig könyvekre épülnek.

Ehhez mérten rengeteg kritika, elemzés, jegyzet, monográfia születik, sőt, filmeket írnak meg utólag könyvben, és állítanak színpadra, ami – annak ellenére, hogy sikeres, és ritkábban jó darabok születhetnek így – jó ízlésű, gazdag fantáziájú színházi rendezőnek sosem jutna eszébe. Hatalmas tehát a nyüzsgés, de ritka az olyan tudományos elemzés, amely a látó és láttatni vágyó összegezés igényével lép föl a témában.

Deák-Sárosi László *A jel újbóli helyreállítása* című kötete nem monográfia, hanem válogatás a szerző különböző fórumokon publikált elméleti írásaiból, kritikáiból, portréiból, elemzéseiből. A filmesztetikával doktori szinten foglalkozó szerző – aki emellett a klasszikus gitározást és költészetet is hasonló komolysággal űzi – vaskos kötete mégis valamiféle összegezés ígéretével kecsegtet.

Legyen szó bár Pasolini és más klasszikusok életművéről való töprengésről, hollywoodi látványfilmek cincálgatásáról, szórakoztató blődlik vagy szociállélektani igényű korrajzok nagyobb összefüggésekben láttatásáról, Deák-Sárosi határozottan és hitelesen képviseli a konzervatív, hívő, értelmiségi gondolkodó látásmódját és attitűdjét, miközben végig megőrzi egészséges szakmai távolságtartását.

„Miért nem készült a középkor és a közösségi érték perspektívájából ez az adaptáció a Beowulfból? Ma nem lenne aktuális egy közösségért kiálló és áldozatkész hős példája? Mi késztet valakit mítoszrombolásra, ha a jó mellé is állhatna? A kritikusok többsége jónak tartotta a filmet, még az is, aki szerint az a hősköltevény szatírja. Csakhogy egy mítosz kritikája egy újabb mítosz, aminek semmivel sincs erősebb jogalapja, mint az eredetinek. A szatirikus viszonyulást, a kifordítást korunk értékrendje indokolhatná, de az sem adekvát, mivel a jelen egyik fő problémája épp a közösségek és a közösségi értékrendek szétesése. Ha következetes a rendező, akkor a hősköltevénynek és a benne ábrázolt világ szellemiségének, illetve értékrendjének megfelelő adaptációt készít. Ellenkező esetben csak eltulajdonítja és kihasználja a szüzsét, visszaél vele” – írja a 2007-es film kapcsán a *Beowulf és Csaba királyfi* című esszében. Hasonló módon kérdez, provokál, mutat rá hibákra és erényekre, illetve foglal állást a pusztasugalmazáson túl, mikor a *Tenkes kapitány*áról, mint nemzeti kalandfilmsorozatunkról, a *Mindenki* című (Oscar-díjas) rövidfilmről mint anarchista munkáról beszél. Vállaltan rendhagyó értelmezést ír ellenben Bicskei Zoltán *Álom hava* mozifilmjéről: konkrét dramaturgiai javaslatokat tesz a cselekményszövegre, hogy az „esszéisztikus képeskönyv”, a „szimbolikus allegória” könnyebben befogadhatóvá váljon, többekhez eljuthasson.

Teszi ezt minden tolakodás nélkül, őszinte segítő szándékkal. Fontos gesztus – kritikusként-recenzensként magam is többször (vissza)éltem a lehetőséggel – az elemző párbeszéde az alkotóval. A virtuális korban, mikor a tömegemberek nem holmi bölcsek és írástudók gondolatait, hanem más tömegemberek

„véleményét” tekintik irányadónak, mikor bárki lehet blogger, vlogger, brander, contenter vagy szabadúszó szexrobot, a kritika, az elemzés szerepe leértékelődött, hisz bárki írhat bármit, mindig akad, aki elhiggye.

A valódi, értő-látó kritikus a profanitás színes kavargásában voltaképpen az alkotó legfőbb szellemi társa, vagy, ha úgy tetszik, küzdőpartnere. Célja azonban nem a másik földre terítése, hanem jobb teljesítményre sarkallása.

A könyvben a legváltozatosabb filmek, alkotók, témák kerülnek elő, a rendszerváltás előtti időktől napjainkig, kronológia (szerencsére) nincs, van viszont tematika. A szinte minden műfajra kiterjedő alaposág alkalmassá teszi a könyvet akár arra is, hogy oktatási segédanyagként szolgáljon pedagógusok, vagy ötletbányaként filmklubosok, „kultúrosok”, „népművelők” számára. Erre maga a szerző is joggal ajánlkozik bevezetőjében:

„Szükség van (...) az ismeretterjesztést is magába foglaló szakirodalomra, amely felvértezi a nézőt a képi információáradat értelmezésére, a manipulációk kivédésére.”

Hasonlóan kibontható téma még a maszkok, álarcok, emberi állati-szörnyi metamorfózisok kapcsolódó története. Vagy épp a modern-posztmodern ember (nyíltabban: a gyökérvesztett tömegember) egyik fontos válságtünete: a fantázia elvesztése.

A világ (mozgó)képi túlterheltsége ugyanis a belső képalkotást nehezíti meg már gyermekkorban. A gyermeki fantázia önálló (ös)képeinek áramlását a fejlődés érzékeny szakaszában kezdi el tönkretenni a villódzó képernyők és kijelzők harsánysága. Az a közösségi vagy egyetemes gondolkodás, ami az eredeti mítoszok, mondák, mesék (többek között a magyar népi kultúra) évezredes fönnymaradását lehetővé tette, pont egyfajta kollektív belső képalkotás (a mesét hallgató gyermek soha nem kérdezi: mi a királylány, vagy mi a sárkány, mert tudja), amit a mozgókép uralmával az emberiség „eladott”, cserébe azért, hogy néhány kiváltságos, ám jó képességű pénzcsináló fantáziájában gyönyörködhesen a világ bármely mozijában. Szándékosan fogalmazok sarkosan. Természetesen tisztában vagyok vele, hogy mindez nem kérhető

számon egy filmesztétán. Ám mivel Deák-Sárosi László határozott szándéka egyetemes értékekkel is bíbelődni, illetve értékrendet sugallni, megérné a téma az általános kultúrtörténeti összefüggések feltárásának kísérletét. Ettől néha a szerzőt alig-alig választja el valami, például itt:

„A halál minősített formája az áldozatvállalás, a mártíromság. Csak az önként vállalt áldozat hitelesíti a szót, a jelet. A minta adott, hiszen a keresztény vallás alapítójának felülmúlhatatlan gesztusa számos részleges utánzásra talált. Csakhogy ezek közül kevés volt igazán megalapozott és hiteles értékű. (...) ezt a fajta mártírt »csak« idézi. A jel helyreállításának egyszerre kell megismételtnek és eredetinek lennie. Paradox és szinte lehetetlen, de Pasolininak sikerült.»

Akad még ilyen rész a könyvben. És ilyenkor bizony a filmesztetikánál jóval tágabb horizontok sejlenek föl az ősi szakrális színház vagy a passiójátzás történetétől egészen addig az alapkérdésig, hogyan lehet egy, a világot átható impulzusként alapvetően deszakralizáló hatású médiumból szakrális tartalmat közvetítő médium. És természetesen a legnaivabb lelkek sem mondhatják, hogy úgy, mint bármi más. Eddig még egyetlen „bármi más” sem hatott így az emberiség egészére.

Deák-Sárosi László: *A jel újbóli helyreállítása (Film, hagyomány, innováció)*. Magyar Napló, Budapest, 2020.

A recenzens fontosnak tartja megemlíteni, hogy bármennyire is rokonszenvesnek találja a tárgyalt művet átható gondolkodásmódot, szerzőjének (a könyvtől függetlenül, közéleti szinten) Lázár Ervinnel kapcsolatban tett megjegyzéseitől mélységesen elhatárolódik.

Rimóczi László

Kifacsart sorsok egy történelmi világatlaszon

Ha egy kezdő író már a pályája legelején képes több műfajban is hitelesen megnyilvánulni, ígéretes folytatásnak nézhet elébe. *Az ajtó másik oldalán* című novelláskötet megerősíti ezt az irodalmi „evolúciós” folyamatot. Gerencsér Anna írásai széles

spektrumon bontakoznak ki, miközben letisztult eszköztárral és kiforrott, célirányosan funkcionáló ötletkészlettel találkozunk. A formai kötöttségeket tiszteletben tartó, egységes szövegvilág csak növeli a drámai középpontok jelentőségét, akárcsak a prózai dinamizmus, így mindegyik írás önmagán túlmutató jelentéssel gazdagodik. Az időben előrefelé haladó húsz novella hol misztikus, hol tényyszerű, de mindegyik elgondolkodtató.

A kötetnyitó, *Az áruló* című történelmi novella egyszerre mély, kegyetlen és véres. Annak ellenére, hogy férfias témát választott a szerző, precízen, ugyanakkor felkavaró éleslátással ábrázolja a koraközépkori háborús hangulatot. A 800-as években járunk, és egy Gamorra nevű koszfészekből (mely városnak ma sincs túl jó híre) 16 évesen útnak indult kalandor megrázó részletekben bővelkedő visszaemlékezését olvashatjuk. A narrátornak már a születése is viszontagságos volt, és felnőttkora sem ígérkezett másmilyennek, a kis faluban nem volt semmi kihívás számára, így szegődött zsoldosnak:

„Azt mondják, a történelmet a győztesek írják, de ez hazugság. A történelmet a kiseberek írják, a senkik, és közben fogalmuk sincs róla. Döntések, suttogások, egy-egy meggondolatlan mondat

– ó, nem, ne hidd, hogy császárok vagy hadvezérek kellene ahhoz, hogy egy meggondolatlan szóval olyan lavinát indítsanak el, mely emberek százait, ezreit söpri el a föld színéről. A történelmet a hétköznapi emberek írják, akik sem győztesek, sem vesztesek, csak sodorja őket az élet.

Az olyanok, mint én.”

A történet brutalitása ellenére megható, pedig egy megbocsátani képtelen, bosszúálló férfi képe bontakozik ki előttünk, akiben kitörölhetetlenül él a múlt minden sérelme. Az *örökkévalóság fekete gránitszeme* című novellában is marad a történelmi téma és a rusztikus hangulat: az ókori Egyiptomba utazhatunk, egy szfinx kifaragásának idejére. A szobrot folyón szállítják tovább rendeltetési helyére, és a hajó részletgazdag leírása, a Nílus partja, a forró sivatagi szél vagy a zsibongó piac figyelemreméltó ábrázolása az olvasót szinte az említett korba repíti. A szfinx nézőpontjából látunk rá a körülötte zajló eseményekre. Időtlen tekintete szenvtelenséggel figyel nemeseke, koldusok, civakodó némberek, játszó gyermekek, háborúk és békék folytonos körforgását. Ugyanolyan statikus egyhangúsággal szemléli a hétköznapi emberek apró-cseprő mozzanatokkal teli életét, akár az uralkodók trónra kerülését és bukását. Fáraók jönnek-mennek, évszázadok, évezredek libbennek tova, de ő stabil marad, még ha ide-oda szállítják is közben, kérlelhetetlen gránitarca tovább figyel. A párhuzamos dramaturgiával felépített tömör történetet az ókor átfogó ismerete és annak hiteles, korhű ábrázolásmódja teszi kerekké.

„A szfinx most Jupiter temploma előtt ül, az elmúlás fejetlen mementójaként. Szigorú arcának, nemes vonásainak az emléke sem maradt meg. Ha azonban valaki letérdel elé, kezét a csonka mancsokra helyezi, s csendben figyel, még mindig megláthatja, ahogy háromezer-ötszáz év távlatából két fekete gránitszem néz vissza rá.”

Az asszonyok és a háború című írásnál szintén megmarad a történelmi hangvétel: az 1800-as évekbe ugrunk, ahol egy katonaviselt, megcsalt férj a nála fiatalabb és jóképűbb festő katoná-

társával kerül szerelmi háromszögbe. A férj először árulásnak fogja fel a félrelépést, és majdnem párbajra hívja ki ellenlábását, de ráébred, hogy azzal is csak felesége kedvére tenne, akinek tetszene, hogy két férfi üzekedik kegyeiért. Mivel katonatársa ígéretes tehetség, nem teszi szóvá, hogy tud a viszonyukról, magában tartja, és nem töri derékba a bajtárs karrierjét, mert egy jó katona a nehéz, háborús időkben minden érzelemnél előbbre való. Ebben az írásban – az örök szerelmi dilemma mellett – a fegyelmezett hadszíntéri hangulat az uralkodó, melyet hiteles karakterábrázolás és korabeli nyelvezet színesít, kiegészítve a háttérben zajló háborús események leírásával:

„A háború persze lehetetlenné tette, hogy folytassa a viszonyát Marie-val, s nem tagadom, ez meglehetősen elégedettséggel töltött el. Úgy vélem, Marie tanult az esetből: csendben, lehajtott fejjel hallgatja végig, ahányszor ismerőseink körében Grosjean hadnagy sebes előmeneteléről beszélek. Egyszer ugyan rányitottam, mikor a hálószoba ablakában kuporgott, az esőáztatta hársfa lombjai közé meredt, és halkán zokogott, de azonnal visszavonultam, s onnantól mindketten úgy tettünk, mintha az eset meg sem történt volna, hogy elkerüljük a kínos pillanatokat.”

A *Windischgrätz-variációk* ciklus három írást foglal magába, ahol szintén egyéni sorsok bontakoznak ki egy nyugtalan korban: a gyors férfvá válás, a harcoktól nyerssé, érzéketlenné vált lélek zord kegyetlensége és a gyermekkor nélküli gyermekek motívuma. Hercegnéktől és komornáktól értesülünk arról, hogy milyen nőnek lenni a háború alatt. A címadó novella eklektikus, kísérteties lakásban játszódik: egy kamaszfiú szemszögéből látunk rá a fiatalkori szerelemre, mely egy zárt ajtó mögött vár rá. A titokzatos ajtó nem mindig nyílik, csak a megfelelő időben és a megfelelő személynek adja meg magát:

„Az ajtó mögött újabb ajtó következett, olyan szorosan, hogy csukott állapotban a kilincsek el sem férték volna, ha nem hajszálnyival egymás fölött, illetve alatt helyezkedtek volna el. Így is csak csodálni tudtam, hogy ajtónyitáskor nem akadtak össze. Végigfutott a fejemen az összes mese, kísértethistória és fantasz-

tikus teória, amit az ajtóról költöttem az évek folyamán, ennek ellenére egy pillanatig sem haboztam. A második ajtó épp olyan nesztelenül nyílt, mint az első.”

A szerző ebben a műben is mesterien játszik az előítéletek, a mendemondák és az elzárkózás motívumaival, ugyanis a szerelem csak villanásnyi ideig bontakozhat ki, mert a nagymama túlságosan félti unokáját az idegenektől, így az ajtó újra bezárul. A többi írás is messzemenően profi alkotás. Bár egyik sem ígér mámort, sem katarzist, mégis erőteljesek, az életre reflektálnak, az emberi valóságot adják vissza, és határozott céllal születtek. A szerző nem zsigeri igényeket kíván kielégíteni, nem könnyed lektúrral házal: saját, eredeti hangvételi műveket alkot, mindenféle szemfényvesztést mellőzve. Gerencsér megalkuvás nélkül szeretne magas szintű szépirodalmat művelni, miközben nagyvonalúan forgatja a történelmi világatlaszt. Írásai elmélyült olvasást igényelnek rétegzettségük és egyedi mintázatuk miatt, plasztikus képei pedig érzelmi rezdülésekben gazdagok. Mintha saját éghajlatuk lenne, mely alatt a markáns hidegfrontokon és viharokon túl egy kis reményteli napsütés is felcsillan. Pályakezdő íróhoz képest határozott képi világgal dolgozik, a történetek szisztematikus építése során a csend és a fény egyidejű robbanását idézve elő. A történelmi allúziók mellé koherens igazságtartalmak tárulnak. Nem ígéretes, fogyasztói igényeket kielégítő szöbűvész-szel állunk szemben, hanem megfontolt, tudatos alkotóval, aki még hisz a gyarló ember erőteljes lényként való felemelkedésében és a szavak megváltó erejében. Kifejezőeszközeinek és tágas jelentésterének köszönhető a novellák egyenletesen magas színvonalra, egyedi atmoszférájára.

Gerencsér Anna: *Az ajtó másik oldalán*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020.

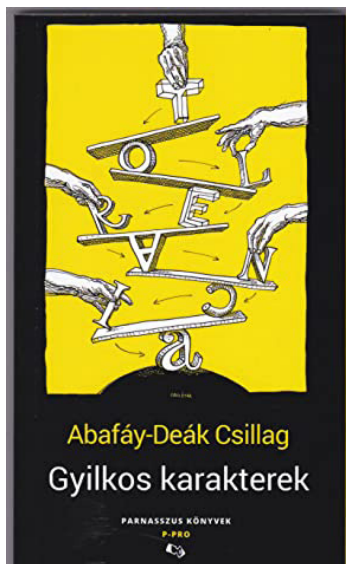
Szócs Henriette

Csak papír és ceruza

A szövegnek önmagában is meg kell állnia – amikor a szerző leteszi a tollat, vagy amikor leüti az utolsó betűt a klaviatúrán, el kell engednie, különösebb magyarázat nélkül. Aztán az olvasó azt hámozza ki a történetből, amit aktuális lelkiállapota, ismeret-szintje, élettapasztalata diktál. Magamat meghazudtolva mégis kitérek Abafáy-Deák Csillag *Gyilkos karakterek* című új kötete kapcsán a szerző életére, mert többletet ad az olvasónak a befogadáshoz. Marosvásárhelyen született, majd Kolozsváron járt bölcsészkarra. Családjá Münchenbe menekült a Ceaușescu-diktatúra elől, itt elvégezte a pszichológia szakot. A kilencvenes években települt Magyarországra, Pesten munka mellett folytatta a publikálást. 2013-ban jelent meg Kölüs Lajossal közös, *Fókuszváltás* című kötete, amellyel gyakorlatilag új műfajt hoztak létre, a kettős esszét; női, illetve férfi szemszögből írtak egy-egy művészeti alkotásról. Később a Parnasszus Kiadó kiadta *Kötött pálya* és *Nem könnyű szeretni* című novelláskötetét.

Három ország, három nyelv – de Abafáy-Deák anyanyelve a magyar. Ezen a kacifántos, bonyolult szabályokkal és azok kivételeivel teli nyelven alkot, és egyik novellájában azt írja, hazatelepült. „Újabb ország következett, amit anyaországának is neveznek. Itt minden betű megvan. Leírva és kimondva” – vallja a *Csillag* című történetben.

A kötet három részre tagolódik, a *Betűvetés* és *N.N.* (no name, azaz nincs név) fejezetek keretszerűen közrefogják a *Névsorolva-*

sást. A kerettörténetek leginkább a múltról szólnak, időutazásban vehetünk részt a Ceaușescu-féle kommunista Romániában, ahol magyarnak lenni hátrány, ahol a magyar nyelvet elsorvasztanák, ahol suttogva is veszélyes véleményt formálni, mert még a falnak is füle van. Jó pár, valósnak tűnő családi emléket elevenítenek fel ezek az írások: *„Éppen a női szerveknél tartottunk, amikor Vali néni rajtunk ütött, és idegrohamot kapott, miközben, ha nem is látható, de biztosan neki is vannak olyan szervei.”* Megfogalmazzák az írás vágyát: *„Talán, ha majd író leszek, mert mostanában ez foglalkoztat. Izgalmas foglalkozás. Nem kell hozzá semmi, csak papír és ceruza.”* Elmagyarazzák a betűvetés miértjét, ars poeticaként indítva a történetek sorát (*Első betűim*). A novellákat összekapcsolja ugyan néhány motívum, némely történet előzményét, végét megismerjük egy másikban, mégsem tekinthetjük novellafüzérnek a kötetet, mert a történetfolyam keretrésze, a *Betűvetés* és az *N.N.* kerekébb lesz ugyan az ismétlődő motívumoktól, de a középső, *Névsorolvasás* című fejezet értelmezéséhez nem ad többletet.

A *Névsorolvasás* teszi ki a könyv jelentős részét, mintegy száz-húsz oldal a száznyolcvankilencből. A benne található szövegek címe egy-egy név. Modern, mai történetek ezek, szlenges nyelvhasználattal. Némelyikben magyarázatot kapunk a névadásra, egy másikban, a *Zsófi* címűben rengeteg, főként női név szerepel, azok listája, akivel a férfi főszereplő szerelmi kapcsolatba bonyolódott. A szereplők jelleme precízen kidolgozott, a szerzőt pszichológiai tapasztalata, gyakorlata segíthette ebben. Modern karakterek, mai élethelyzetekben, akik a legfrissebb technológiát (okostelefonok, internet) alkalmazva keresik a hagyományos kapcsolatot, az örök szerelmet, a boldogságot. Persze akárcsak a régmúlt meséiben, a novellák szereplőinek itt is meg kell küzdeniük az akadályokkal, a kapcsolatok „szörnyeivel”, a társas magánnyal, féltékenységgel, csalárdsággal, önzőséggel, türelmetlenséggel, mint a *Matild* című novellában: *„Úgy nézek ki, mint egy medve? Nem, inkább, mint egy szúnyog. Ennyire jelentéktelen vagyok? Nem, hanem vérszívó, és gyakran, amikor nem kéne,*

zümögysz is a fülembé, ami, tudod jól, mennyire idegesít.” És egyáltalán nem biztos, hogy happy end a történetek vége. Sőt, Abafáy-Deáknál általában nem, mert „*sajnos az élethez szerencse is kell!*” Minden novella mottója egy kiemelt szövegrész, ami az olvasó figyelmét a történet lényegére irányítja: „*valami mindig hiányzott*”, „*maradtam a ráncokkal*”, „*nagy természete volt.*”

A *Névsorolvasás* novelláiban az írás mindennapi használata jelenik meg. Nem az írói szövegalkotás, hanem amire a betűket a leggyakrabban használjuk: üzenetek, levelek, feljegyzések írására, az információ direkt közlésére. Az *N.N.* című rész szöges ellentétben áll a *Névsorolvasással*, ugyanis a legtöbb szereplőnek nincs neve. Témáiban megmarad a személyes történetmesélés, azonban a helyszínek változnak, az események napjainkban, a közelmúltban játszódnak Budapesten. A kötetzáró *A bécsi nő* című novellában egy körúton álló zongoráról ír Abafáy-Deák, amit nem rendeltetésszerűen, zongorázásra használtak, hanem elföldelték, megtöltötték virágfölddel, és növényeket ültettek bele. Mivel személyesen ismerem a szerzőt, tudom róla, hogy ez családja „sosem adom fel” hitvallására emlékezteti, különösképp a nagymamájára, aki Bécsben egy moziban zongorázott kuplékat a filmek zenei aláfestéseként, ahelyett, hogy Chopint játszva, több gyerekes özvegyasszonyként eltartatta volna magát gazdag rokonaival.

A kötetcímadó *Gyilkos karakterek* az egyik, Bene Zoltán által a fülszövegben kurtanovellának nevezett történet címe is. Az írói alkotói folyamatban a karakter szó három fogalmat is takarhat: az írott nyelv egy elemét, a történet szereplőjét, illetve egy meghatározó sajátosságot, hatást kiváltó tulajdonságot, ami az adott személy viselkedését jellemzi. A kiemelt novellában mindhárom jelentést megtaláljuk. A főszereplő, Lilla SMS-ekben kommunikál párjával, ami nem teszi lehetővé a szószátyárságot, mivel összesen százhatvan karakterre ad lehetőséget (beleértve a szököket is). Lilla karakterét jellemzi, hogy mégsem üzenetben, hanem egy cetlin szakít a férfivel, kevesebb, mint százhatvan karakterben.

A borító harsány színeivel, sárgával és feketével figyelemfelkeltő, ráadásul kiváló választás volt Utisz *Tolerance* című grafikája, melyen betűket egyensúlyoznak pallókon, mint az artisták a cirkusban. Abafáy-Deák novelláskötetében választ találunk arra, hogy miért és hogyan lett szerelmes a betűkbe, és személyes példáját láthatjuk benne az anyanyelvhez való ragaszkodásnak, ami élettörténetét ismerve még ragyogóbb, hiszen választhatta volna a német nyelvet is. Történeteivel arra buzdítja olvasóit, a kudarcok ellenére se adják fel, mert mindig van új kezdet: „Skálázz, még, még, ne hagyd abba”!

Abafáy-Deák Csillag: *Gyilkos karakterek*. Parnasszus Könyvek, Budapest, 2020.

Viking művészet

Vass Antónia

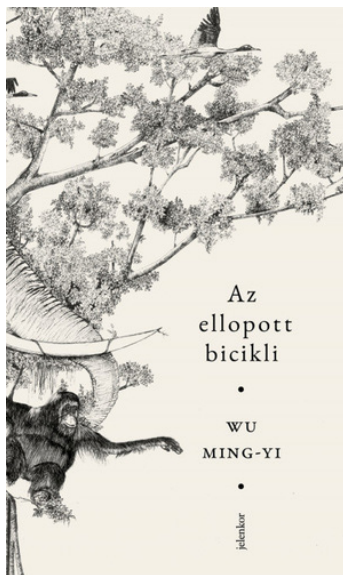
Két keréken robogó történelem

Wu Ming-Yi regénye, *Az ellopott bicikli* úgy hömpölyög, mint egy folyó az őserdő mélyén, két hegy között – hol komótosan, szinte észrevétlenül, hol pedig nekiindul, de sosem válik akkora zubogássá a kanyargós úton, hogy elmossa az útjába kerülő akadályokat. Néha viszont megárad, mellék- és holtágakra szakad, és élete nem ér véget azzal, hogy a tengerbe torkollik. A címben szereplő bicikli – pontosabban biciklik, hiszen nemcsak egyetlen példány nyomába ered az elbeszélő – azonban meglepően ritkán keresztezi ennek az elképzelt folyónak az útját.

A regény főhősének sorsa látszólag észrevétlenül kapcsolódik össze a bicikkel, vagy ahogyan ő nevezi: a vasparipával. Ott van minden gondolatában, látja az utcasarkon, megannyi emléke van róla, jelen van a családi anekdotákban. Mintha a kerékpár státuszszimbólum lenne a tajvani lakosok életében, így Cseng, a főszereplő is szükségszerűen a biciklik rabja és szakértője lesz.

Pedig a regény alaphelyzete nem ezt sugallja. Onnan indít, hogy az elbeszélő kategorikusan elzárkózik a rajongó jelzőtől, lelkes gyűjtőként definiálja magát, aki igyekszik tájékozott lenni a régmúlt járműveivel kapcsolatban.

Ez a tézis azonban hamar megdől, ugyanis egy konkrét kerékpártörténet tárul elénk, és az író nem áll meg ott, hogy beavat a tajvani biciklik fejlődésének és változásának folyamatába, minden egyes típust dokumentál, még illusztrációkkal is igyekszik segíteni a beavatatlan olvasónak. Olyan részletes, már-már szak-

könyv szintű jellemzések követik egymást, hogy joggal merül fel az emberben kérdés: az én szimpla bicikliszeretetem vagy egyszerű, semleges hozzáállásom nem kevés-e egy ilyen kaliberű műhöz? Wu Ming-Yi azonban remek érzékkel ágyazza be ezeket a leírásokat egy nyomozásba.

A regény szerkezete egyszerű sémára épül: adott egy rejtély, jelesül az apa és a biciklijének eltűnése, majd a bicikli húsz évvel későbbi váratlan felbukkanása arra készíti Csenget, hogy lépésről lépésre visszapergesse a múlt eseményeit. Az író ez után fejt fel rétegenként Cseng történetét, majd a biciklihez kapcsolódó személyek életét. Végül mindezt a jelen családdrámájába bugyolálja. Merthogy ez a történet nem csupán egy vélt bűntény utáni nyomozás, hanem családregény is.

Ez a családtörténet pedig alig különbözik az európai vagy amerikai regényekben felvázolt ismerős modellektől, sőt már-már azt sugallja a szerző, hogy a kelet-ázsiai irodalom nem is tér el jelentős mértékben az általunk megszokott és kedvelt művek stílusától. Hogy ez Major Kornélia kitűnő fordításának köszönhető-e, azt nem tudni, erre valószínűleg csak az eredeti mű elolvasása után lehetne egyértelmű választ adni, mindenesetre komolyabb kulturális fennakadás nélkül tudunk belemerülni a sziget életébe, és fogadjuk el az ottaniak gondolkodásmódját.

A szituációba való belehelyezkedést nagyban segíti az az elbeszélés mód, ami részletesen szól a környezetről, ám a specifikus helyi szokásokat, ételeket, szertartásokat a regény elején szinte teljesen mellőzi. Bár az anya rendszeresen gyújt füstölőt és kér talizmánt a Mennyei Király Templomban, és az errefelé legelterjedtebb vallás, a buddhizmus kellékei is fel-felbukkannak, csakúgy, mint a rizsföldek, ám a regény nem feltételezi a tárgyalt kultúra bővebb ismeretét.

Később már erőteljesebben jelen vannak a helyi szokások, az emberek egymáshoz való viszonya, barátság-értelmezése – ami élesen eltér az európaiktól –, egyre gyakrabban találkozunk étel-ikkal (leginkább a gőzgombóccal, de Cseng számos alkalommal eszik helyi jellegzetességet az éttermekben), vagy a lepkeszárny-

kollázs készítés technikájával. De ott van a kifejezetten Ázsiára jellemző csónak, a szampan, és az elesett japán katona is egy bülbülmadár képében „jelenik meg” az Öreg Cou vállán, ami csak Ázsia és Afrika területén honos. Ezek azonban nem olyan sajátosságok, ami miatt nehezzé válhat a regény olvasása.

A nehézséget a mellékszálak jelentik. Wu Ming-Yi ugyanis az olvasóra bízta, hogy a rengeteg élettörténetből mit tart fontosnak, mindegyik mellékszereplőt a regény egy pontján főszereplővé emeli, és elhelyezi egy képzeletbeli történelmi idővonalon. Így nyerhetünk betekintést, akár egy harmadrangú mellékszereplő történetén keresztül, a kínai–japán–brit összecsapásokba a II. világháború idején, és így emeli be (és teszi látszólag fontossá) a szerző az elefántokat is, melyek bizonyos elbeszéléseket ugyan összekötnek, ám azon túl, hogy kapcsolatot teremtenek két idősík – a jelen és a múlt – között, valódi funkciójukat, szerepüket nehezen lehet megfejteni. Az időbeli ugrásokkal tarkított, teljes értékű (és olykor valószerűtlen, már-már meseszerű) élettörténetek csaknem ellehetetlenítik, hogy az elbeszélővel együtt tárjuk fel az eltűnés rejtélyét. A nyomozás közben felbukkanó, más elveszett és előkerült kerékpárok sem segítik az eligazodást. Ha mindehhez hozzávesszük a cselekményt megszakító biciklitörténeti összefoglalókat, olyan érzése támad az embernek, hogy az író túl sok információt próbált beleprézelni egyetlen történetbe. Különösen akkor, ha belegondolunk abba, hogy az eredeti regény az utóirat alapján több nyelvet is vegyít (a japánt és a kínait mindenképpen). Ennek visszaadására a magyar fordítás is kísérletet tesz, azonban csak részlegesen valósulhat meg.

Minden túlsúlyossága ellenére Wu Ming-Yi regénye fontos mű, mert azon túl, hogy érdekes olvasmány, és más aspektusból szól emberi sorsokról és kapcsolatokról, mint az európai művek, az olvasó betekintést nyerhet a kelet-ázsiai irodalomba, egy, a magyartól merőben eltérő gondolkodásmódba és kultúrába, és részese lehet a tajvani emberek történetének.

DEBÜT

BODOR EMESE RÉKA

1944. július

*Hetek óta madarokról álmodom.
Szomjazom a rigók énekére.
Errefelé nem él meg más állat,
csak tetvek és patkányok.
Álmomban hajnalodik,
A szögesdróton madarak fészkelnek.
Álmomban hajnalodik,
Tested puhán simul az enyémben.*

Vihar

*Ma is leszakadt az ég,
pedig tegnap biztosítótűvel
tűzted a kékséghez a báránnyelűket,
hogy ne hagyjanak el megint.*

*A teraszon a ruhákba beletép a szél,
cibálja a teregető fémszerkezetét.
Mintha csontvázat, a rajta lengő,
oszlófélben lévő hússal.*

*Eddig a meztelen combod néztem.
Most, hogy ébredesz, arcomon egy
elkapott kisgyerek büntudata,
aki a kulcslyukon át figyel pisilő nőket.*

*Freud szerint minden nő, akibe
beleszeretünk, kicsit az anyánk is.
Nekem nincsenek emlékeim anyámról,
most mégis rá emlékeztetsz.*

*Még van pár másodpercem,
mielőtt észreveszed a vihart.
Addig figyelem az arcod.
Egy lustán nyújtózkodó tigris békéjével ásitasz.*

*A szempillád megrebbe,
csupasz vállad megmozdul.
Nézlek, mint a kórházi ágyon haldokló nő
az újszülött gyermekét.*

*Nézlek, mint akinek már éppen
a véráramába ömlik 400 mg morfium,
amikor eszébe jut,
hogy nem húzta ki a vasalót.*

Metamorfózis

Várad Veronikának

*Égkék melltartóban ülsz a teraszon,
vékony ajkaid közül cigaretta lóg.
A nap lustán időzik a horizont szélén,
hajszálaid arany drótokká bontja.
Most jöttünk a partról, a szék karfájára
dobott fürdőruhából még víz csorog.*

*Vállaid hirtelen megfeszülnek,
arcod összegyúri a fájdalom.*

*Elfehéredő ujjakkal kapsz a karomhoz.
Valami görcsbe rántja az egész tested,
gerinced kicsavarodik, a csikket elejted,
ahogyan két hatalmas szárny tör elő
a lapockáid közül, végighasítva a bőrt,
húst tárva fel, alatta csontokat.*

*Hátadhoz hosszú, fehér tollak simulnak,
csapzottan, fiatal, vad eleganciával.
Vértől maszatos arkangyalszárnyak.
Rám nézel. Nem tudom, mit mondjak.
Riadtan teszteled új izmaidat.
Megemeled őket, széttárod, becsukod.
Olyan könnyedén jönnek a mozdulatok,
mint a lélegzés, a beszéd vagy a sírás.
Ha akarnál, most repülni is tudnál.*

*Hátraveted a fejed, a szádon egy
bakkhánsnő borízű mosolya játszik.
Megszülettél újra. Minden rendben.
A lázas Nap a láthatár alá bukik,
kulcscsontodon tócsába gyűlik az este.
Ellazulsz. Elengeded a kezem.
Hátadon még halványpiros a bőr
(a tegnapi leégés diszkrét nyoma),
de érintésre hibátlan és puha.*

*Rágyújtasz. Nézlek. Minden ugyanaz,
de a szemhéjam mögött már örökre
egy eksztatikus, félszeg angyal maradsz.*

Kórkép

*Az ég húsrózsaszínen dereng.
Budapest ébred. Nyújtózkodik.
Csak most kelt fel, de máris fáradt.
A város egy kislány felhorzsolta térde,
felkavaró és meztelen; felülről,
a Gellért-hegyről vagy egy báránnyal ülve,
még a rejtőzködő, apró kertek is látszanak.
Az utcák a bőr felszínén átsejlő erek.
Összefirkált, piszkos tűzfalukkal
halvány véraláfutások a panelházak.
A fákon vörösen ásít az ősz,
leveleik, mint megannyi régi heg.
Sűrű, szürke köd száll lassan a tájra:
valaki ragtapaszt tett a horzsolásra.*

Várakozás

Esti Kornél a bőröndjén ült, merengve nézett el a vonatsínek felett. Olyan természetesnek hatott a peronon, hogy amikor megláttam – épp leszállóban a velencei gyorsról – szinte meg sem lepődtem rajta, hogy ott van.

- Hát te mit csinálsz itt? – kérdeztem.
- Várok.
- Vonatra?
- Azt nem mondtam. Csak várok.
- Várhatok itt veled?

Esti megvonta a vállát.

- Nekem aztán édes mindegy, hogy mivel töltöd az idődet.

Letettem mellé a bőröndöm, és elhelyezkedtem rajta. Egy darabig csendben ültünk, azután Esti megszólalt:

– Nem gondolod, hogy furcsa, hogy az emberek mindig várnak valamire?

– Hát... attól függ, mire.

– Nem tudom. Mindenféleképpen. Vonatra, taxira, buszra. Egy későn érkező barátira vagy hivatalos levélre. A hangjelzésre, amit a telefonjuk kiad, ha megjött a havi fizetésük. Egy új film premierjére, válaszra egy kiadótól, a pillanatra, amikor híresek lesznek. A nagy Őre. Először a felnőttkorra, utána a nyugdíjra. Megváltásra. Ilyesmire.

– Vagy egy bandára, ami sokáig nem jön ki a színpadra – tettem hozzá.

– Vagy a felvételi eredményeikre.

– Vagy rozéfröccsre egy zsúfolt bárban.

– Vagy az első gyerekükre.

– Vagy a másodikra.

Esti elmosolyodott.

– Szóval mit gondolsz erről? Hogy a Föld csak egy óriási váróterem?

– Őszintén? Nem mondanám, hogy furcsa. Nem furcsább, mint bármi más.

Ettől a mondattól nagyon okosnak éreztem magam. Esti fintorgott.

– És nem leszel tőle szomorú, hogy ennyi az élet? Hogy egyik várakozásból a másikba csöppensz?

– Nem sokat tehetek ellene – vontam meg a vállam.

– Akkor tulajdonképpen a vonat elé is ugorhatsz, nem? Ugyan már, barátom, ne legyél ennyire hervasztó! Légy kreatív. Ne várj semmire. Vagy jobbat mondok: várj mindenre egyszerre!

A felét sem értettem annak, amit mond. Esti nagyot sóhajtott, felugrott, felkapta a bőröndjét. Indulni készült.

– Na és te az előbb mire vártál itt? – kiáltottam utána.

– Hát rád – nevetett Esti, és elsétált a nyolcas vágány felé. Nem várt válaszra.

Kicune no jomeiri

Tépkedi a bazsalikomot, a levendulát, a rozmaringot, és közben magyarul. Hogy japánul miért működik a haikuköltészet, és magyarul miért nem. A japán olyan légies, képi nyelv, ott öt-hét-öt életet élsz le, amíg végigolvasol egy mondatot. A magyar egészen más, sokkal földhözragadtabb, mi még rá vagyunk utalva a kötőszavainkra, és emiatt úgy szaladnak fel az extra szótagok a haikukra, mint pluszskilók a negyvenes nőkre.

Az illatozó fűszereket az egyik markába gyűjti, másik kezével kitágítja a vászonzacskó száját, majd belerázogatja a leveleket. Néhány bazsalikomdarabka az ujjára tapad, de észre sem veszi, beszél tovább. Hogy a magyar nyelv a novellákban és a prózaversekben tud a legszebben kibontakozni, a japánok meg épp ilyenkor válnak ügyetlenné. Beletúr abba a kis kupac simára és életlenre mosott üvegdarabba, amit a Duna partján szedtünk össze. Kivesz két sötétzöldet, beledobja a zacskóba.

Mindig meglep, mennyire illik rá az a kép, ami a japán szakos hallgatókról él bennem. Csak a mangafétis hiányzik. Verseket fordít, furcsa és idegen mítoszokat olvas egy számomra érthetetlen nyelven, és mindig vagy a háta mögé néz, vagy az égre. Tőle hallottam először a „kicune no jomeiri”-ről. Ez a szókapcsolat két dolgot jelent: egyrészt azt a jelenséget írja le, amikor a felvillanó lidércfények azt az illúziót keltik, mintha egy lakodalmas menet papírlámpásai vonulnának el az égen, másrészt a zuhogó esőn átsütő napfényt. Tükörfordításban így hangzik: a róka megnyezője.

Az ujjá köré csavar egy vékony tincset a hajából. Elővesz egy ollót, az ablakon beszűrődő napfény megcsillan a fémen. Dús haja van, háromszor kell nekifutnia, mire sikerül elvágni. Felém nyújtja az ollót, én még tovább bajlódom, mint ő, de végül ott állunk mindketten, kezünkben egy-egy darabkával önmagunkból. Kinyújtott tenyere fölé tartom a sajátom, felfordítom a kezem, hagyom, hogy a hajszálaim az övéire hulljanak. Egy pillanatig még morzsolgatja őket, aztán megy ez is a zacskóba.

Különben vannak jó haikuíróink, de ők csak ugyanazokat a közhelyeket tudják ismételtetni egy-két átvariált mássalhangzóval, mondja. Elővesz egy kilyukasztott rézpénzt a zsebéből, a tincseinkre dobja. Kezd megtelni az erszény. Golyóstollat vesz elő, az asztalon már ott hever kikészítve a kedvenc versesköte- te, benne könyvjelzőként egy blokk. Kiveszi, megmutatja. Egy Mojito és egy Margarita, ezt ittuk az első randinkon, háromezer forint plusz szervizdíj. Rajzolni kezd rá egy japán szimbólumot, tizenhárom tollvonás kell hozzá.

Ez a kokoro, azt jelenti, szív, magyarázza. Megfordítja a blokkot, itt már csak hat mozdulat kell, ez a mamori. Védelmet jelent. Összehajtja a blokkot, beteszi a zacskóba. Azzal a cipőfűzővel köti össze, ami megmaradt a kassai kirándulás után. A szálláson kint hagytuk a cipőinket a szoba előtt, másnap reggelre valaki ellopta a fél cipőfűzőmet. Azóta sem tudjuk, ki és miért tette.

Felakasztja az erszényt az ágyunk fölé, kellemes bazsalikom- és levendulaillata van. Leülünk a matracra, egymás mellé, török- ülésben, a térdünk összeér. Nézzük, amit alkottunk.

Ezt a varázsbatyu-készítést hol tanultad, kérdezem, és most, hogy kész van, mégis mire jó? Felnéz, mintha transzból, zavartan pillant rám, aztán elmosolyodik. Ja, hogy ez. Hát ez tulajdonkép- pen semmire. Én találtam ki. Gondoltam, jópofa lenne.

Megfogom a kezét. Ülünk tovább. Az ablakból fény vetül a felakasztott erszényre, odakint az égen kicune no jomairi. Nap- sütötte zápor. És már én is két nyelven tudom megfogalmazni, hogy ez tulajdonképpen milyen jó.

BODOR EMESE RÉKA 2004-ben született Budapesten, jelenleg a Baár-Madas Református Gimnáziumban tanul. Novelláit a Magyar Irodalmi Ház és a Magyar Napló pub-likálta.

DEBÜT

SZEGEDI MELINDA

Időerő

0

Ülök a képernyő előtt, böngézem a leveleimet, spamekre vadászom. Szeretem őket: nincs velük dolgom. Egyszerre csak Luca ugrik elélem:

– Te vagy a kiválasztott!

– Én nem vagyok kiválasztott!

– Csak a kiválasztott mondja, hogy nem ő a kiválasztott! Gyere, a főnök látni akar!

Loholok a nyomában. Pontosan oda lépek, ahová ő, így nem nyelhet el az ingovány. A főnöknél kisebb csoportosulás van, amikor belépek, rám néznek, és vigyorognak. Csak nem felejtettem el valamit?

– Kedves Tímea!

– Zsuzsa.

– Kedves Zsuzsa! Szeretnék elsőként gratulálni neked.

– Na ja, a többieknek esélyük sem volt.

– Kiválasztottunk téged forradalmi marketingakciónk lebonyolítására, amely minden kereskedő álma. Szűz piac!

– De jó!

– Egy olyan helyre küldünk téged a ZT46-ost eladni, amit sosem találnál ki.

– ZT48.

– Mi van?

– Most azt áruljuk.

– Igen, de ahová te méész, ennek nincs jelentősége. Ők még annyira sincsenek képben, mint te.

– Kösz!

– Emlékszel, hogy a múltkor mit mondtál a ZT46-ra? „Ez talán száz éve még menő lett volna.”

- Bocsi, azt nem komolyan mondtam.
- Ne szerénykedj, ez adta az ötletet. Egy barátom pár éve készített egy időgépet.
- Hú, az tök jó! Azt könnyebb lesz eladni.
- Nem fogjuk, vagy legalábbis még nem. Egy pár évig bűvészeknek adta kölcsön, aztán a seregnek, most pedig nekünk. Szóval: fogod magad, meg a ZT46-ot, visszamész a múltba, és ott elpasszolod.
- Mennyire a múltba? Merthogy a dinók...
- Kábé úgy száz évet. Ha nem csapnak le rá, én megnyalom a könyökömet.
- És ha én megnyalom, maradhatok?
- Nem értettél meg teljesen. Ez egy lehetőség, neked is és nekünk is. Ha nem élsz vele, az azt jelenti, hogy korlátolt vagy. Gyermekek, van nekünk szükségünk egy korlátolt kollégára?
- Nincs! – Az üvöltésük valahogy túl vidámnak hangzik.
- Megnéztem a CV-det, azt írtad benne, hogy erősséged a magyar.
- Igen, abból volt ötösöm.
- Na ugye! Tehát felhívtam egy barátomat, mindegy, ki az, elég annyi, hogy az Irodalmi Múzeum igazgatója, és megígérte, hogy ő, aki a legtöbbet tudja ebben az országban az irodalomról, kitánít téged. Mi pedig egyenesen valamelyik híres íróhoz repítünk.
- Biológiából is jó voltam.
- Leszarom. Az író a hálózati központ. Ha őt meggyőzöd, akkor ő további százat meggyőz, azok meg megint százat fejenként.
- Azok is írók?
- Ja. Vagy annyira meggyőzi őket, hogy már nem is kell annak lenniük.
- És várnak ott engem?
- Fenét, a nulláról kell felépítened az imázst. De a költők és írók voltak mindig is a jövő lánglelkű hírnökei, ezek nem azok a begyepesedett figurák, akik rögtön diliházba zárnak, amikor előadod a szöveged az időutazásról.
- Mennyit kell eladnom?
- Neked semennyit, azt majd a kollégák. Te csak előkészíted a terepet, hogy a magok termékeny talajra hulljanak. Beeteted a halacskákat, hogy a nagy horgászok...

- Jól van, megértettem. De mit adok el?
- Hát a stílust, az életmódot. Azt a feelinget, hogy most már ő is valaki. A social netwoköt, a jelenlétet. Nekem kéne mennem, de engem szólít a kötelesség, rám itt van szükség.
- Elájulhatok?
- Most már igen.
- Sötétség.

Még mindig 0

A főnökkel és az irodalmi igazgató haverjával ülök a fejtágítón. Már aláírtam mindent, ami a biztonságomról meg a felelősségemről szól. Röviden: semmi jóra ne számítsak. Amikor ott tartunk, hogy a főnök magyarázni kezdi nekem a mobil használatát, azért kifakadok:

- Ezt talán már mégsem kéne! Hogyan lehettem tavaly én az év dolgozója, ha nem ismerem kívül-belül ezeket a kütyüket?
- Nem te voltál az év dolgozója. Épp ezt magyarázom, hogy ez nem mobil, hanem az időgép. Csak nem akartunk új tokot terveztetni neki, mert Petiéék elég drágán tolják. Egyszerű, csak ne keverd össze.
- Jó, majd kipróbálgatom a funkciókat.
- Nem! Vagy használd, vagy ne használd, de ne próbáld! Kábé fél óra múlva vége a technikai szekciónak, jöhet a műveltségi. Az igazgató úr sorolja a kötelező olvasmányokat. Közbekelek:
- Mennyi időm van az utazásig?
- Két nap.
- Akkor erre úgy sincs elég időm. Szerencsére fent vannak a neten érettségi tételként kidolgozva.
- Látom, nem fogta fel: nem a történet a lényeg, hanem a stílus. Azt csak az eredeti művekből sajátíthatja el. Sok mindent persze ugyanúgy mondtak, mint mi, de tudja, mi az érdekes? A kis különbségek! Ugyanaz van ott is, mint itt, de valahogy egy kicsit más.
- Mint a „le Big Mac”?
- Parancsol?
- Mindegy, mondana rá példát?

– Reá!

– Bocsánat, mondana reá példát?

– Ez volt a példa. Ma úgy mondjuk, hogy „Ráró, a ló terhet ró rá”, régen meg úgy, hogy „Ráró, a ló terhet ró reá”. A többit majd elolvassa a könyvekből.

Az igazgató szerint minden fontos magyar művet száz éve írtak. Usque. Félre a szerénykedéssel: a könyvek nagy része nekem már megvolt. Primer target kijelölve: Krúdy Gyula. Mondjuk tőle pont nem olvastam semmit, de úgy mondta, hogy ez nem gond, mert hozzá a hasán keresztül a vezet a legrövidebb út (bármit jelentsen is ez).

A céges bulin elvileg engem ünnepelnek, gyakorlatilag csak én nem iszom, és nem megyek el senkivel, mert nekem – úgymond – úrhajós életmód dukál. Nem mintha kilőnének, csak ez olyan protokolláris. A ruha, amit adtak: cuki. Korábban már hordtam ilyen egy reklámfotózáshoz. Olyan, mintha álarcosbálban lenne az ember, azt meg hamar meg lehet szokni, akkor is, ha az illető hűtőgépnak öltözik. Kapok egy uzsonnás táskát, egy esernyőt (ami csipkéből van, tehát nem jó semmire) és pár pengő fixet. Újra felmondom a leckét, matatok a kütyün, aztán beajulok a téridőbe.

–100

Kábé 30 centire Krúdytól landolok. Ijedtemben rögtönözni kezdek.

– Jó napot! A jövőből jöttem!

– Jó napot! Én is!

– Na, ez sem lesz egy könnyű beszélgetés...

– Nem akartam megijeszteni, de ezzel a belépővel talán még hitelesebb a történetem.

– Adja elő!

– Azért jöttem, hogy eladjak. Nem szégyellem: kupec vagyok.

– Nem kell nekem ló, ott az omnibusz.

– Nem ló, telefon. De nem ám akármilyen! Ilyen!

Azzal az orra alá dugom a kütyüt, méghozzá a legmenőbb képernyővédővel.

- Ja: telefonügynök.
- Hivatalosan nem. Kötelességem közölni, hogy arra a megfelelő társaságok megfelelő szakemberei állnak szíves szolgálatjára, ez ellenben nem minősül ajánlattételnek.
- Akkor miről beszélünk?
- Erről itt, ni! Ez egy olyan készülék, amit csak a jövőben fognak használni. Szinte mindenkinek ilyenje lesz. Hordozható! Okos! Delejes képeket sugároz!
- Nofene!
- Ugye jó érzés, hogy magának megadatott, hogy bepillantson a jövőndőbe? Ugye ezt nem sejtette előre?
- Van nekem is egy hasonlóm.
- Édes Istenem! Most megmutatja a bugyellárisát vagy a szép selymes lódingját...
- Itt van! Még a nagyapám hagyta rám.
- Erre elővesz egy másik okostelefont, ráadásul három számmal újabbat.
- Azt a mindenségit! Hát a kedves papa ezt meg hol szerválta?
- Rá is a nagyapja hagyta. De úgy mesélte, hogy nem sokáig működött, talán egy pár órát.
- Ó, a szemetek! Nekem meg azt mondták, hogy a legújabb típus túl jó lenne nekik! Ilyen meg még nincs is.
- Adja csak ide, talán be tudom indítani!
- Beleteszem a tartalék akkumulátort, persze hogy rögtön beindul. Meg is szólal.
- Nüm feled tenni az kartellát résibe, hogy élvezné annak gyimilcsit!
- Siri!
- Miü vogymuk!
- Halálnek haláláal holsz!
- Erre végre kikapcsol. Siri csend. Beindul bennem a kereskedő.
- Ez sem rossz széria, kicsit újabb is, mint amit én hoztam, de persze sokkal drágább is.
- Akkor miért ómagyarul karattyol?
- Az csak a nyelvi fájlától függ, nem a készülék korától.
- Mifene az a fájl?

– Valami indián izé. Látja, itt beírhat bármit. Maga író, ugye? Ezt tényleg magának találták ki.

– Mire jó, amire a papír nem?

– Százak olvashatják!

– Engem ezrek olvasnak: reggel megírom, délután kiszedik, este már az utcán van.

– Van rajta kártyajáték is...

– Ulti?

– Pasziánsz.

– Az öregasszonyoknak való! Hát ez mi?

– Wazze!

– Ha nem nézném, hogy nő, most elégtételt vennék!

– Bocsánatáért esedezem, ez külföldiül van, nem a kedves édesanyjára céloztam. Csak idebök az ujjával, és máris nézheti, hogy hol van.

– Ki?

– Hát maga!

– Hát itt!

– Nem úgy: a térképen hol. Ez szerencsére nem sokat változik a következő száz évben, legalábbis ami a Dunát és a hegyeket illeti, de az alapján már el tud igazodni.

– Miért van ott, hogy Széll Kálmán? Nem is ott lakik.

– Oda se neki, az igazából Moszkva.

– Akkor kissé elnéztem a léptéket.

Gyuszival összetegeződünk, aztán pertut is eszünk. Zónapörkölttel legutóbb a Csernobil kalandtúrán kínáltak. Azt, hogy vegán vagyok, nem tudja megbocsátani nekem. Javasolja, hogy utazzak vissza a Királyhoz, mert ha valaki, hát ő tényleg megérdemli. Mondom neki, hogy Elvis nincs a telefonkönyvemben, de kiokosít, hogy ő Aranyról beszél, aki pár éve adta át lelkét a teremtőjének. Ő maga ifjoncként elmulasztotta közölni vele, milyen sokra tartja. Most viszont nem, így ezt egy dedikált Szindbád belső borítóján szívhez szólóan kifejti, és megkér, hogy adnám át neki. Jó szívvel meg is ígérem, beállítom a masinát, és eltűnök, mint sűrke számár a ködben.

–150

Arany mögé toppanék. Okádék. Már eléggé benne jár a korban, gyengén hall, így meg sem ijed, mikor felfedez. Azt hiszem, a szagomra figyel fel.

– Jól méltóztatik lenni a kisasszonynak?

– Méltóztatom, köszönöm!

– Csak mert, hogy olyan zöld, mint a ma született levelibéka.

Érzem, hogy ez már maga a megtestesült irodalom, így próbálok kitenni magamért.

– Erdőn át, völgyön át, a szélnél is sebesebben, a gondolatnál is sebesebben repített ide a huszonegyedik századi szcientológia. Scientia.

– Ha csak úgy nem...

– Arany úr, magához jöttem!

– Ez nagyon kedves kegyedtől, de miben lehetek a szolgálatára?

– Ehun van-e a mobilom, Arany úr, nem adnám egy aranyér. Nem egy aranyér! Csudába! Ha aranyat adna is érte, nem adnám!

– Ez esetben ajánlom magamat!

– Ne legyen olyan hirtelen kend! Azt próbálom előadni, hogy átadom én, csak úgy mustrálás céljából ezt a kacifántos szerszámot, aminőt a jövő, ez a délceg délibáb vetítend elénk.

– Vidéki méltóztatik lenni? Csak mert hogy olyan zamatos a szava járása.

– Nem tudom. Mondja meg ön! Csobánka.

– Vidéknek hangzik.

– Hogy egyik szavamat másikban öccsem: önt avval keresém meg – mint drága hazánk lánglelkű géniusztát, akinek műveit magam is igen nagy élvezettel ízlelgetém elemista koromban –, hogy tekintené meg és véleményezné azt a masinát, amely – midőn drága hazánk végre kivívandja dicső szabadságát – ott leszen minden diáknál, háziasszonynál és legfőbbképp parasztnál.

– Kegyed tehát nő létére járt iskolába?

– Több dolgok vannak földön és egen, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes.

– Laudabile!

– In aeternum, amen! Az érintőképernyővel nem járunk sikerrel, mert a pipatömő ujján a bőr olyan kérges, hogy nem reagál a telefon.

Átveszem tőle, de nekem meg az új porcelán körmöm tesz keresztbe.

– Hát, szép, azt meg kell hagyni, de hiábavalóságokra nem szívesen költök. Ellenben sok jó szerencsét kívánok!

– Lehetne egy kérésem, Mester? Ha megtenné, hogy írna valamit róla, igen lekötelezne. Tudja, olyat, ami szívhez szól, és rímel is. Nagyban segítené a dolgomat a komolyabb vevőknél.

Meg persze „véletlenül” meglelném a padláson, mint kiadatlan Arany-művet, és fájó szívvel, de iziben aprópénzre váltanám.

– Szívesen, csak adjon egy percet.

Plajbászt vesz elő, és a következő szavakat veti papírra:

Letésem a kagylót. Nyugodjék.

Tőlem ne várjon senki dalt.

Arra ott van a csengő hangja,

Belőlem a jobb rész kihalt.

A képernyő már sötét, nem él:

Csak, mint reves fáé, világa.

Hová lettél, hová levél?

A töltőnek hibája?

Valami dereng a tudatom mélyén, mintha már hallottam volna. Ezt jó jelnek tekintem: tényleg összejöhöt a mű, és még a kötelező olvasmányok közé is bekerül. Aranynak vág az esze.

– Nézze, kedves, ha igazán képes az időben közlekedni, akkor ne a hozzám hasonló vaksi vénembereket keresse, hanem legyen olyan jó, és ajánlja fel szolgálatait Zrínyinek. Drága hazánk azóta halódik, hogy a hitetlenek elfoglalták. A császár is csak ennek folyománya: gyökeret vert, mint dudva a tarlón.

Szerencsém van: gróf Zrínyi Miklós szerepel a CRM-ben. Ígéret, szép szó, könnyes búcsú, miazmás.

–380

Zrínyi szobájában könyvek és fegyverek, mily dicső dolog így élni, s halni meg! Az asztalon maréknyi pergamen hever, a fal mentén pedig sok páncél és fegyver. Kint furcsa szél üvölt, az ég vörösben ég, tudom, ezer torok harsogja végzetét. Az ég színét

a tűz és vére festi meg sok száz magyar vitéz kihunyó testinek. Azaz balhé van.

– Geróf uram, ha megbocsát egy szóra!

– Ki leszen ez fehércseléd? S miért ölte ember-ruhát, miképp Deli Vid asszonya?

– Tudom, alkalmatlan időben esendem egy kis figyelmességért, de tán-talán segítséget hozhaték.

– Miképp tudá meg, hogy én bajban valék?

– Ismerendem én jól a nagyságos úr baját. A krónikásaink jól megírták aztat. Nem is óhajtok egyebet, csak hogy megmutassam a Jövendő Bibliáját, mert hát Urunk most elfedé orcáját, és elfordítá tekintetét e vidékről.

– Ne ily kemény szót e gyöngéd ajakról!

– Gondolja meg: ha vitézinek ez vala kezében, miként vágják az törököt!

– Kezükben, vas helyett?

– Hanem inkább mellett! Mutatná a hadiállást, segítne összehangolni az támadást, és hirdetné Krisztus Urunk dicsőségét kihangosítóval.

– Ejh, a török régi bánat! Azzal nincs dolgom már.

– Ne adja fel az reményt! Véletlen hallám, hogy mit tervelend. Hogy uram és serege kitör a várból, és addig vágja a pogányt, míg maga is szent halált nem hal. Higgye meg, ezt a jövendőben ennengyilkos merénylőnek híják, megvetik, és hát nem jár érte menyország.

– Az dédapám, kiről ön szól. Ő volt, ki vitézivel kirontván addig ölé a kutyafejűt, míg magát is feláldozá.

– Mi bú tehát mi gyötri önt?

– Költői szívem üres, mit sem lel, mit érdemes megénekelnie.

– Ja, hogy a költő Zrínyi! Hát persze: a célcsoport.

– Nem akarván beleszólni, de mintha az dédipapi jó alany lenne vala. Tán szívét akképpen röpíthetné időnek szárnyán az végvári hőshöz, miképp magam röpülék uramhoz az jövendőből.

– Tehát megadtam a témát, neki már csak a rémát kell mellé tenni. Nincs mit!

Már megint 0

Megvirrad. A főnököm hajol fölém.

– Na, kislány, hogy ityeg?

– Köszönöm kedves kérdésed, meglehetősen!

– Na, szedd össze magad! Inkább azt mondd, hogy ment a biznisz.

– Talán nem pontosan úgy jártam el mindenben, ahogy Szilárd javasolta.

– Kicsoda?!

– Bocsánat, úgy értem, az irodalmi igazgató úr.

– Az meg ki a bánat?

– Szóval meg sem született... Nem is tudják, hogy meg kellett volna. Hát, tőlem nem fogják megtudni!

– Elnézést, az utazás kissé megkavart! Amúgy szerintem sikeres volt.

– Jól van! Az eredmény a lényeg. Ahogy mondani szoktam: „Annyit érsz...”

– „...amennyit eladsz.” Nagyon igaz, főnököm, nagyon igaz! És mit mutatnak az eredmények?

– Kedvesem, az eredmények azt mutatják, hogy gurul a székér. Hogy nélküled mennyire gurulna: fogalmam sincs. A történelemben nincs kontrollcsoport.

Mondjak valami tényleg tutit? Idén én lettem az év dolgozója!

A pékember

Egyszer volt, hol nem volt, az Üveghegyen innen, az Óperenciás tengeren túl, ahol a kurta farkú magyar úr: élt egyszer egy király. A királynak volt egy fia, aki semmihez nem értett, így ő vala a trón várományosa. Aszongya egyszer a király:

– Te, fiam, így meg úgy, tanulj ki valami mesterséget, mert a királykodásból sem lehet örökké megélni.

Erre a királyfi, hogy ő ugyan addig nem tanul ki semmilyen mesterséget, amíg magának valót nem talál. Erre azt mondja a király, hogy aki keres, talál, tehát keressen.

Na, nekibucsalódik a királyfi, hogy ott kell hagyja az ígéretes családi vállalkozást, de nem szól semmit, azt is lassan mondja. Kap az apjától egy hamuba sült pogácsát, azzal – szervusz világ, s vetett ágy! – nyakába veszi az országot. Amint kiér a palotából, arra gondol, hogy ő, aki a sült kappant is csak aranyvellával csipegeti, a pogácsát meg nem fogja enni míg a világ s még két nap. Azzal fogja, és jó messzire hajítja. Ahogy a pogácsa beesik a bokorba, kiugrik onnan egy nyúl, aztán uccu neki, fut, mint akinek a szemét vették. Jön vele szembe egy farkas, és megszólítja.

– Te, nyúl! – de végig sem mondhatja, mert a nyúl szalad tovább.

A farkas erre mérgében megeszi. Ez után szépen megtörli a bajuszát, kilazítja a nadrágszíját, és odalép a királyfi elé.

– Na, kiscgazdám, jóllakattál, pedig már egy álló esztendője nem ettem. Kívánjál valamit!

– Köszönöm, de nem! – mondja a királyfi, ám a farkas ad neki egy szórszálat, hogy a jövőben csak fújja majd meg, ha szorult helyzetbe kerül.

A királyfi megy, mendegél tovább hetedhét ország ellen. Ahogy így megy, bekeveredik egy nagy, kerek erdőbe, aminek sehogyan sincs vége. Egyszer csak meglát egy pislákoló fényt a sötétségben.

– Na, egy életem, egy halálom, én azt megnézem magamnak! – gondolja.

Amint a banya házához ér – merthogy egyik szavamat másikba ne öltsem, a házikóban egy öreg vasorrú bába lakik –, bekopog, s köszön illendőképpen:

– Adjon Isten jó estét!

– Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál! Különben itt hagytad volna mind a tizenöt fogadat. Gyere be, fiam, vacsoráljál, aludjál! Nálam három nap egy esztendő.

Ezen igencsak meglepődik a királyfi, de nem mutatja: eszik, iszik, amennyi belé fér. Lefekszik, de nem tud aludni, mert a banya orra a földet veri. Így aztán csak tetteti az alvást, és amikor a banya végre elalszik, szépen felkel, oszt lenyisszantja a fejét.

– Jó tett helyébe jót várj! – mondja neki, majd a maradékot bedobálja a kútba.

Most már édesen alszik kivirágos kivradatig. Ahogy felkel, megmosakszik, de vigyázva, hogy ezt ne a kútból tegye. Felölti virágos gúnyját, és indul tovább. Amint megy, mendegél, szembejön vele egy ősz öregember, aki egy hatalmas köteg rózsét cipel a hátán, de olyan nehezet, hogy majd' kiesik tőle a szeme. Köszön neki a királyfi, amaz meg fogadja.

– Hát mi szél hozott erre, édes fiam? – kérdi az ősz öregember.
– Tán csak nem munkát keresel?

– De! – így a királyfi.

– Hát én adhatok neked munkát, de azt előre megmondom, hogy ha bármi hiba lesz benne, halálnak halálával halsz!

– Jó! – feleli a királyfi, reménykedve, hogy talán végre megtalálja azt a mesterséget, amit lassan már egy napja keres.

– Jöjj velem a házamhoz, ott majd kiigazítalak. Csak egyre figyelj! Ha aszondom, hogy bórembukk, akkor te ne kérdezzél semmit, csak bucskázzál át a fejedem, és akkor se nyisd ki a szemed, ha én azt mondom!

– Úgy! – mondja a királyfi, és egészen odafigyel az öregre.

– Teszünk egy próbát – szól az öreg. – Bórembukk! – erre a fiú átbucskázik a fején, de a szemét a világ minden kincséért nem nyitná, hiába kérleli őt az öreg, hogy ez csak próba volt.

Amikor a házhoz érnek, az öreg ledobja a rózsét, oszt kiküldi a királyfit a fészerbe aludni.

– Mostantól ez lesz a hajlékod. Tudnod kell, hogy nálam 365 nap egy esztendő, tehát embereld meg magad, különben cudarul jársz!

A királyfi bekvártélyozza magát a fészerbe, aztán átmegy az istállóba barátkozni. Van ott egy vén, sánta gebe, akinek a csontja majd' kiszúrja a bőrét.

– Jó estét kívánok! – mondja a királyfi, de a gebe nem válaszol rá.

Másnap hajnalban bejön az öreg, és felcsörgeti a királyfit:

– Kelj fel, hétalvó, mert a hasadra süt a nap! – azzal a kezébe nyom egy péklapátot, egy zsák lisztet, egy hordó vizet, egy szakajtó kovászt, egy fészekalja tojást, egy mérő sót, egy abraknyi korpát és ízlés szerint cukrot.

Hátraküldi a kemencéhez, hogy rakja meg a tüzet, de addig is, amíg a fa lemegy parázsba, dagassza meg s kelessze meg a kenyérnek való tésztát. A királyfi igyekszik a fejébe verni mindent, aztán hátramegy a kemencéhez, és úgy tesz, ahogy az öreg mondta neki: a fát a kemencébe hányja, jól meggyújtja, a többit meg egy teknőbe dobja, ottan szép simára keveri, majd letakarja egy vászonlepedővel, hogy szegény élesztő meg ne fázzék. Amikor a tészta kikel magából, szépen darabokra szabja, megformálja, és a hosszú nyelű péklapáttal a kemencébe csúsztatja. Igen ám, de az öregember nem szólt neki arról, hogy a kenyérek tejét be is kell irdalni! Nem baj, a lényeg, hogy eszébe jutott! Be is irdalja menten.

Amikor a kemencéből friss illat száll kifelé, a királyfi szépen kiemeli a kenyeret, és kiteszi hűlni. Na, összefut a nyál az öreg szájában, de annyi, hogy nem is marad meg ottan. Alig várja, hogy megkóstolhassa a cipócskát, mire az kihűl. Vár, vár, vár.

– Na, fiam, sok csuda dolgot láttam már életemben, de hogy valaki elsőre olyan kenyeret süt, ami magától megszólal, hát olyat még nem! – dicséri meg az öreg a királyfit.

Hát persze, hogy nem a kenyér szólal meg, csak egy egérke, ami belekeveredett a tésztába, somolyog magában a királyfi, de amúgy csak bölcsen hallgat.

Így megy ez egy álló esztendőig, amikor is az öreg magához hívhatja.

– Na, édes fiam, kitelt az időd, rászolgáltál, hogy kifizesselek. Aranyat kérsz, ezüstöt, gyémántot vagy a lányom kezét?

– Az aranyat kérném – mondja a fiú, majd szélnek ered.

Ahány falucskán, ahány városkán általmegy, az emberek csak összesúgnak a háta megett:

– Ni, ottan megy a Pékember! – merthogy maradt egy kis liszt a füle mögött, oszt arról mindannyian felismerik.

Nem tudja ezt a királyfi, azt hiszi, a járásán látszik, hogy van kitanult mestersége. Dölyfösen lépdel, mígnem az egyik ház udvaráról egy purdó átkiabál az anyjának:

– Éccsám, itt van a borbély, behívassam-e? – mert hogy meglátja a királyfinál a farkas szőrét, és azt hiszi, hogy az a borbélykodásból visszamaradott haj vagy mifene.

Nagy haragra gerjed a királyfi, amikor ezt meghallja: sarkon fordul, és fordított sorrendben meg sem áll a palotáig. Felmegy az aranylépcsőn, kopogás nélkül beront a trónterembe, és aszongya:

– Na, felséges apámuram, akkor dolgozzak én megint, amikor az ördög szentelt vizet árul, vagy mikor a templom tornya elüti a tizenhármát, vagy mikor a macska béget, vagy mikor a pulyka aszongya, hogy dandalu, vagy mikor..

– Jó, jó, értem én, fiam, nem akarsz többet dolgozni – fogja rövidre a király. – Nem is kell, látom, hogy becsületes ember letél, papírod is van róla, több szó pedig ne essék! – pedig a királyfi még sokat szeretett volna mesélni.

A király nagy ünnepséget rendez a fia tiszteletére, folyik a bor, a cigányok reggelig húzzák. De halljatok csudát! Amikor feltálatják a lakomát, az egyik cipócska ferdére sikeredik. Na, odahívátja a királyfi a péket, oszt a fejére olvassa:

– Hékám, nem így kell eztet csinálni! – azzal lemegy a konyhára, és megsüti a cipócskát ő maga.

A péknek a fejét veszik, az udvarban pedig sokáig nevetve emlegetik az esetet, amikor a Pékember menté meg a lakomát. Aznap éjjel a farkas szőrét valaki megfűjja, de nincs is rá szükség többé. Nagy boldogan élnek, de csak amíg meg nem halnak.

SZEGEDI MELINDA 2001-ben született Budapesten. Az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium diákja. Érdeklí a zongora, a film, a reáltudományok és az úszás. *A költészet trendi* című, középiskolások számára meghirdetett pályázatunkon első díjat nyert.

- 3 **Böszörményi Zoltán:** Az évek ragyogásában (vers)
- 5 **Frideczky Katalin:** Árulás (próza)
- 9 **Czilli Aranka:** Találkozás; Az emléktelenség ingei; Badacsony mellett; Köd, parttalanságok (versek)
- 13 **Pethő Lorand:** Nyelekre dőlve (vers)
- 14 **Oberczián Géza:** Dehogynem, mondta (próza)
- 20 **Szabó Palócz Attila:** kontinuumok térben és időben (vers)
- 22 **Zimonyi Zita:** Futás a hóban, meztelen (próza)
- 28 **Drávucz Zsolt:** Budapest 2020 (vers)
- 29 **Murányi Sándor Olivér:** Mosoly (próza)
- 33 **Fülöp Dorottya:** Tudom, hogy az éjszaka (vers)
- 35 **Szilágyi-Nagy Ildikó:** Trappista (próza)
- 40 **Horváth Florencia:** Pirike; Dúc; lehet csak úgy; Allűr; szór (vers)
- 43 **Magén István:** Az angol nő (próza)
- 47 A négy elem – **Szabó Fanni:** Magukat látták megfordítottan
- 49 **Erdősi Martin Zsolt:** Fedélzetén vak konkvizitádorok
- 50 **Ilyés Krisztinka:** félig üres; csendmadár
- 51 **Bodon Gergely Dávid:** Bordal
- 52 **Szedes H. Réka:** Valahol
- 52 **Nagy Milán László:** A hátrahagyott
- 53 **Lévai Alíz:** neonfehérhab
- 54 **Adam Zagajewski** versei **Zsille Gábor** fordításában
- 56 **Anamaria Pop** versei **Szonda Szabolcs** fordításában
- 60 **Ivan Wernisch** versei **Vörös István** fordításában
- 64 **Marafkó László:** Szó elszáll, költészet megmarad (tárca)
- 67 **Szilágyi Ferenc Hubart:** Garas a homokban (tárca)
- 69 A hónap alkotója: **Lackfi János** – Fragile, Eldobható, Harmadik, Je Suis
- François De Cornière** versei **Lackfi János** fordításában
- 83 **Varga Melinda:** Jézus profilképet váltott – I stand with humanity
- 93 „Nem az a csoda, hogy hiszek Istenben, hanem hogy ő hisz bennem” – **Varga Melinda** levélinterjúja **Lackfi Jánossal**
- 113 **Baráth Tibor:** Tériszony ellen (Varga Melinda: A Pacsirta és a Sas utca sarkán)
- 117 **Pál-Lukács Zsófia:** Sajátos, belső út (Nagy Lea: Kőhullás)
- 121 **Juhász Kristóf:** A látó összegezés ígérete (Deák-Sárosi László: A jel újbóli helyreállítása)
- 125 **Rimóczi László:** Kifacsart sorsok egy történelmi világtalason (Gerencsér Anna: Az ajtó másik oldalán)
- 129 **Szőcs Henriette:** Csak papír és ceruza (Abafáy-Deák Csillag: Gyilkos karakterek)
- 133 **Vass Antónia:** Két keréken robogó történelem (Wu Ming-Yi: Az ellopott bicikli)
- 136 Debüt – **Bodor Emese Réka:** 1944. július; Vihar; Metamorfózis; Kórkép; Várakozás; Kicune no jomeiri
- 143 **Szegedi Melinda:** Időerő; A pékember

- **Böszörményi Zoltán**
Az évek ragyogásában
- **Czilli Aranka**
Az emléktelenség ingei
- **Oberczlán Géza**
Dehogynem, mondtá
- **Zimonyi Zita**
Futás a hóban, meztelen
- **Murányi Sándor Olivér**
Mosoly
- **Szllágyi-Nagy Ildikó**
Trappista
- **Magén István**
Az angol nő
- **Frideczky Katalin**
Árulás
- **Pethő Lorand**
Nyelekre dőlve
- **Szabó Palócz Attila**
kontinuumok térben és időben
- **Drávucz Zsolt**
Budapest 2020
- **Fülöp Dorottya**
Tudom, hogy az éjszaka
- **Horváth Florenca**
lehet csak úgy

A hónap alkotója: **LACKFI JÁNOS**

Fragile, Eldobható, Harmadik, Je Suis

François De Cornière versei **Lackfi János** fordításában

Varga Melinda: Jézus profilképet váltott –
I stand with humanity

„Nem az a csoda, hogy hiszek Istenben,
hanem hogy ő hisz bennem” –

Varga Melinda levélinterjúja **Lackfi Jánossal**

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

nka
Nemzeti Kulturális Alap